

Urednici: Rolf Gollob, Peter Krapf
Koordinacija i redaktura: Suad Alic i Emir Adzovic

Istraživanje dječijih prava

Nastavne cjeline od 1. – 9. razreda

Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger (urednici)

Istraživanje dječijih prava

Nastavne cjeline od 1. – 9. razreda

**Lehrmittelverlag
Zürich**

Urednici

Rolf Gollob, Wiltrud Weidinger
(Centar IPE – Međunarodni projekti u obrazovanju
Zurich, Fakultet za obrazovanje učitelja -
University of Teacher Education)

Peter Krapf

Državni seminar za didaktiku i obrazovanje
nastavnika
Weingarten, Njemačka

Autori

Rolf Gollob
Peter Krapf

Lektor

Basil Schader

Prijevod

Alexandra Smith

Ilustracije i naslovna strana

Peti Wiskemann

Prijelom

René Schmid

www.coe.int/edc

Knjiga V. u serijalu od I. do VI. knjige za
Odgojio obrazovanje za demokratsko građanstvo
i ljudska prava u školskojpraksi
Nastavne celine, pojmovi, metode i modeli

Izdavač**Za izdavača**

Urednik izdanja na bosanskom jeziku:
mr Suad Alić, prof.

Prijevod

Amila Karahasanovic, prof.

Web izdanje

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine

© 2007. Vijeće Evrope, izdanje na engleskom
jeziku

Ovaj prijevod Knjige V. u serijalu od I. do VI. knjige
*Odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i
ljudska prava* objavljen je uz saglasnost Vijeća
Evrope i za njega odgovara izdavač.

*Stavovi izraženi u ovom djelu lična su odgovornost
autora ovog djela i ne odražavaju službena
stajališta Vijeća Evrope.*

Sva prava zadržana. Niti jedan dio ove publikacije
ne smije se prevesti, reproducirati ili prenositi u bilo
kojem obliku ili na bilo koji način, elektronski (CD-
Rom, Internet, itd.) ili mehanički, uključujući
fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za
pohranjivanje ili povrat podataka, bez prethodnog
odobrenja u pisanom obliku od Odjela za javno
informisanje i publikacije, Uprava za komunikacije
(F-67075 Strasbourg Cedex ili Publishing ®
coe.int).

Predgovor

Sve zemlje koje su ratificirale Konvenciju UN o pravima djeteta, time su se obavezale da s ovim pravima upoznaju sve ljude u svojoj zemlji - odrasle, ali i djecu. Primjeri lekcija u ovoj knjizi pokazuju kako se učenici mogu voditi da postanu svjesni svojih prava, kao i da ih istražuju i dožive.

Razvijen je jedan projekat za svaku školsku godinu od 1. do razreda 9. razreda (u trajanju od oko četiri lekcije svaki). Svaki od tih projekata pokazuje kako djeca i mladi mogu aktivno istražiti prava djeteta, i tako ih upoznati.

Ovaj se pristup ne usredotočuje na slučajeve kršenja prava djece, već na proaktivno promišljanje prava djece tokom nastavnih lekcija. U mnogim se lekcijama zahtijeva i razvija učestvovanje učenika, čime se podržava član12. Konvencije UN-a o pravima djeteta, koji daje djeci i mladima pravo na mišljenje o svim pitanjima koja utiču na njihove životne okolnosti. **S tim u vezi, Konvencija o pravima djeteta daje pravnu podršku onome šta su uvijek radili dobri pedagozi: slušati i ozbiljno shvatiti mišljenja djeteta i mladih ljudi.**

Mnogi elementi ovog priručnika mogu se naći u sličnim oblicima u raznim publikacijama. Međutim, prvi put se pokazuje kako učenici mogu susresti svoja prava korak po korak **u obliku spiralnog kurikuluma**. Ne postavlja se pitanje: "Kada ste saznali o pravima djeteta?", Već "Kako ste saznali o pravima djeteta i u kojem razredu?", Svaka država članica Vijeća Evrope samostalno odlučuje o prevođenju dokumenta na različite nacionalne jezike.

Zahvale

Prvo izdanje ove knjige nastalo je putem inicijative Pedagoškog instituta u Banja Luci, u Bosni i Hercegovini. Praktično ispitivanje prvog nacrtu kojeg su priredili autori, provodila je grupa nastavnika u jugoistočnoj Evropi. Srdačno hvala ide njima.

Kako bi se priručnik prilagodio za Vijeće Evrope i preveo u raznim evropskim zemljama, priređeno je drugo izdanje priručnika. Drugo izdanje revidirano je, preuređeno i testirano u bliskoj saradnji između Zürichove izdavačke kuće za školski materijal (Lehrmittelverlag Zurich), Zürichove lokalne obrazovne agencije (VSA) i Zurich University of Teacher Education (PH Zurich). Zahvaljujemo i prevodiocu Sabrina Marruncheddu i predavaču Basilu Schaderu za njihov pažljiv rad. Za proučavanje širom Evrope želimo zahvaliti prvenstveno svim učenicima Bosne i Hercegovine, Makedonije, Srbije, Kosova i Švicarske. Svojim kritičkim duhom garantuju da članovi u Konvenciji ne ostaju samo papirni tigrovi, nego da se primjenjuju, da imaju uticaj na svakodnevni život.

Zurich i Weingarten, mart 2014.

Rolf Gollob, Wiltrud Weidinger i Peter Krapf

Sadržaj

Uvod: Šta pruža devet nastavnih cjelina (1. – 9. razred)

Prvi dio: Nastavni planovi

1. Razred: Ja imam ime – Mi imamo školu	7
2. Razred: Imena su više od slova!	10
3. Razred: Mi smo mađioničari!	15
4. Razred: Naša prava – Naše blago	21
5. Razred: Mi stvaramo pravila u našoj učionici.....	25
6. Razred: Dječija prava: umjetničko djelo!.....	32
7. Razred :Je li to što želim zaista to što trebam?.....	35
8. Razred :Prava djeteta - temeljno istražena.....	39
9. Razred: Zašto trebamo poštovati pravila?.....	44

Drugi dio: Polazne informacije

1. Učestala pitanja o Konvenciji o pravima djeteta.....	53
2. Dječija prava - dio procesa razvoja ljudskih prava.....	53
3. Kako su nastala dječija prava.....	56
4. Dječija prava: sticanje iskustva, znanja i primjenjivanje	57
5. Pedagoški pristup: učenje iz primjera	58
6. Učenje usmjereno na zadatke: popratno učenje	59
7. Podučavanje dječijih prava: Ključna pitanja koja vode izboru metoda podučavanja.....	60
8. " Ali to znači da imam pravo na odmor, zar ne ?" Dječija prava u razredu.....	62

Treći dio: Dokumenti i nastavni materijali

1. Verzija za djecu Konvencije o pravima djeteta	64
2. Grupiranje prava djeteta u četiri dimenzije	69
3. UN Konvencija o pravima djeteta (20. novembar 1989.)	71
4. Ilustrovana prava djeteta (Kartice dječijih prava)	83

Uvod:

Šta pruža devet nastavnih cjelina (1.– 9. razred)?

Svaka od devet nastavnih cjelina ima obrazovne ciljeve iskazane u tabeli, pokriva ključne sadržaje, proces podučavanja i pitanja za podršku učiteljima. Na vrhu svake lekcije nalazi se tabela koja prikazuje ključne teme i pojmove iz perspektive učitelja, a niže su ključna pitanja za učenike. Tabela pomaže učiteljima da predvide pitanja učenika, ali prije svega pomaže im da imaju na umu ciljeve učenja svake nastavne jedinice. Tabele razlikuju tri dimenzije prava djeteta "doživljajna", "spoznajna" i "provedbena". U drugom i trećem dijelu priručnika uzimaju se stoga u obzir sva tri aspekta: istraživanje temeljeno na zadacima te kognitivni elementi sticanja i primjene znanja u svakodnevnom životu.

Istraživanje dječijih prava počinje u prvom razredu i postaje sve složenije prema kraju obaveznog školovanja. Kako je to moguće postići tema je ovog priručnika za učitelje.

Devet nastavnih jedinica sastavljenih od niza lekcija daje konkretne primjere i prijedloge za provedbu dječijih prava od prvog razreda osnovne škole do posljednje godine obaveznog osnovnoškolskog obrazovanja. Na taj način koristi se model spiralnog kurikula.

Sljedeći elementi služe kao smjernice:

- Kratak uvod s podacima o pojmovnom okviru i o učenju primjerom.
- Devet manjih projekata od po četiri lekcije svaki za učenike u prvih osam godina u školi.
- Detaljna uputstva o lekcijama.
- Učenje orijentisano na zadatke: svaka jedinica ima projekt za cilj.
- Uslovi učenja koji su otvoreni i saradnički i kao takvi usklađeni s načelima obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava.
- Dodatak s različitim nastavnim materijalima (uključujući i Konvenciju o pravima djeteta) i osnovne informacije o pravima djece.

Drugi i treći dio nudi set polaznih informacija i nastavnih materijala koji mogu biti pronađeni na internetu ili drugim odgovarajućim tekstovima. Namjera je da se sastavi niz bitnih resursa koji se mogu koristiti odmah u nastavi bez mnogo dodatnih istraživanja.

Osim toga, kratki tekstovi nude informacije za prezentacije za nastavnike i učenike. Ilustrirana prava djece na samom kraju priručnika mogu se koristiti u raznim lekcijama na različite načine. Ona nude mnoge dodatne mogućnosti učenja. Pružaju vizualni podsticaj za mnoge aktivnosti, a također se mogu koristiti kao igra memorije ili pokazne kartice. Povratne informacije od nastavnika iz različitih zemalja su pokazale da osim istraživačkog pristupa, elementi prakse i učenja napamet mogu biti vrlo korisni. Međutim, to ne može zamijeniti razmatranje važnih pitanja i produblјivanje razumijevanja korak-po-korak.

Fotografije: Lea Gut, Fredy Suter

Prvi dio: Nastavni planovi

Nastavna cjelina 1 (razredna nastava, 1. razred)

Ja imam ime – mi imamo školu

A Nastavni plan

	Ključna pitanja/teme lekcije	Glavna aktivnost	Materijali
Prva lekcija	Djeca uče jedni druge svoja imena.	Djeca se u razredu predstavljaju jedni drugima.	Papir u boji.
Druga i treća lekcija	Kako su različita djeca u našem razredu?	Djeca izrađuju cvijeće s njihovim portretom u sredini. Od tih pojedinačnih cvjetova izrađuju buket.	Papir u boji; foto portret svakoga djeteta; List papira za svako dijete (<i>flip chart</i>).
Četvrta lekcija	Šta znamo jedni o drugima?	Razmišljanje u plenarnoj raspravi.	(dovršen plakat)

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Djeca postaju svjesna velike razlike u imenima u njihovom razredu. Ona će znati cijeniti to što je svako od njih dobio ime koje ga razlikuje od drugih, oni shvataju da im njihovo ime ne može biti oduzeto i da im pripada zauvijek.

Djeca razumiju da mnogo različitih imena predstavlja mnogo različitih osobnosti, a svi zajedno, kao bogati i šareni buket cvijeća, čine razred. Radi boljeg predočavanja ovog pojma mogu se koristiti kišne kapi, vagoni voza, muzičke note, komadići slagalice, itd. Šta god da se uzme iz ove vježbe, pojam koji mora postati jasan je: zajedno smo više od pojedinaca. Zajedno, mi možemo biti poput buketa, oblaka, voza, melodije, slagalice, itd.

Djeca razumiju da zajedno čine zajednicu koja uči.

Djeca razumiju i cijene činjenicu da je škola tu da im pruži podršku - sada i u budućnosti; njima samima i njima u zajedništvu s drugima – u učenju i razvoju njihovog znanja i sposobnosti.

Oni otkrivaju da škola nije samo dužnost, već je stvorena zato jer svako dijete ima pravo ići u školu i biti obrazovano te da roditelji, učitelji i država moraju osigurati to pravo.

C Ključna pitanja za razmišljanje o nastavnoj jedinici 1

Istraživanje dječijih prava	Upoznavanje dječijih prava	Primjenjivanje dječijih prava
Učitelj		
Na koji se način načela dječijih prava mogu primjeniti u razredu i školi?	Šta sada djeca znaju o dječijim pravima?	Učenje kako poduzeti akciju izvan škole: Šta su djeca naučila za svoj budući život?
Škola je dio života, a razred je mala zajednica sa svojim vlastitim pravima. Buket cvijeća je snažna simbolička slika toga. Djeca mogu u ovoj nastavnoj jedinici iskazati članove UN Konvencije o pravima djeteta spomenute u nastavku.	Član 7 i 28 (Vidi dodatak: UN Konvencija o pravima djeteta).	Djeca učestvuju u odlučivanju gdje će biti plakat koji prikazuje buket cvijeća.
Učenici		
Kako sam doživio/doživjela dječija prava u razredu?	Šta sam naučio/la o dječijim pravima?	Koju vrstu akcije sam sada spreman/spremna provesti?
Svako od nas je jedinstven. Svako dijete je dobro došlo u razred. Bilo bi šteta kad bi neko od nas nedostajao u našem razredu. Mi svi imamo ista prava.	Mi djeca imamo posebna prava. Mi imamo ime koje nam niko ne može oduzeti. (Član 7). Mi imamo pravo ići u školu i naučiti čitati i pisati. (Član 28). Bez škole niko ne bi mogao naći posao kad odraste.	Znam da se osjećam puno ugodnije kao član razreda jer je to dobra grupa koja pruža podršku. Nastojat ću pružati podršku drugoj djeci u razredu tako da se i oni osjećaju dobro kao ja.

D Procedura**Lekcija 1**

Djeca sjede u krugu. U sredini kruga su na pod složena papirna srca u raznim bojama. Svako srce nosi ime jednog djeteta i ima jednu nit koja je s njim povezana. Također se u sredini nalazi jedno srce za učitelja s njegovim ili njenim imenom.

Učitelj ohrabruje djecu da se uključe u razgovor.

- Znamo li sva imena? Ko je ko?
- Svako dijete uzima jedno srce s imenom drugog djeteta. Šta mi se kod ovog djeteta sviđa? Šta sam već radio s njom ili njime? Šta bi mi nedostajalo ako on ili ona ne bi bio prisutan?

- Ostala pitanja mogu sadržavati: Šta bi mogla druga osoba reći o tom djetetu, na primjer učitelj, muški ili ženski član porodice, dijete lično, prijatelj, neko drugi u razredu, školi ili zajednici?

Svako dijete govori svoje ideje o drugom djetetu i predaje tom djetetu srce s njegovim ili njenim imenom.

Svako dijete ima svoje srce i nosi ga tokom lekcije. (Ovo se provodi tokom idućih lekcija sve dok djeca dobro ne upoznaju jedni druge.)

Učitelj može završnu raspravu započeti pitanjem, "Zašto sam upotrijebio više boja umjesto samo jedne?"

Traži od djece da donesu profilne fotografije za

lekciju. (alternativno, učitelj može uzeti fotografije od djece.)

za sljedeću lekciju. (alternativno učitelj može fotografisati djecu i *isprintati* ih za sljedeću lekciju)

Lekcija 2 i 3

Da bi napravio uvod u lekciju, učitelj/ica objašnjava: Svako dijete na ovom svijetu je drugačije. Svako dijete je jedinstveno po svojoj boji kože, ličnosti, specifičnosti i imenu!

Djeca također imaju prava, pod nazivom "Prava djeteta", koja su priznata u skoro svakoj zemlji svijeta. Ta prava uključuju, na primjer:

- pravo na ime (član 7 može se čitati naglas, ili izreći njegova skraćena verzija);
- pravo na obrazovanje (član 28).

Samo onoga ko ima ime mogu nazivati drugi, stoga je važno znati ta imena!

Rasprava o tim temama je otvorena, djeca iznose svoja mišljenja i pitanja. Da zaključimo: Svi mi zajedno, sa svim našim različitim imenima, odlikama, karakteristikama i svim našim različitim bojama kože, tvorimo naš razred.

Napravit ćemo sliku našeg razreda – ona nije napravljena od srdaca, već od cvijeća skupljenog zajedno i stavljenog u vazuu. Vaza predstavlja školu, školsku zgradu ili naš razred. Svi smo cvijeće sakupljeno u tom spremniku. Bez nas ne bi bilo škole: Škole ne bi bili ništa više doli praznog spremnika, ili prazne vaze.

Učitelj objašnjava različite stepene ove aktivnosti:

- Djeca će izraditi vlastito cvijeće.
- Obojit će latice i zaljepiti svoju fotografiju u sredini.
- Cvijeće će se skupiti kako bi se oblikovao buket.
- Buket će se zaljepiti na poster.
- Na ovaj način napraviti ćemo sliku našeg raznobojnog i različitog razreda.

Prije ove kreativne aktivnosti ili neposredno nakon, djeca razmišljaju o tome i pokušavaju protumačiti sliku cvijeća u vazi. Učitelj prikuplja različita viđenja i ideje. Djeca mogu slobodno razviti svoje ideje, koje mogu povezati sa sljedećim pitanjima:

- Šta može cvijeće simbolizirati/predstavljati?
- Šta može simbolizirati vaza?
- Zašto je važno imati ime?

Zavisno od raspoloživih materijala i vremena, ova aktivnost se može primjenjivati na različite načine, na primjer:

- Učenici mogu crtati, izrezati i ukrasiti cvijeće sami ili mogu dobiti izrezano cvijeće da ga ukrase.
- Učitelj pripremi centar cvijeta a učenici kreiraju latice.
- Fotografije se izrežu da bi se stavile u sredinu cvijeta.

Djeca koja brzo završe svoju aktivnost mogu crtati male cvjetove bez fotografije.

Na kraju, na plakat se stavlja naziv "Razredni buket" i stavlja se na jednom od zidova u razredu Vaza prikazuje skraćenu verziju dječjih prava prikazanih na slici (član 7 i 28).

Lekcija 4

Postavke:

- Poster je učvršćen za tablu ili za zid.
- Djeca sjede u širokom polukrugu u prednjem dijelu razreda (u velikim razredima će možda biti potrebna dva polukruga). Sva djeca trebaju imati dobar pogled na plakat.

Djeca razmišljaju o sljedećim pitanjima:

- U čemu sam uživao u ovoj aktivnosti?
- Šta sam naučio?
- Šta znam o drugoj djeci?
- Šta sam naučio o učitelju?

Učitelj vodi učenike u razmjeni svojih komentara i međusobnom davanju povratnih informacija.

Prema kraju lekcije učitelj daje učenicima sve više informacija o Konvenciji o pravima djeteta. On ili ona, posebno se osvrće na dva prava prikazana u vazi. On ili ona informiše djecu o Danu dječijih prava (20. novembar).

Pri kraju, Učitelj raspravlja s razredom o tome treba li plakat biti izložen u jednom od školskih hodnika i kod ulaza u školu. Učenici iznose razloge za i protiv. Gdje plakat treba biti izvešen da ga svi posjetioci mogu vidjeti? Šta možemo učiniti ako novi učenik dođe u razred?

Nastavna cjelina 2 (razredna nastava, 2. razred)**Imena su više od slova!****A Nastavni plan**

	Ključna pitanja teme lekcije	Ključni zadaci	Nastavni materijali
Lekcija 1	Sva naša imena!	Sva djeca uče više o imenima jedni od drugih (interaktivan pristup).	Listovi A4 papira.
Lekcija 2	Kako sam dobio/dobila svoje ime?	Učenici razmišljaju o razlozima davanja imena djetetu.	Komadi papira s ključnim rečenicama; komplet nastavnih listova
Lekcija 3 i 4	Svako dijete treba ispričati priču o tome.	Učenici razmjenjuju informacije o svojim životima. Crtaju slike samih sebe u prirodnoj veličini	Informacije o porodicama djece (domaća zadaća); list papira za svako dijete (flip chart) po djetetu; marker i bojice

B Polazišta i odgojno-obrazovni ciljevi

Član 7 Konvencije o pravima djeteta štiti pravo svakog djeteta na ime. Prezime ili porodično ime ukazuje na tijesnu djetetovu povezanost s grupom koja ga okružuje. Ime ukazuje na ličnost djeteta i na to da je ono jedinstveno biće u ovom svijetu.

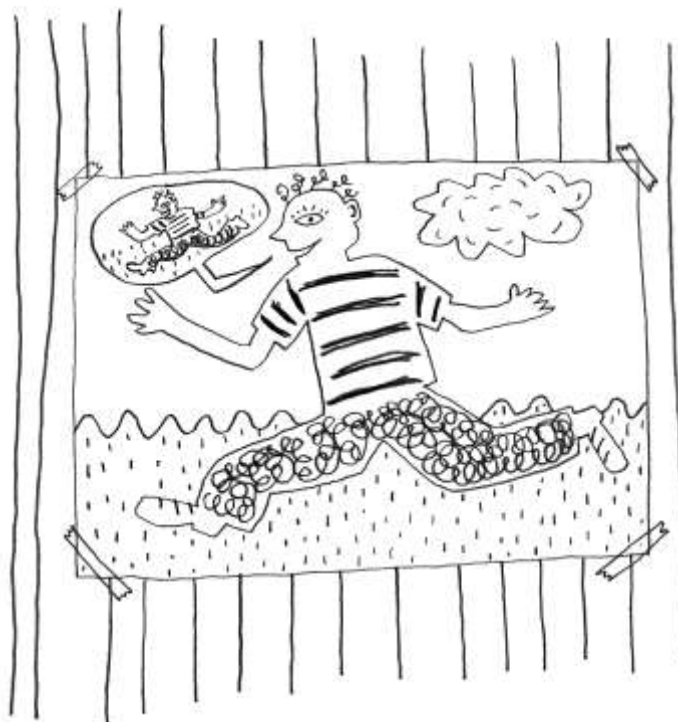
Djeca trebaju biti ponosna na svoja imena, i trebaju znati šta njihova imena znače, koju nadu i obećanje nose i zašto su im roditelji izabrali upravo to ime.

Učitelj treba biti brižan pri obradi ove teme iz raznih razloga. Možda u razred idu djeca koja ne žive sa svojim biološkim roditeljima ili koji su izgubili svoja imena kad su bila prisiljena na preseljenje ili progon. Učitelj treba koristiti empatiju i osjetljivost kad se obraća toj djeci.

Ova nastavna cjelina, "Imena su više od slova!" povezuje se s prvom nastavnom cjelinom "Ja imam ime – mi imamo školu".

Povezivanje s prvom nastavnom cjelinom može se provesti ako su je djeca već završila.

Alternativno, lekcija 2 može biti upotrijebljena kao samostalna lekcija.

C Ključna pitanja za razmišljanje u razredu dječijih prava

Izražavanje dječijih prava	Poznavanje dječijih prava	Primjenjivanje dječijih prava
Učitelj		
Na koji način su načela dječijih prava uzeta u obzir u razrednoj i u školskoj zajednici?	Šta djeca znaju o dječijim pravima?	Učenje kako poduzeti akciju izvan škole: Šta su učenici naučili za život u budućnosti?
Škola je dio našeg života; razred je mikrozajednica sa svojim vlastitim pravima. Djeca postaju svjesna svog identiteta kroz to što znaju sva imena druge djece i što ih svako u razredu zove po imenu. Prava navedena s desne strane isprobana su u razredu kroz ovu nastavnu jedinicu.	Članovi 7, 8, 12, 13 (vidi u dodatku: UN Konvencija o pravima djeteta).	Djeca učestvuju u donošenju odluke o tome gdje će plakat biti obješen. Možda nema slobodnog prostora za korištenje pa se to pitanje treba raspraviti s drugim učiteljima, stručnim saradnicima ili direktorom škole.
Učenici		
Kako sam iskusio/iskusila dječija prava u razredu?	Šta sam naučio/naučila o dječijim pravima?	Koju vrstu akcije sam sada sposoban/sposobna poduzeti?
Vidio sam da su me sva ostala djeca i učiteljica primijetili. Oni su me slušali i sad svi znaju moje ime. Moje ime me čini posebnim i jedinstvenim, nekim ko je drugačiji od svih ostalih. Znam imena sve ostale djece u razredu i šta ta imena znače. Znam ponešto o njihovim životima.	Mi imamo posebna prava kao djeca: Mi imamo ime koje nam niko ne može oduzeti. (član 7). Kao dijete, ja već imam svoju vlastitu životnu priču, o životu koji je sasvim drugačiji od života kojeg su doživjela druga djeca. To će uvijek biti dio mene (član 8). Ja mogu imati svoje vlastito mišljenje i mogu reći šta mislim, i sva ostala djeca mogu učiniti to isto (član 12,13).	Kad sretnem učenika iz svoje škole na igralištu ili negdje drugo, pitat ću ga za ime i reći mu svoje.

D Procedura

Lekcija 1: Sva naša imena!

Učitelj i učenici sjede na stolicama raspoređenim u krug. Djeca drže u rukama komadiće papira na kojima su velikim slovima zapisana njihova imena. Učitelj također ima karticu ili komad papira. Svako u krug kaže svoje ime. Sada se učenici trebaju fokusirati da zapamte imena druge djece, ukoliko ih već neznaju. To može biti učinjeno uz pomoć raznovrsnih igara od kojih neke mogu biti prikladne i onda kad djeca već poznaju jedni druge:

- Djeca daju svoja imena i imena djece koja im sjede s lijeva i s desna, „Moje ime je s moje lijeve strane sjedi ... a s moje desne strane sjedi...”
- Identificirajte neke zajedničke osobine koje imaju vaši učenici, na primjer, boja njihovih farmerki ili suknje, inicijali, naočale, boja kose i sl., i napravite zagonetku: "..., ..., i ... svi imaju nešto zajedničko. Ko mi može reći ko je to? "Ponovite to nekoliko puta.
- Prikupite sve kartice s imenima . Svako dijete izvlači jednu u krugu bez čitanja imena. Svi pokazuju svoje karte. Ko je u stanju uvesti red u ovu zbrku dodjeljivanjem tačnog imena svakom djetetu.
- Ukrcajte se u autobus: jedno od djece počinje sa sljedećom tvrdnjom: "Ja sam Ana i ja ulazim u autobus". Dijete pored nje nastavlja: "Ja sam Asja i ja ulazim u autobus s Anom." Dijete koje sjedi pored Asje nastavlja na isti način, uključujući svu prethodnu djecu: "Ja sam Denis i ja ulazim u autobus zajedno s Anom i Asjom." Držite se reda u kojem djeca sjede u krugu. To će im olakšati da se sjete imena. Nastavite na taj način sve dok sva djeca nisu ušla u autobus. Pazite da se ne stidi dijete koje je zaboravilo ime, neka djeca pomažu jedna drugima.

Učitelj zaključuje lekciju provodeći nastavni dijalog. Sljedeća pitanja služe kao podsticaj za učenike:

- Sviđa li mi se moje ime, ako da, zašto?
- Ponekad se imena svedu na nadimke ili se izmijene. Ako imam nadimak ili izmijenjeno ime, sviđa li mi se ono ili ne? Zašto?
- Nadimci u našoj porodici ili među prijateljima: Šta oni znače i kako je do njih došlo?
- Važno je imati ime. Kako bi škola izgledala kad bi svi imali isto ime ili kad ne bi uopće imali ime?

Za nastavak lekcije, ako vrijeme dopušta:

- Izraz: "Moje ime je..." može biti predstavljeno na različitim jezicima tako da ih djeca nauče; Zadaća može biti da svako dijete nauči izraz na dva jezika. (Nastavak: djeca uče pitanje, "Koje je tvoje ime?")
- Djeca bi mogla dizajnirati i kreirati posebnu dekorativnu traku s imenom.

Lekcija 2: Kako sam dobio/dobila ime?

Učitelj je pripremio komadiće papira na kojima je napisao sljedeće rečenice: (naravno, svaka varijacija je moguća - izmjena, izostavljanje, dodavanje novih izjava i slično):

Važno je imati ime.

Moje ime – to sam ja.

Mi se međusobno raspoznavamo po našim imenima.

Naše ime ponekad kaže ko smo mi (pol, jezik, mjesto porijekla, itd.).

Dobijanjem imena, dijete postaje član države.

Izborom određenog imena, roditelji često izražavaju želje, nade i osjećaje.

Učitelj čita svaku tvrdnju u razredu. Spušta komad papira i traži djecu da izjavu zapisanu na papiru prepričaju svojim riječima i rasprave o njenom značenju.

Potom ona ili on podijeli radne listove koje djeca trebaju popuniti za zadaću. (vidjeti nastavne materijale dolje).

Učitelj prolazi kroz pitanja s razredom kako bi osigurao da svako dijete razumije pitanja.

- Kad sam rođen/rođena?
- U koje vrijeme?
- Koji je bio dan u sedmici?
- Kakvo je bilo vrijeme?
- Gdje sam rođen?
- Ko je bio prisutan kad sam rođen?
- Koliko sam bio veliki i težak?
- Zašto sam dobio baš to ime?
- Šta znači moje ime?

Gdje se sve pojavljuje moje ime, kako glasi moje ime na drugim jezicima?

Lekcija 3 i 4:

Svako dijete treba ispričati svoju priču!

Djeca sjede u krug. Imaju list papira koji su popunili za domaću zadaću i govore jedni drugima o stvarima koje su raspravili sa svojim roditeljima. Učitelj ih ohrabruje da neka pitanja rasprave dublje.

Na primjer, on ili ona izrađuje popis koji pokazuje vrijeme dana ili naziv dana kada je svako dijete u razredu rođeno, na tabli, panou (*flipchart*) ili na projektoru. Možda će se pojaviti zanimljiv uzorak? (Internet je koristan alat koji može pomoći pronaći dane i sedmicu kada su djeca rođena.)

Naravno, bilo bi jako zanimljivo ako neka djeca mogu odgovoriti na posljednje pitanje, to jest,

iznijeti razloge svojih roditelja za davanje njihovih imena i moći objasniti šta njihova imena znače.

Učitelj može donijeti rječnik imena ili upotrijebiti internet i naći njihova značenja (ovo posljednje bi bilo naročito dobro za neevropska imena).

Sljedeći raspravu u razredu, učenicima se daje zadaća da samostalno oblikuju poster o sebi koji obuhvata sve pisane informacije koje su prikupili o sebi. Zavisno od vještine pisanja, učitelj može pomoći nekoj djeci u razredu.

Alternativno, djeca mogu napraviti vlastitu sliku u prirodnoj veličini. To se može učiniti na sljedeći način: Dijete legne na list papira koji je raširen na podu, odabere pozu, naprimjer trčanje ili stajanje s raširenim rukama. Izrezuju oblik koji su dobili, i boje ga vodenim bojama ili bojama za plakat. Mogu izrezati i balone za tekst, priljepiti ih za figuru i predstaviti se drugoj djeci: "Moje ime je...", i/ili dodati drugi list papira s ličnim detaljima o djetetu koji može biti naljepljen na figuru.

Djeca koriste četvrtu lekciju da bi kompletirala ove plakate.

Na kraju razgovaraju o tome kako i gdje će izložiti plakate u školskoj zgradi. Učitelj ih podržava u njihovom donošenju odluke.

Nastavni materijali: radni list za učenike

Moje ime ima vlastitu historiju/istoriju – Šta ću otkriti?

Kad sam rođen/rođena?
U koje vrijeme?
Koji je bio dan u sedmici kada sam rođen/rođena?
Kakvo je bilo vrijeme?
Gdje sam rođen/rođena?
Ko je bio prisutan kad sam rođen/rođena?
Koliko sam bio visok/visoka i težak/teška?
Kako sam dobio/dobila svoje ime?
Šta znači moje ime?
Gdje se moje ime može naći i kako glasi na stranim jezicima?

Nastavna cjelina 3 (razredna nastava, 3. razred)**Mi smo mađioničari!****A Nastavni plan**

	Ključna pitanja/teme lekcije	Ključni zadatak	Materijali
Lekcija 1	Šta može obična osoba učiniti s problemom? Šta može mađioničar?	Učenici se uče razlikovati između realističnih i magičnih rješenja za različite probleme. Crtaju sliku obične osobe ili mađioničara.	Tabla unaprijed pripremljena da prikupi sve ideje djece; crteže, ljepljivu traku; A4 listove papira, bojice.
Lekcija 2	Koja su temeljna prava djeteta? Na koja područja života se ona odnose? Koje vrste rješenja možemo naći za ove probleme?	Tokom rada na temeljnim dječjim pravima, djeca upoznaju polazišta i formuliraju maštovita, kao i realna rješenja za stvarne probleme povezane s tim pravima.	Figure od papira (već izrezane); bojice, olovke u boji.
Lekcija 3	Kako možemo organizovati podržavajuću ulogu u situacijama u kojima se problem javlja? Koja konkretna rješenja možemo ponuditi?	Učenici traže rješenja za teške situacije u svakodnevnom životu. Oni predstavljaju svoja rješenja igranjem uloga.	Rekviziti koji su potrebni za igranje uloga.
Lekcija 4	Kako možemo ocijeniti primjere rješenja za probleme koje su predstavili naši su-učenici igranjem uloga? Šta smo naučili iz ovoga?	Učenici uvježbavaju svoje igranje uloga i kako će ih prikazati u razredu. Nakon toga raspravljaju o rješenjima iznesenim igranjem uloga.	Rekviziti za igranje uloga ako je to potrebno.

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Djeca uskoro postaju svjesna činjenice da su mnoge stvari izvan njihove kontrole. Iako su subjekti odluka koje imaju direktan uticaj na njihove živote, oni često ne mogu uticati na njih.. Ali djeca su također sposobna otputovati u svoj svijet mašte. To ne mora biti pokušaj da se pobjegne iz stvarnog svijeta. Svijet mašte je i sfera u kojoj se stvaraju novi planovi, može se razmišljati o iskustvima i gdje osoba može steći snagu prije povratka u stvarni svijet.

Za nastavni projekat u trećem razredu, predlažemo osloniti se na sposobnost maštovitosti djece i dati im mogućnost da primijene svoje ideje i rješenja za stvarni život. Polazište je uzbudljiva igra maštanja, postajanja mađioničarem ili mađioničarkom sposobnom upotrijebiti magičnu moć da bi se riješio problem.

Ciljevi ovog projekta usmjereni su na to da se učenici na jednostavan način upoznaju s temeljnim dječijim pravima. Od njih se traži da identificiraju situacije povezane s pravima djeteta u njihovom okruženju koja traže bolja rješenja na dva načina – realna i magična. Važno je da djeca ne ostanu cijelo vrijeme u carstvu svoje mašte. Oni bi također trebali pokušati naći rješenje nekih osnovnih problema u svom lokalnom okruženju i provesti ga u praksi (npr. rješavanje pitanja kao što su čist okoliš u razredu i školskom dvorištu).

Ova nastavna jedinica se oslanja na komunikaciju u razredu. Stoga je od velike važnosti da djeca sjede na način koji ohrabruje komunikaciju među njima. Pri komunikaciji u grupama, svi učesnici bi trebali biti u mogućnosti stupiti u kontakt s očima. Stoga treba izbjegavati raspored sjedenja usmjeren prema unaprijed. Sjedeći u redovima, djecu u posljednjim redovima se stavlja u nepovoljan položaj. Stoga preporučujemo da djeca sjede u krug ili oko stola tokom grupne diskusije.

Vrijeme provođenja ove lekcije zavisi od učitelja, međutim bila bi prikladna druga i treća sedmica u novembru, jer se poklapa sa Danom prava djeteta 20. novembra. (vidi i prijedloge na kraju četvrte lekcije).

C Ključna pitanja za razmišljanje u razredima dječjih prava

Iskustvo dječjih prava	Upoznavanje dječjih prava	Primjenjivanje dječjih prava
Učitelj		
Na koji se način načela dječjih prava shvaćaju u razredu i školskoj zajednici?	Koliko djeca trenutno znaju o dječjim pravima?	Učiti kako djelovati izvan škole: Šta su učenici naučili za svoje budući život?
Škola je kao mikro zajednica. Učenici raspravljaju zajedno i traže rješenja za njihove probleme u razredu i u njihovim životima. U interakciji su jedni s drugima a ne samo s učiteljem.	Članovi 13, 14, 28, 31 (vidi dodatak: UN Konvencija o dječjim pravima).	Učenici razmišljaju o situacijama iz stvarnog života i o njihovom uticaju na prava djeteta te počinju raditi na rješenjima za probleme koji su stvarni za njih i za druge.
Učenici		
Kakvo sam iskustvo stekao/la o dječjim pravima u razredu?	Što sam naučio/la o dječjim pravima?	Koju vrstu akcije sam sada sposoban poduzeti?
Slušali smo jedni druge i otkrili da neke naše želje i problemi te prijedlozi rješenja problema mogu biti vrlo različiti. Iskusili smo kako možemo zajednički raspraviti naše različite perspektive i zajednički naći rješenja za takve probleme.	Znam da djeca imaju posebna prava, dječja prava. Znam da postoji Dan dječjih prava 20. novembar. Učim uočavati razliku između bajki i rješavanja problema u stvarnom životu.	Znam da drugi ljudi i ja imamo prava, ali i to da ja moram učiniti nešto da osiguram zaštitu tih prava – mojih prava i prava drugih ljudi. Pronalaženje rješenja za problem nije lak posao i ne možemo odjednom riješiti sve probleme. Neke od naših želja neće biti ostvarene kroz duže vrijeme.

D Procedura**Lekcija 1**

Razred je organiziran tako da učenici sjede u polukrugu oko table u prednjem dijelu razreda. Svako dijete ima dobar pogled na tablu.

Učitelj/ica crta dvije osobe na tabli; običnog muškarca ili ženu i mađioničara. Učenici u parovima trebaju također nacrtati dvije figure i pokušati zajednički odgovoriti na sljedeća pitanja:

- Šta radi obična osoba u određenoj situaciji?
- Šta radi mađioničar u istoj situaciji?

Kako bi potaknuo imaginaciju učenika, uz pomoć učitelja djeca mogu predložiti sljedeće primjere situacija. Učitelj zapisuje prijedloge učenika na tabli, koristeći sljedeću tablicu:

	“Obična” osoba	Mađioničar
Situacija 1 (npr. glad)		
Situacija 2 (npr. siromaštvo)		
Situacija 3 (npr. dosada)		
Situacija 4 (npr. rođendan)		
itd.		

Tražimo rješenja i učenici daju svoje prijedloge. Naravno, sada će se javiti pitanja! Učitelj želi znati:

- Možete li pronaći neka rješenja ili ideje koje je predložio dobar ili zao mađioničar?
- Kad ste zadnji put poželjeli biti mađioničar i šta ste tada htjeli promijeniti?
- Šta je vaša najveća želja sada?

Učitelj ohrabruje učenike da iznesu svoje ideje i svima daje pozitivnu podršku. On ili ona objašnjava da će se u razredu još nekoliko puta govoriti o mađioničaru u nekoliko sljedećih lekcija i daje učenicima zadaću da potraže slike mađioničara u časopisima i da ih po mogućnosti donesu u razred. Od slika i knjiga će napraviti malu izložbu.

U preostalom dijelu časa, učenici mogu dovršiti svoje crteže mađioničara i običnih osoba i obojiti ih.

Ti crteži mogu biti prikazani za domaću zadaću i prikazani kao izložba.

Lekcija 2

Tokom sedmice učitelj podsjeća i podstiče učenike da donesu crteže i knjige o mađioničarima i da dovrše svoje crteže.

Na početku sljedeće lekcije učitelj se nadovezuje na sadržaj prethodne lekcije i objašnjava proceduru današnje lekcije: sada ćemo pregledati slike, knjige i stvari koje ste donijeli ili sami napravili. Možete li primijetiti bilo što je isto ili različito?

Učitelj sada sjedi u krugu. Učitelj pripovijeda učenicima da su prije nekoliko godina bila

napisana posebna prava koja se odnose na život i položaj djece. Sada preporučujemo čitanje Deklaracije o pravima djeteta (1959), koju učitelj može prilagoditi i skratiti ako je potrebno. Konkretno, razred se treba usredotočiti na drugo načelo. Skraćena verzija može se odvijati ovako:

Djeci trebaju biti osigurani uslovi da odrastaju u dobrom zdravlju i u normalnim uslovima. To uključuje njihov:

- fizički
- moralni
- psihološki
- mentalni i
- društveni razvoj.

Djeca trebaju uživati slobodu i poštovanje njihovog ličnog dostojanstva.

U prvom koraku učenici trebaju razumjeti ovo načelo. Uključujući udruživanje i doprinose za djecu, učitelj objašnjava pojmove i kako su oni međusobno povezani: primjeri stvarnih situacija iz života primjereni dječjim iskustvima mogu pomoći u tome.

U svrhu sumiranja i zaključivanja, učitelj može zajedno s učenicima sabrati listu najznačajnijih tačaka i tada ih zapisati na tablu. Učenici mogu prepisati tu listu u svoje učeničke mape.

Djeca trebaju razumjeti sljedeće:

- da postoje dječja prava,
- ta prava vrijede jednako za svu djecu,
- cilj je omogućiti svakom djetetu da odrasta u zdravlju i na ispravan način (to uključuje moralni, duhovni i društveni razvoj)
- poštovanje slobode i ličnog dostojanstva djeteta.

Sljedeće, učitelj polaže oko 40 figura dječaka i djevojčica koje su on ili učenici prethodno izrezali. (vidi Karte o dječijim pravima, str. 89). On ili ona dijeli figure u četiri grupe na podu.

Učitelj objašnjava učenicima da svaka grupa ima određeni problem:

- prva grupa iskusila je prijetnju njihovoj fizičkoj dobrobiti (hrana, zdravlje, itd.),
- druga grupa iskusila je prijetnju njihovoj mentalnoj i duhovnoj dobrobiti (diskriminacija, pravo na privatnost i sl.),
- treća grupa iskusila je prijetnju njihovim obrazovnim mogućnostima (pravo na pristup informacijama, obrazovanje, itd.),
- četvrta grupa iskusila je prijetnju njihovom društvenom okruženju (porodica, prijatelji, itd.).

Nakon ovog objašnjenja učenike u razredu treba podijeliti u četiri grupe, od kojih je svaka grupa odgovorna za jednu od grupa papirnih figura. Uputstvo: uzmite pet figura i napišite po jednu rečenicu na svakoj o tome šta im je potrebno ili što im nedostaje i zašto oni trpe. Koristite „ja” rečenice (u prvom licu). Na primjer, grupa „duhovno blagostanje” može pisati rečenice poput: „Ljudi mi se smiju, jer ja sam stranac”, „trpim, jer nemam prijatelja”, „Ja sam tužan, jer mi se ljudi smiju zbog mog govora”, itd.

Djeca rade u svoje četiri grupe, a zatim predstavljaju jedni drugima svoje rezultate i raspravljaju o njima kako bi pronašli dodatne primjere za svoje grupe likova (npr: „Čega se još možete sjetiti?”) – možda možete dopisati na više figura.

Zatim grupe postaju mađioničari i žele pomoći toj djeci da iskuse prava djece! Rečenice zapisane na figurama razmatraju se jedna po jedna. Za svaku od njih, postavljaju se sljedeća pitanja:

- Pogledajte situaciju svakog djeteta i probajte otkriti šta ih čini sretnim ili nesretnima.
- Na koji način mađioničari mogu pomoći? Kako mogu pomoći da se djeca osjećaju dobro sutra ali i prekosutra?
- Kako mogu pomoći djetetu na način da taj dječak ili djevojčica pomogne samome sebi?
- Šta mogu učiniti obični ljudi bez magične moći (na primjer mi) da pomognu ovoj djeci?

Ova vježba može se napraviti s cijelim razredom, zavisno od grupe odnosno u dvije ili više manjih grupa.

Lekcija 3

Sada pogledajmo konkretna rješenja u stvarnom životu. Još jedanput, učitelj ponovi 10 načela dječijih prava i potiče učenike da razmišljaju o situacijama u svakodnevnom okruženju u kojima bi njihovi kolege iz razreda, prijatelji, mlađi i stariji učenici ili oni sami imali problema. Lista mjesta i situacija koje će učenici spomenuti, može izgledati ovako:

Mjesta

- Učionica;
- Školsko dvorište;
- put do škole.

Situacije

- svađa i nesuglasice;
- ne imati ručak;
- zaboravio napraviti zadaću;
- istukli su me;
- nemam prijatelja;
- bez tople zimske jakne;
- bez prikladne sportske odjeće.

Uputa: Mi ćemo sada preuzeti ulogu malih mađioničara. Mi ćemo vježbati kako naći rješenja za te situacije. U otvorenom razgovoru razmotriti ćemo dvije ili tri situacije. Onda će učenici formirati male grupe i izabrati jednu situaciju koju će htjeti riješiti (može se dogoditi da situacija „nasilnici tuku druge učenike” bude izabrana više puta). Učenici bi trebali odglumiti scenu kojom prikazuju predmetnu situaciju i trebali bi izmisliti rješenje za njihovu ulogu. Učitelj podržava grupe, daje prijedloge ako je potrebno i sluša. Za potrebe četvrte lekcije, učenici će poboljšati svoje scene koristeći kostime i rekvizite.

Lekcija 4

Razredu se daju kratka uputstva u vezi igre uloga: ograničenje vremena, jasni kriteriji za posmatrača (na primjer, je li je situacija predstavljena na razumljiv način? Je li je rješenje realno? Jesu li glumci uvjerljivi?). Ovi kriteriji za posmatrača trebaju biti zapisani na tabli!

Učenici vježbaju njihove scene (problem plus rješenje). Vrijeme je ograničeno (npr., pet minuta po sceni) i striktno ga se treba pridržavati. Nakon svake scene ili nakon svake druge scene, treba omogućiti raspravu vođenu sljedećim

pitanjima, na primjer, ko je ikada iskusio sličnu situaciju? Kako si postupio/šta si napravio u toj situaciji?).

Zaključujući raspravu u cijelom razredu o različitim problemskim situacijama i različitim rješenjima koja su bila predložena, zaključujemo da je cijela vježba povezana s Dječijim pravima.

Projekt se može održati uoči Dana dječijih prava radi njegovog obilježavanja (20. novembar), prilikom kojeg djeca mogu pripremiti nešto za širu školsku zajednicu (informacije za drugi razred o dječijim pravima, kreativno predstavljanje tih prava, npr., izložba postera u školskom hodniku, kratke scene pomoću igre uloga u razredu, i sl.).

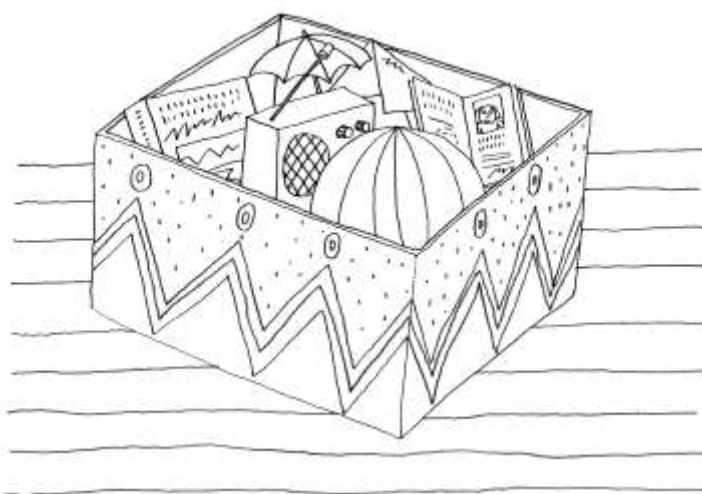
Nastavna cjelina 4 (osnovna škola, 4. razred)**Naša prava – Naše bogatstvo****A Nastavni plan**

	Ključna pitanja/teme lekcije	Glavne aktivnosti	Nastavni materijali
Lekcija 1	Zašto su nam potrebna dječija prava?	Učenici se upoznaju sa projektom "kutija s blagom", i raspravljaju kako isplanirati i provesti taj projekat.	Predmeti koji se mogu koristiti da predstavljaju određena prava djece (kao primjeri i kao inspiracija); kartice dječijih prava, tekst o dječijim pravima (vidi dodatak).
Lekcija 2 (plus Izvanučioničke aktivnosti tokom narednih sedmica)	Moja lična kutija s blagom – nešto posebno!	Učenici ukrašavaju svoje kutije s blagom i pripremaju ih za svoja „blago dječijih prava“.	Svako dijete donosi metalnu, drvenu ili kartonsku kutiju u školu; obojene dugmiće, komade odjeće, itd.; ljepilo i makaze.
Lekcija 3 (nakon ili u toku nekoliko sedmica)	Moja kutija s blagom, tvoja kutija s blagom: uzajamna razmjena!	Učenici organizirajući izložbu na svojim klupama prikazuju svoje kutije s blagom.	Učeničke kutije s blagom (sa sadržajem)
Lekcija 4 (uoči 20. novembra)	Kako smo organizirali izložbu?	Učenici izlažu svoja blaga i kutije s blagom kako bi ih vidjela ostala djeca u školi.	Učenici pronalaze sobu kako bi organizirali svoju izložbu.

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Učenici stiču dublje znanje o dječijim pravima. Tokom dužeg vremenskog razdoblja, proučavaju sadržaj i smisao tih prava pokušavajući spojiti pojedino pravo s određenim objektom koji ilustrira i simbolizira to pravo. Svako dijete će naći vlastito rješenje. Kako biste to učinili, djeca trebaju shvatiti i protumačiti članove u obliku pitanja.

U smislu teorije podučavanja, zadaci omogućavaju učenicima da aktivno organiziraju svoje procese učenja, što značajno povećava njihove šanse da dožive održivi rast njihova znanja.

Svaki učenik stvara vlastitu kutiju s blagom. Učenici se snažnije identificiraju s pravima djeteta i to intelektualno i emocionalno.

Ovaj razredni projekat koji obuhvata duže vremensko razdoblje može učestalije poticati učenike da razmijene svoje ideje i da o njima razgovaraju.

Povodom Dana dječjih prava (20. novembari), izložba kutija s blagom može se održati u školskoj zgradi. Navedeno pruža dodatnu stimulaciju i sigurno će motivirati mlađe učenike da ponovo učine nešto slično jednu ili dvije godine kasnije.

Idealno vrijeme za započinjanje projekta je između kraja rujna i sredine listopada.

C Ključna pitanja za razmišljanje o lekciji 4

Doživljavanje dječjih prava	Upoznavanje dječjih prava	Primjenjivanje dječjih prava
Učitelj		
Na koji se način načela dječjih prava shvataju u razredu i školskoj zajednici?	Šta djeca znaju o dječjim pravima?	Učiti kako djelovati izvan škole: Što su učenici naučili za svoj život?
Svaki učenik uživa u tome da ima pravo razviti svoj vlastiti način umjetničkog izražavanja. Na ovaj način učenici stječu samopouzdanje i uče više o drugima i o samima sebi.	Sva su dječija prava predstavljena i onjima se raspravlja.	Učenici uče donositi odluke i zagovarati rješenja koja su pronašli.
Učenici		
Kako sam doživio dječija prava u razredu?	Šta sam naučio o dječjim pravima?	Koju vrstu akcije sam sposoban poduzeti?
Bilo bi lijepo kad bi škola postala mjesto gdje bi mogli ostvariti mnogo umjetničkih djela. Sada volim ići u školu.	Proučavao sam dječija prava kroz duže vrijeme. Imao sam dosta vremena donijeti odluku o svakome članu, a to sam bio sposoban napraviti jer sam razumio član. Shvatio sam da nije uvijek jednostavno razumjeti Konvenciju o dječjim pravima.	Nisu su svi članovi u Konvenciji o dječjim pravima jednako važni za mene. Razmatrao sam o pitanjima određenih članova koja bih mogao zagovarati. Razmišljao sam o pitanju koja su prava posebno važna za ostalu djecu i ostale porodice, regije i ostale zemlje i šta bih mogao napraviti da ih podržim.

D Procedura

Lekcija 1 (krajem septembra, početkom oktobra; trajanje: oko 1.30 h)

Uputstvo: učiteljica aktivira prethodno znanje o dječjim pravima i rezimira najvažnije tačke (vidi jedinica 3, Lekcija 2). On ili ona daje djeci kopije kartica dječjih prava (vidi dodatak), te ih objašnjava, tako da djeca imaju dobro

razumijevanje tih prava (koje pravo ilustrira koja slika?) i da su opremljena za obavljanje aktivnosti koju traži od njih.

Ova lekcija zahtijeva vrijeme i dobru pripremu od strane učitelja, što znači temeljno čitanje Konvencije o pravima djeteta (vidi dodatak). Uvođenjem kartica dječjih prava, fokus ne bi

trebao biti samo na čitanje raznih prava sa kartica uz odgovarajuću sliku već se slike trebaju koristiti da učenik ispriča priču ili izvjesti o pješinom pravu.

Zatim nastavnik stavlja kutiju na stol koja je uređena da izgleda kao kofer za blago pored kartica dječijih prava. Istovremeno, on ili ona raspoređuje predmete koji simboliziraju neka od prava djece. Na primjer, za član 7. (pravo na ime od rođenja), može se postaviti mala svijeća kao podsjetnik na svečanosti krštenja ili rođendan. Za član 28. (pravo na obrazovanje), može se postaviti olovka. Učitelj objašnjava načelo simbolizacije i raspravlja dalje primjere s učenicima.

Učenici stiču dublje znanje o dječijim pravima. Tokom dužeg vremenskog perioda, proučavaju sadržaj i smisao tih prava pokušavajući spojiti pojedino pravo s određenim objektom koji ilustrira i simbolizira to pravo. Svako dijete će naći vlastito rješenje.

U smislu teorije podučavanja, zadaci omogućavaju učenicima da aktivno organiziraju svoje procese učenja, što značajno povećava njihove šanse da dožive održivi rast njihova znanja.

Svaki učenik stvara vlastitu kutiju s blagom. Učenici se snažnije identificiraju s pravima djeteta i to intelektualno i emocionalno. Svako dijete treba do sljedeće sedmice naći i ukasiti kutiju tako da izgleda kao kutija za blago. Kutija može biti od kartona, drveta ili metala. Djeca trebaju pomoći jedni drugima u pronalaženju odgovarajuće kutije. Dizajniranje i dekorisanje kutije može se izvesti na času likovnog.

Ovaj razredni projekat koji obuhvata duže vremensko razdoblje može omogućiti učenicima da učestaliije podijele svoje ideje i da o njima razgovaraju.

Povodom Dana dječijih prava (20. novembar), može se održati izložba učeničkih kutija s blagom u školskoj zgradi. Izložba pruža dodatnu stimulaciju i sigurno će motivirati mlađe učenike da nešto slično učine jednu ili dvije godine kasnije.

Lekcija 2

Učenici pokazuju jedni drugima svoje materijale i počinju ukrašavati svoje kutije s blagom. Oni razmjenjuju materijale i pomažu jedni drugima.

U drugoj lekciji djeca raspravljaju o tome kako sakupiti predmete.

Važno je da taj zadatak "potraga za blagom" pomogne učenicima da se upoznaju i razumiju dječija prava. Oni mogu pronaći objekat koji simbolizira pravo samo ako su shvatili šta određeno dječije pravo znači.

Tokom ove faze prikupljanja blaga učenici bi trebali razmjenjivati svoje ideje i pokazati ono što su našli: Ko je pronašao ono što tačno označava određeno pravo? Učenicima treba biti dopušteno kopirati ideje jedni od drugih. Djeca će učestvovati u nekoj vrsti takmičenja o tome ko ima najljepšu kutiju s blagom s najkreativnijim i najoriginalnijim idejama.

Lekcija 3

Sedam dana prije Dana dječijih prava (20. novembar): sva djeca izlažu na svojim klupama predmete koje su prikupili. Oni ne moraju s prikupljenim predmetima ilustrirati svako pravo djeteta.

Djeca objašnjavaju jedna drugima zašto su odabrali određeni predmet.

Učitelj ne iznosi nikakve lične stavove o bilo kojem predmetu, ali je zadovoljan sa svime što su djeca napravila.

Pod vodstvom učitelja, razred raspravlja o tome na koji bi se način izložba mogla prikazati drugim učenicima u školi.

Postoje li neke staklene vitrine koje bi mogli koristiti? Trebamo li postaviti male stolove u hodniku? Trebamo li preoblikovati našu učionicu u muzej o dječijim pravima za 20. novembar? Možda je neki treći razred napravio isti plan? Kako bismo mogli povezati našu izložbu? Trebamo li pozvati direktora, školskog pedagoga, druge učitelje, roditelje ili pomoćno osoblje?

Trebamo li napraviti neku vrstu otvorenja za našu izložbu?

Hoćemo li uvježbati ili napisati i uraditi muziku za neku pjesmu za ovu priliku? I tako dalje.

Lekcija 4

Na Dan dječijih prava, 20. novembra (ili što bliže tom datumu) učenici postavljaju izložbu prema dogovorenom planu i izlažu svoje kutije s blagom da ih vide drugi učenici.

U vezi s tim trebaju se pružiti informacije o pravima djece. To se može učiniti u uvodnom govoru ili na plakatu vezano za izložbu.

Nakon toga, u razredu se organizuje rasprava/refleksija - prvo u pisanom obliku a potom usmeno: kako je projekat prošao? Šta je bilo dobro? Šta smo mogli učiniti bolje? Itd.

Nastavna cjelina 5 (osnovna škola, 5. razred)**Mi izrađujemo pravila za naš razred****A Nastavni plan**

	Ključna pitanja / teme lekcije	Ključni zadaci	Nastavni materijali
Lekcija 1	Koja prava ima svaka osoba u ovom razredu?	Rad u grupama, učenici pripremaju listu prijedloga za razredna pravila.	List A3 papira (jedan po grupi).
Lekcija 2	Šta čini određeno pravilo dobrim? Zašto neka pravila mogu biti smetnja? Zašto ona mogu biti korisna?	Učenici razmišljaju o konceptu reda i pravila.	Nastavni listići o osnovnim načelima pravila u demokratiji; listovi A4 papira.
Lekcija 3	Kako se mogu prava djeteta primjeniti u razredu?	Rad u grupama, učenici izrađuju pravila na način da ih usklađuju s pravima djeteta.	Nastavni listići, kopirani ili napisani od strane učenika.
Lekcija 4	Rad na pravilima u grupama i usaglašavanje pravila u razredu.	Učenici upoređuju svoje ideje i pokušavaju donijeti jednoglasnu odluku o pravilima u njihovom razredu.	—

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Kada povezujemo razredna pravila sa smislom ljudskih i dječjih prava, ta pravila imaju dalekosežnije djelovanje nego samo osiguravanje mira i tišine u razredu.

Ljudska i dječja prava nisu samo skup hladnih pravnih standarda. Da bi smisleno funkcionirala, moraju poslužiti kao instrumenti i odrednice za naše napore da unesemo jednakost i pravdu u naše svakodnevne živote. Za naše učenike, škola je važan akter, na neki način ključna figura naših života. Škola je čak više od toga: škola je jedino mjesto u kojem učenici mogu naučiti kako djelovati u društvu. Škola, drugim riječima, razred, školska zgrada i njen prostor u cjelini, ali isto struktura škole i vodstvo škole čine minijturni model društva – mikro društva. To što su učenici naučili, razvili i isprobali u razredu, bilo korisno ili ne, uticat će na svijet izvan razreda i škole. To je važan cilj ove lekcije 5 da učenici imaju svijest o toj činjenici obrazovanja za dječja prava.

Prava i dužnosti su komplementarni dijelovi pojmova. Oni pripadaju jedni drugima kao noć i dan, ili kao ljeto i zima. Prava i dužnosti zavise jedni od drugih. Ljudska i dječija prava ne mogu se u potpunosti razumjeti bez uvažavanja ove međuoavisnosti.

Ovaj projekat će se usredotočiti na sljedeće članove Konvencije o pravima djeteta:

Član 12, pravo da se čuje naše mišljenje;

Član 13, sloboda izražavanja;

Član 28, pravo na obrazovanje;

Član 31, pravo na slobodno vrijeme i igru.

C Ključna pitanja za razmišljanje u razredu dječijih prava

Iskustvo dječijih prava	Znanje o dječijim pravima	Primjena dječijih prava
Učitelj		
Na koji način su sagledana dječija prava u razrednoj i školskoj zajednici?	Šta djeca trebaju znati o dječijim pravima?	Učenje kako preduzeti akciju izvan škole: Šta su djeca naučila za svoj život u budućnosti?
U ovoj lekciji, učenici stiču konkretno iskustvo da trebamo pravila kako bi živjeli zajedno i razumije da su dječija prava alati za definisanje takvog sistema pravila.	Članovi 12, 13, 28, 31 (vidi dodatak: Konvencija o pravima djeteta)	Učenici razumiju kako se donose pravila u demokratiji. Oni su sposobni uzeti učešće u demokratskom procesu donošenja odluka.
Učenici		
Kako sam iskusio/iskusila dječija prava u razredu?	Šta sam naučio/naučila o dječijim Pravima?	Koju vrstu akcije sam sada sposoban/sposobna poduzeti?
Učenici razumiju da prava i dužnosti pripadaju jedni drugima. Oni uviđaju da pravila donose ljudi za ljude, da pravila mogu biti promijenjena, i da se nije lako usaglasiti o pravilima koja obvezuju svakog unutar grupe.	Sada znam da imam pravo uzeti učešće u izradi pravila za naš razred. Razumijem da je sličan proces prošlo i donošenje Konvencije o dječijim pravima.	Sada mogu pokušati naći slična pravila o tome kako živjeti zajedno u našoj porodici, našem sportskom klubu. Trebamo osigurati da što je više moguće ljudi učestvuje u donošenju takvih pravila i da je sposobno usaglasiti se o kompromisu..

D Procedura

Lekcija 1

Učitelj daje informativni uvod u projekat i plan za iduće četiri lekcije.

Učitelj započinje moderirati raspravu o pitanju „prava i obaveze” sa učenicima. Mogući podsticaji:

- Navedi neka prava koja imaš u razredu, školskom dvorištu ili u svojoj porodici. Podsjeti se na dječija prava o kojima si već mnogo čuo!
- Ova će prava vrijediti samo ako ih i drugi poštuju. Svakom pravu, za druge i za nas pripada - dužnost! Sada ćemo se sjetiti drugih primjera koje ste spomenuli.

Razred se dijeli na tri, šest ili devet grupa, u zavisnosti od veličine razreda. Pokušajte imati više od pet učenika u svakoj grupi. Svaka grupa se naziva A, B ili C.

Svaka grupa imenuje svog glasnogovornika. Nakon toga daje se kratki osvrt – kako ste izabrali svog glasnogovornika?

Svaka grupa ima komad papira podijeljenog na trećine. U gornju trećinu papira, bilježe ono što vjeruju da je pravo svakog pojedinca u njihovom razredu (uključujući učitelja). Oni bi trebali zabilježiti i numerirati svaki prijedlog.

Davanje povratne informacije – Šta mislite, koliko dobro ste izvršili zadatak? Šta ste sve radili da si pomognete? Šta vam je smetalo u radu?

Nakon izvještavanja papir se daje sljedećoj grupi (A grupi B, B grupi C, C grupi A).

Svaka grupa evaluiira listu prava prethodne grupe. Raspravljaju o sljedećim pitanjima: S kojim odgovornostima korespondira koje pravo? Koje odgovornosti imamo da bismo provodili ta prava? Šta trebamo učiniti, kako se trebamo ponašati? Na primjer, “svak ima pravo da se čuje” korespondira sa “mi imamo odgovornost slušati”.

Koristeći iste brojeve koji su korišteni u desnom odjeljku za prava, grupe sada pišu za njih odgovornosti u srednju trećinu papira.

Na kraju lekcije, učitelj prikuplja sve radove učenika kako bi se pregledali prije sljedeće lekcije.

Lekcija 2 (trajanje oko sat i pol)

Nastavnik moderira raspravu o temi „pravila”, koristeći osnovna pitanja koja se tiču pravila; na primjer, pravila u sportu, u razredu ili u saobraćaju. Za podsticaj:

- Zašto je dobro imati pravila?
- Šta može biti iritantno zbog postojanja pravila?
- Kada sam sretan što postoje pravila?
- Šta mi smeta kod pravila?
- Ko postavlja pravila u različitim kontekstima? Ko ima moć da stavi pravila na snagu i da primjeni sankcije ako se pravila krše?

Kao stimulacija na početku lekcije ili u svrhu sažimanja na kraju, može se koristiti sljedeći tekst, (ili njegova skraćena verzija), “Disciplina i red u demokratiji – i u školi”.

Disciplina i red u demokratiji – i u školi

1. Red je potreban u svim okolnostima. Grupa bez reda i osnovnih pravila ne može biti demokratska.
2. Granice su potrebne. Pravila mogu biti pogrešna ili neprikladna. Dokle god nisu promijenjena moraju se poštovati. Trebalo bi ih biti moguće izmijeniti.
3. Od samog početka djeca trebaju učestvovati u pripremanju i provođenju pravila. Samo na taj način mogu se poistovjetiti s pravilima.
4. Razredna zajednica ne može funkcionisati bez međusobnog povjerenja i poštovanja. U nekim slučajevima može biti problematično uspostaviti takvu atmosferu.
5. Timski duh mora zamijeniti kompetitivnost u razredu.
6. Prijateljska atmosfera u razredu je od životne važnosti.
7. Socijalne vještine učitelja moraju imati ključan doprinos (demokratsko vodstvo, razvijanje osjećaja pripadnosti grupi, razvijanje veze, itd.).
8. Grupno komuniciranje je trajna stvarnost u demokratski vođenom razredu.
9. Učenici, bilo dječaci ili djevojčice, trebaju biti podsticani da istražuju nešto novo i da uče iz svojih grešaka.
10. Unutar postavljenih granica, treba biti moguće vršiti svoje slobode. Jedino je tako moguće da se pojedinac odgovorno razvija.
11. Disciplina i red bit će prihvaćeni i poštovati će se sa zadovoljstvom ako pomažu svakoj osobi da se ona ili on izrazi i ako pomažu grupi razvijati zadovoljavajuće odnose i radne uslove.

„Grupa bez reda ne može biti demokratska”

Učenici se razvrstaju u iste grupe kao i u prethodnoj lekciji. Učitelj dijeli listove A3 papira iz prethodne lekcije i daje sljedeća uputstva:

- Pogledajte šta ste dosad napisali. Razmislite o pravilima za koja mislite da su posebno važna za nas da možemo živjeti zajedno i koja biste željeli predstaviti razredu.

Napišite ta pravila na donju trećinu vašeg papira u skladu sa sljedećim smjernicama (učitelj iznosi jedan ili dva primjera):

- Bolje je da pravila budu pozitivno sročena - "učini" prije nego "ne smiješ" nešto raditi.
- Ona trebaju iskazati odgovornosti koje omogućavaju prava; na primjer, koristeći "jer" rečenice: "Mi imamo odgovornost slušati dok drugi govori, jer imamo pravo da nas se čuje".

Grupe rade sljedeći uputstva. U nastavku, formiraju se veće grupe tako da sjednu zajedno dvije grupe. Svaka grupa predstavlja svoja pravila drugoj grupi. Slijedi rasprava i povratne informacije o izabranim pravilima, načinu kako su

iskazana, nivou uopćenosti, s mogućim preoblikovanjem i optimiziranjem. Svaka grupa treba selekcionirati najviše tri pravila, potom ih zapisati masnim slovima na široke trake papira (izrezane po dužini iz A3 papira).

Ova tri pravila (po grupi) treba pričvrstiti na tablu u razredu. Glasnogovornik svake grupe objašnjava pravila cijelom razredu. Slijedi rasprava u razredu o svakom setu pravila.

Sinopsis: Konačna obrada s ciljem stvaranja skupa pravila koje želimo učiniti obavezujućim za naš razred:

- Koja su pravila ista ili slična? Koja se stoga mogu izostaviti ili stopiti?
- Šta treba ponovno sročiti tako da se iskažu na više sažet i razumljiv način?

Glasanje za pravila. Svaki učenik ima pet žetona da glasa za pravila za koja smatra da bi trebala vrijediti za razred. Mogu se odlučiti za četiri pravila, dodjeljujući jedan žeton svakom pravilu, ili mogu staviti sva četiri na jedno pravilo. Četiri pravila s najvećim brojem glasova uključuju se u set pravila za razred. Mogu se napisati kao specifičan dokument kojeg potpisuje svaki učenik i koji se na vidnom mjestu prikazuje u razredu. Razred može odrediti nekoga za pisanje tih pravila i odlučiti kako će ga nagraditi.

Razmišljanje o zajedničkom učenju: Šta je pomoglo? Šta je odmoglo? Na koji način ste doprinijeli aktivnostima? Jeste li primijetili da su doprinosi nekog drugog u razredu bili korisni? Zašto? Šta je učinio?

Lekcija 3

Učitelj na kratko objašnjava dječija prava. Za većinu učenika to će predstavljati ponavljanje.

- Kako su stvorena?
- Na koji način su povezana s ljudskim pravima?
- Zašto je potrebno imati dječija prava kad imamo ljudska prava?

Sada učitelj predstavlja sljedeću selekciju dječijih prava.

- Član 12., pravo izraziti svoje poglede i mišljenja;
- Član 13., sloboda izražavanja;
- Član 28., pravo na obrazovanje;
- Član 31., pravo na odmor i rekreaciju.

Učenici pripremaju radni list sa dvije kolone. U užu kolonu na lijevoj strani unose 4 prava. U širu kolonu na desnoj strani sabiraju svoje misli o pravima i obavezama koja ta prava nose, za njih same ili za druge: Ako moj susjed, prijatelj ili kolega iz razreda zahtijeva to pravo, koje obaveze i dužnosti to prouzrokuje za ostale? Kako škola mora osigurati učenje (član 28.)? Kako mogu kao član tog razreda doprinijeti uspjehu tog prava?

Imena članova grupa	
Prava	Pravila i dužnosti
<i>Član 12</i> <i>Izražavanje svojih stajališta i interesa.</i> O čemu je riječ?	
<i>Član 13</i> <i>Sloboda izražavanja.</i> O čemu je riječ?	
<i>Član 28</i> <i>Pravo na obrazovanje.</i> O čemu je riječ?	
<i>Član 31</i> <i>Pravo na odmor i igru.</i> O čemu je riječ?	

Lekcija 4

Učenici prezentiraju rezultate jedni drugima u razredu. Jedan je glasnogovornik za grupu. Mogli bi se izjasniti o sljedećem:

- Kako ćemo pristupiti našem zadatku? (Proces grupnog rada i donošenja odluke)
- Šta je važno za nas? (Kriterij i vrijednosti)
- Na koji način možemo osigurati da se prava poštuju? (Stavovi prema vrijednostima, provođenje).

Učenici se usaglašavaju o pravilima za njihov razred. Jedna grupa dobija zadatak da sastavi dokument s listom pravila kao umjetničkim djelom. Svi učenici i učitelji, poželjno je i roditelji, potpisuju dokument. Pravila su na snazi dok ne budu zamijenjena novim dokumentom. Dokument može biti prikazan na Dan dječijih prava kao primjer prakse demokratije u razredu.

Nastavna cjelina 6 (osnovna škola, 6. razred)**Dječija prava: umjetničko djelo!****A Nastavni plan**

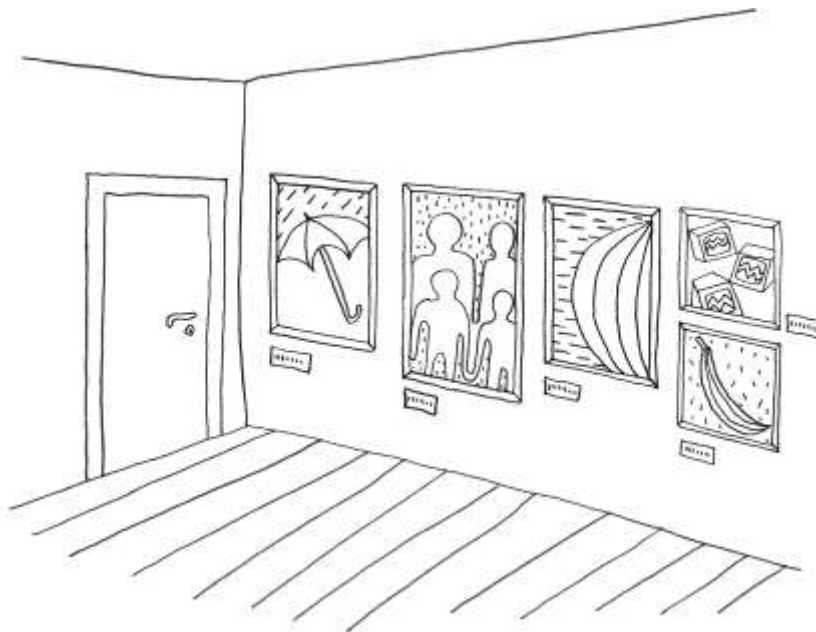
	Ključna pitanja/ teme lekcije	Ključni zadaci	Nastavni materijali
Lekcija 1	Šta je umjetnički projekt? Na koji način mogu predstaviti dječija prava kroz umjetnička sredstva?	Učenici biraju član iz Konvencije o dječijim pravima koji će predstaviti kao umjetničko djelo i potom razvijaju svoje prve zamisli.	Neki časopisi; kartice s dječijim pravima ili komadići papira
Lekcije 2 - 4	Kako mogu učenici i učitelji pomoći jedni drugima? Kako se nosimo sa sporim i brzim radnicima?	Učenici kreiraju jedan ili više umjetničkih projekata. Uče kako pružiti i primiti pomoć u razredu.	Papir, boje, lijepilo, časopisi, itd..

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Dječija i ljudska prava često su kompleksni politički, društveni i lični problemi. Ovaj projekat nastavlja sa tradicijom koja se učestalo koristila u kontekstu dječijih i ljudskih prava. Umjetnici dobijaju zadatak izraziti sadržaj određenog člana, ili dio jednog, kroz razne slike. Na taj način stvorene su mnogobrojne kartice, kalendari, knjige čak i filmovi.

Za one učenike koji su već radili na projektu kutije s blagom u trećem razredu, ovaj umjetnički projekat biće nova prilika za dublje učenje o dječijim pravima. Mišljenja smo da je važno da učenici ponovno slušaju o temi o kojoj već znaju nešto na drugačiji način, drugim riječima, kroz kreativni i integralni pristup djeca trebaju učiti o složenosti teme, ne samo spoznajno, već umjetnički i muzički. Govorna ili pisana izjava može se izraziti kao slika samo ako je u potpunosti shvaćena.

Preporučujemo planiranje nastavnih lekcija dovoljno rano kako bi se mogla organizovati izložba slika uoči ili za Dan dječijih prava, (20. novembar) u školi, prostoru gradske vijećnice ili neke druge javne zgrade.

Ovaj cilj projekta je motivator i pokretač učenika za obavljanje zadatka s potrebnom pažnjom i kreativnosti.

Napomena: prva lekcija ili čak cijeli projekat može se provesti u saradnji s drugim učiteljem likovne kulture ili u saradnji s lokalnim umjetnikom.

Učenici također mogu imati prijedloge koji mogu biti integrisani u planiranje. Također može biti moguće provesti projekat u suradnji s drugim razredom.

C Ključna pitanja za razmišljanje u razredu dječijih prava

Iskustvo dječijih prava	Znanje o dječijim pravima	Practiciranje dječijih prava
Učitelj		
Na koji se način načela dječijih prava shvataju u razrednoj i školskoj zajednici?	Koliko djeca znaju o dječijim pravima?	Učiti kako djelovati izvan škole: Šta su učenici naučili za svoj život u budućnosti?
Učenici naročito kroz umjetnost razumiju da je razvoj njihovog individualnog načina izražavanja moguć i izuzetno važan. Oni pronalaze individualne puteve predstavljanja dječijih prava kroz umjetničko izražavanje.	Učenici su proširili i produbili svoja znanja i razumijevanja o pravima djeteta te kritički vrednuju neke od ključnih prava iz Univerzalne konvencije o pravima djeteta.	Učenici su emocionalno sposobni shvatiti povredu dječijih prava i osuditi je. Razvili su ovu kompetenciju kroz svoj vrlo lični pristup učenju o predočavanju povreda dječijih prava.
Učenici		
Kako sam iskusio dječija prava u razredu?	Što sam naučio o dječijim pravima?	Koju vrstu akcije sam sada sposoban poduzeti?
Ovaj projekat je pretvorio učionicu i cijelu školsku zgradu u mjesto u kojem sam učestvovao u ukrašavanju i gdje se osjećam kao kod kuće. Mogu izraziti svoju ličnost i gleda me se kao individualca.	Zajedno sa mojim kolegama učenicima, ja sam vrlo opširno učio dječija prava. Postavio sam puno novih pitanja i shvatio sam da se ne trebam brinuti ako još nisam razumio sve članove o dječijim pravima. Nastavit ću sa svojim učenjem.	Postao sam svjesniji svojih umjetničkih sposobnosti i sad sam odvažniji u tome da ih koristim. One su dio moje ličnosti i omogućavaju da se izrazim više nego što bih mogao kroz riječi i tekstove. Mogao bih smisliti slične projekte o dječijim pravima zajedno sa svojim prijateljima, prodati neke slike i prihod donirati u projekte za djecu.

D Procedura

Lekcija 1 (trajanje otprilike sat i pol)

Nastavnik uvodi razred detaljno u novi projekat. Važno je da djeca:

- imaju još jedan uvod u temu prava djeteta;
- razumiju osnovna načela i ciljeve projekta;
- u stanju procijeniti šta plan aktivnosti zahtijeva od njih;
- vidjeti primjere umjetničkog izražavanja dječijih (ili ljudskih) prava.

S obzirom na posljednje tačke, učitelji ne samo da trebaju pokazati različite primjere ljudskih ili dječijih prava. On ili ona trebaju pokazati različite stilove, medije i radne procese koji se koriste za podršku djeci u pronalaženju svojeg ličnog načina izražavanja.

Nakon uvoda, nastavnik ili učenici sami, formiraju male grupe (od oko šestero učenika). (To će tvoriti osnovu za kasnije fiksne grupe.) Svaka grupa dobija kopiju izjave dječijeg prava (vidi dodatak). Zadatak: Pronađite tri dječija prava za koje bi željeli stvoriti odgovarajuće umjetničko djelo (slika, slikarstvo, kiparstvo, objekat).

Slijedi faza čitanja i rasprave. Nakon toga održava se plenarna rasprava da bi se utvrdilo koje će grupe raditi na kojim pravima koja su izabrali učenici (na primjer, na zajedničkom primjeru Deklaracije, svaka grupa označava prava koja su izabrali). Tada se u razredu pojašnjavaju i upoređuju preklapanja, tako se pronađe rješenje za sve grupe sa kojim je zadovoljna većina.

Grupe trebaju razjasniti pitanja kao što su:

- prve misli o konceptu planirane slike ili objekti;
- odabir boja, materijala, alata;
- vremenski raspored (napomena: učitelj treba pratiti i savjetovati djecu kako bi se osiguralo da je njihov odabrani projekat realan u odnosu na vrijeme koje imaju na raspolaganju);
- ideje za planiranu izložbu (također može biti riječi kasnije tokom plenarne rasprave).

Potom skupine raspravljaju i razmjenjuju svoje ideje i koncepte u razredu.

Zadatak za sljedeću lekciju za grupe je formulirati ideje za projekat, tražiti inspiraciju i informacije u novinama, na internetu i u biblioteci, napraviti skicu i opise i možda početi s prikupljanjem materijala. Svaka grupa priprema kratku prezentaciju svojih planova za sljedeću lekciju, pri čemu je početna tačka izabrano dječije pravo, ilustrirano primjerima.

Lekcija 2 (prva polovina)

Učenici dijele i komentarišu ideje koje su razvili u posljednjoj lekciji i pokazuju jedni drugima skice ili bilješke koje su izradili. Važno je da su učenici shvatili dječije pravo na kojem temelje svoj koncept i oni bi trebali biti u mogućnosti dati primjere u razredu kako ta prava mogu biti poštovana ili povrijeđena. Oni bi trebali biti spremni jasno i uvjerljivo obavijestiti razred o svojim planovima: koje su prava izabrali da ga kreativno ilustriraju, koje će korake poduzeti da to naprave i u kojem dijelu će trebati pomoć učitelja ili razreda.

Pojašnjenje: konačni koncept za projekat će se zaključiti s izložbom na ili oko 20. novembra (moguće je planiranje finalizacije projekta i to treba zadati za domaću zadaću i raspravljati o tome u trećoj lekciji).

Lekcija 3 (druga polovina) do lekcije 4

Učenici mogu koristiti svo vrijeme u drugoj polovini druge lekcije i sljedeće dvije lekcije da sprovedu svoj projekt (zavisno od vrste projekta koji su planirali, vrijeme i zadaće se mogu raspodijeliti za to). Iskustvo je pokazalo da će učenici biti više motivisani ako rade zajedno, a ne izolirani jedni od drugih. Učitelj ih treba podstaći da razmjenjuju, razvijaju i optimiziraju svoje ideje.

Učitelj može podstaći učenike da prikupljaju zbirku plakata, ilustracija, reklama, dijagrama izrezanih iz novina i časopisa, umjetničke knjige, mrežne stranice itd. Učenici također mogu donijeti odgovarajuće dokumente od kuće. Ova zbirka ilustracija ne mora nužno biti povezana s temom dječijih prava, ali ima za ponuditi razne različite opcije za djecu da se izraze.

Neki savjeti za izložbu:

- ako je predviđena izložba u školskoj zgradi, u razredu ili u javnoj zgradi, treba biti dogovoren određeni format za prikazivanje objekata na izložbi (npr. koristeći isti format za izložbu plakata.
- Također se može održati takmičenje pred žirijem sastavljenim od učenika, kao i lokalnih javnih ličnosti na primjer lokalni umjetnik ili novinar.
- Ako se projekt spominje se u lokalnim novinama, to može doprinijeti u velikoj mjeri motivaciji učenika.

Nastavna cjelina 7 (osnovna škola, 7. razred)

Je li je to što želim zaista to što trebam?

A Nastavni plan

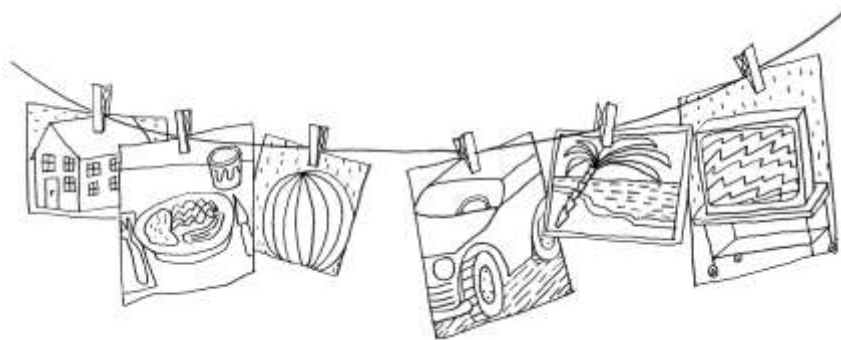
	Ključna pitanja teme lekcije	Ključni zadaci	Nastavni materijali
Lekcija 1	Šta su moja htijenja i želje?	Učenici postaju svjesni svojih želja kroz njihovo objašnjavanje jedni drugima.	Slike za formiranje parova učenika.
Lekcija 2	Što učenici trebaju? Što bi bilo dobro imati?	Učenici uče prepoznati razliku između želja i potreba te između temeljnih potreba i potreba za samoispunjenjem.	stari časopisi, škare, lijepilo, nekoliko praznih listova papira, komadići odjeće.
Lekcija 3	Šta su htijenja i želje? Šta su potrebe?	Vođeni kriterijima, učenici postižu saglasnost o 10 važnih želja i potreba.	Materijali koje donose učenici.
Lekcija 4	Odgovaraju li dječija prava našim razmišljanjima o željama i potrebama?	Učenici upoređuju svoje prijedloge s različitim dječjim pravima i kreiraju postere za prezentaciju na Dan dječjih prava.	Primjeri Konvencije o dječjim pravima za svaku grupu; flip chart tabla.

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Da bi razumjeli šta su dječija i ljudska prava, učenici trebaju razmišljati o sebi, svojim ličnim potrebama i željama. Oni trebaju postati svjesni toga šta očekuju od života u sadašnjoj situaciji.

Prvo, oni bi trebali slobodno misliti o svojim željama i potrebama (bez obzira koliko ludo se može činiti), a također bi trebalo biti dopušteno da ih slobodno izraze.

Drugo, oni bi trebali razjasniti koja je razlika u njihovom razumijevanju, između puke želje i stvarne potrebe u životu. Ova vrsta izbora će ih gotovo sigurno voditi ka mnogim od prava u Konvenciji o pravima djeteta.

U svakoj fazi je važno da učitelj stimulira i vodi raspravu. On ili ona bi trebali biti svjesni da se ne miješaju ili da ne opterećuju učenike sa svojim vrijednostima ili normama, u dobroj namjeri da učenike uvjere u „prave“ ideje. Učenici će radije u dobro vođenoj raspravi otkriti i razriješiti koncepte i vrijednosti.

Idealno vrijeme za rad na lekciji 7 će biti početak novembra. Na taj način, plakati koji će biti izrađeni

u četvrtoj lekciji biti će dovršeni i spremni za izložbu na Dan dječijih prava (20. novembar).

C Ključna pitanja za razmišljanje o lekciji 7

Iskustvo dječijih prava	Znanje o dječijim pravima	Primjena dječijih prava
Učitelji		
Na koji se način načela dječijih prava shvataju u razredu i školskoj zajednici?	Šta djeca znaju o dječijim pravima?	Učiti kako djelovati izvan škole: Šta su učenici naučili za život u budućnosti?
Ova lekcija pruža priliku učenicima da izraze svoje potrebe i želje. Oni uviđaju da ih se sluša i da ih se shvata ozbiljno. Uče razliku između osnovnih potreba za preživljavanje i stvari koje žele.	Učenici razumiju da se dječija prava odnose na osnovne potrebe neophodne za preživljavanje.	Učenici uviđaju da se suočavaju sa svakodnevnim bitnim životnim pitanjima i da društvo stvara nejednake uslove za svoje članove u savladavanju tih problema. Trebaju naučiti da se zauzmu za svoje želje, održavajući pritom kritičku distancu prema njima.
Učenici		
Kakos sam iskusio dječija prava u razredu?	Što sam naučio o dječijim pravima?	Koju vrstu akcije sam sada sposoban poduzeti?
Svoje želje mogu izraziti samo ako vjerujem svojim kolegama učenicima i svom učitelju. Naučio sam da je vrijedno napora otvoriti se i vidjeti da i drugi rade isto.	Naučio sam da se dječija prava odnose na naše najbitnije potrebe - učestvovanje, razvoj, preživljavanje i zaštitu, i da ona imaju snažnu vezu s mojim svakodnevnim životom.	Pokušati ću obratiti više pažnje prema razlici između želja i potreba. Neću skrivati i odricati se svojih želja i snova, ali truditi ću se ostvariti ih na način da pritom ne umanjujem tuđe potrebe.

D Procedura

Lekcija 1

Uvod: Učiteljica obavještava razred da će i u srednjoj školi prava djece također biti tema spiralnog niza lekcija svake godine. Učiteljica provjerava čega se učenici sjećaju iz dosadašnjih lekcija za osnovnu školu: provjerava najvažnije činjenice (vidi Nastavna cjelina 3, Lekcija 2 i Nastavna cjelina 4, Lekcija 1: porijeklo dječjih prava, najvažnija dječja prava, eventualno njihov odnos prema ljudskim pravima).

Najava: Ove će godine tema biti "želje i potrebe". Učiteljica daje kratak opis teme, prikuplja primjere za svaku kategoriju od učenika i najvažnije razlike. Kako bi ova tema mogla biti povezana s pravima djece?

Formiranje grupa: Učiteljica je izrezala slike prekrasnih automobila, modnih odjevnih predmeta ili atraktivnih odmarališta u četiri dijela i raspodjeljuje ih nasumično među učenicima. Učenici trebaju pronaći svoje partnere koji također imaju dio iste slike: zajedno formiraju radnu grupu. Broj slika koji se reže i potom spaja u cjelinu, odnosno formira grupu, prilagođava se broju učenika u razredu.

Svaka grupa bira glasnogovornika i menadžera. Glasnogovornik će govoriti ispred svoje drugim grupama i učitelju tokom plenarne rasprave. On ili ona je odgovorna za prosljeđivanje mišljenja grupe, a ne njegovih. Menadžer grupe organizuje radni proces, integriše sve članove i promatra vrijeme.

Grupe dobijaju zadatak da rasprave o sljedećim tačkama i napišu bilješke o tome:

- Koje su vaše sadašnje najveće želje i htijenja? Šta bi te posebno radovalo?
- Koje su vaše najveće želje i snovi za budućnost (npr., kada budete imali 25 godina)?
- Možete li se sjetiti svojih želja i snova kada ste imali 5, 7, 9 i 11 godina? Kakve su bile vaše najveće želje u to vrijeme? Šta bi te učinilo posebno sretnim?
- Koje vrste želja i snova imaju odrasli (npr. roditelji, poznanici, drugi)?

Svaka grupa sastavlja popis želja i snova koji su poredani prema različitim dobima u kojima su bili važni. Popis je zapisan u tabeli (na papiru veličine A3 ili A2). Učenici mogu sami oblikovati tabelu, a učitelj im može dati precizna uputstva o detaljima i dizajnu, zavisno od uzrasta učenika. Tabela bi trebala imati odgovarajući naslov koji bi učenici sami trebali iznaći.

Papiri sa tabelama se nižu (kao mini plakati); Glasnogovornik svake grupe objašnjava rezultate. Učitelj bi mogao dati neka zbirna tumačenja o aspektima kao što su razlike u željama djevojčica i dječaka, realne ili utopijske želje itd.

Domaća zadaća za sljedeću lekciju (nekoliko dana kasnije): Djeca izrezuju i prikupljaju tekstove i drugo vezano za želje i potrebe (iz novina, kataloga, časopisa i sl.), odjeće (ako u školi nema oko 60 štapića za odjeću).

Domaća zadaća za sljedeću lekciju (nekoliko dana kasnije): Djeca prikupljaju slike na temu želja i potreba (iz novina, kataloga, časopisa), komadiće odjeće, itd.

Lekcija 2

Uvod: kratki pregled prethodne lekcije. Lekcija je o našim željama sada i kad smo bili mlađi. Danas se želimo više usredotočiti na razlike između želja s jedne strane (to bi bilo dobro za postizanje našeg ličnog razvoja) i (osnovnih) potreba s druge strane (koje su bitne za naš opstanak). Može se prikupiti nekoliko primjera.

Slijedi rad u grupama. Zadatak je raspraviti sljedeće:

- Šta bismo željeli? Šta bi bilo lijepo imati? Šta bi nam to omogućilo? (želje)
- Šta nam je stvarno potrebno i zašto? (postojeće potrebe)

Slike koje su donesene u razred kao rezultat domaće zadaće, mogu poslužiti kao pomoć u stvaranju spontanih misli i ideja, posebno za pronalaženje ideja o potrebama i željama.

Nakon podjele A3 papira svakoj grupi, navedeni su sljedeći zadaci:

- Izradite tabelu s najmanje pet (osnovnih) potreba (hrana, sigurnost, briga, prijatelji, obrazovanje, toplina itd.) i pet želja koje bi bile ugodne za lični razvoj (vlastiti TV, putovanje na egzotična mjesta, lijepi automobil itd.);
- Izrežite slike kako biste ilustrirali obje kategorije i pronašli dodatne slike (to može biti zadatak za domaću zadaću). Slike trebaju biti označene na poledini ili ispod svakog od njih, bilo OP (osnovna potreba) ili Ž (želja).

Izrežite slike kako biste ilustrirali obje kategorije i (možda kao rezultat domaće zadaće) pronađene dodatne slike. Slike trebaju biti označene na poledini ili ispod svake od njih, bilo OP (osnovna potreba) ili Ž (želja).

Lekcija 3

Grupe dobijaju sljedeći zadatak: posložite sve svoje slike koje prikazuju želje i (osnovne) potrebe pred vas. Demokratski odaberite pet slika koje najbolje ilustriraju osnovne potrebe. Na isti način, odlučite o pet slika koje najbolje ilustriraju želje koje bi vaša grupa najviše voljela ispuniti. Pazite da uzmete u obzir mišljenje svakog člana grupe! (Za odabir slika, svakom članu grupe može se dodijeliti pet malih papirnih tačaka ili žetona, kako biste ih postavili na željenu sliku. Odabirete deset slika s najviše oznaka.)

Slijedi rasprava i pronalaženje konsenzusa u grupama. Sljedeći zadatak: Uzmi komad žice (oko 4 m) i deset komadića odjeće. Objesite žicu na odgovarajuće mjesto i koristite odjeću za pričvršćivanje kako biste objesili svoje slike na ovaj način:

- S lijeve strane: slike stvari koje trebamo da bi živjeli dostojanstveno (osnovne potrebe).
- S desne strane: slike stvari koje bi naš život učinile ugodnim ili ugodnijim (želje).
- Neke se fotografije također mogu staviti na sredinu između ove dvije kategorije.

Slijede prezentacije grupa. Osim toga, mogla bi se održati rasprava (moderira učitelj) o različitim aspektima -(razlike na osnovu spola ili što se računa kao osnovne potrebe u bogatim zemljama a šta u siromašnim zemljama).

Lekcija 4

Svaka grupa dobija pet praznih A3 listova papira, kao i kopiju prava djeteta (vidi dodatak). Slijede zadaci:

-Uzmite deset slika koje ste objesili u posljednjoj lekciji. Fokus će biti na pet slika koje ilustriraju osnovne potrebe.

- Redom čitajte Konvenciju o dječijim pravima unutar svoje grupe. Za svako pravo koje je pročitano, razmislite o tome odnosi li se na jednu od potreba na pet odabranih slika (ili na jednu od želja na pet drugih slika),
- Uzmite pet A3 listova papira: S lijeve strane ili u sredini pri vrhu lista zalijepite jednu od pet slika koje predstavljaju osnovnu potrebu. S desne strane ili na dnu, napišite pravo djeteta koje se može povezati sa slikom. Neke slike mogu se povezati s više od jednog odgovarajućeg prava djeteta!
- Oblikujte i ukasite pet listova papira što je moguće ljepše (kao "mini poster"). Oni bi trebali biti izloženi u zgradi škole 20. novembra (Međunarodni Dan prava djeteta).

Slijedi prezentiranje pet mini plakata (po grupi) u razredu. Zaključna rasprava o pitanjima kao što su: Koliko je naše razmišljanje osnovnim potrebama povezano s onim što je navedeno u Konvenciji o pravima djeteta?

Pojašnjenje logistike izložbe plakata koja će se održati 20. novembra.

Nastavna cjelina 8 (osnovna škola, 8. razred) Dječija prava - temeljno istražena

A Nastavni plan

	Ključna pitanja teme lekcije	Glavne aktivnosti	Nastavni materijali
Lekcija 1	Razumijemo li sve članove o dječijim pravima?	Učenici biraju članove iz Konvencije za daljnje proučavanje vođeni kriterijima kroz sljedeće dvije lekcije.	Primjeri Konvencije o pravima djeteta (vidi dodatak)
Lekcija 2 i 3	Razumiju li svi kriterije? Kako može učitelj pružiti podršku, a da se previše ne miješa?	Učenici rade vlastitim tempom u malim grupama. Analiziraju članove iz Konvencije o pravima djeteta i dizajniraju dijagrame koji su privlačni gledaocu.	Časopis, papir, lijepilo, makaze
Lekcija 4	Šta smo naučili? Koliko je zahtjevan bio naš zadatak? Na koji način smo koristili našu slobodu?	Učenici razmišljaju o procesu učenja i razgovaraju kako izložiti ono što su uradili.	Završeni plakati.

B Polazište i odgojno-obrazovni ciljevi

Ljudska i dječija prava ostat će samo slovo na papiru ako ne postanu nešto značajno za stvarni život osobe. Ona se trebaju primjenjivati u svakodnevnom životu i razumjeti kroz konkretno iskustvo, a povreda tih prava treba biti identificirana. Za sve to potrebno je vrijeme.

To znači da se moraju primijeniti na svakodnevni život, a kršenje ovih prava mora biti identificirano. Ako učenici trebaju razumjeti prava djeteta, na što smo ovdje fokusirani, oni trebaju postati aktivni i raditi s njima. Slušanje ili čitanje samo po sebi neće biti dovoljno. Kritičko razumijevanje i primjena prava djece nije samo cilj ove lekcije, već čitavog priručnika.

Također treba napomenuti (i prepoznati kod učenika) da pojam "prava djece", ponekad uzrokuje znatnu iritaciju među adolescentima. S pravom, možda ne žele više biti nazivani "djeca". Ipak, prava djeteta primjenjuju se i na njih, barem do 18 godina starosti.

Adolescenti bi trebali shvatiti da im prava djece (bez obzira na upotrebu riječi "djeca") omogućavaju instrument koji im može pomoći u prepoznavanju slučajeva nepravde i pravde.

Ratifikacijom Konvencije o pravima djeteta, svaka država prihvata obavezu da ta prava provede svim mogućim sredstvima. Ovo zauzvrat podrazumijeva visok prioritet u procesu implementacije i uključuje podršku djeci i mladima da se koriste i primjenjuju prava.

U nastavnom projektu za 8. razred sugeriramo da bi se učenici trebali dublje baviti Konvencijom o pravima djeteta istražujući slučajeve provedbe i, obrnuto, kršenja prava djeteta u sferama svakodnevnog života.

Kao mogući i smisleni dodatni cilj projekta savjetovali smo izložbu plakata o različitim pravima djece.

Svaki se poster sastoji od različitih elemenata: opis kontakta, analiza, primjeri i ilustracije prava djeteta u obliku pitanja.

Ovaj pristup podstiče analitički i kreativan pristup temi.

Iz pedagoške perspektive, ova izložba pruža priliku i podsticaj dubljeg razumijevanja određenih članova Konvencije.

Možda bi učitelji iz drugih razreda mogli nastupati kao žiri koji bi odabrao najljepši poster za koji se dodjeljuje mala nagrada (npr. ulaznice za kino, bonovi za knjige).

Primjeri iz lokalnog života ili međunarodnog konteksta trebali bi se uzeti iz različitih štampanih medija koje su učenici donijeli u školu.

Čitanje novina i časopisa stoga će biti osnovni element pripreme. Bez učestvovanja u saradničkom učenju (koji se radi u malim projektnim grupama), učenici neće postići svoje ciljeve. Ovo je daljnji cilj nastave ovog projekta.

Projekat bi trebao obuhvatiti oko četiri nastavna časa. Nije svaka lekcija sama po sebi kompletna, nego sve lekcije tvore cjelinu. Unutar grupa, učenicima treba omogućiti da rade razumne planove za sebe.

U cilju održavanja izložbe za Dan dječijih prava (20. novembar), preporučljivo je započeti projekat krajem oktobra / početka novembra.

C Ključna pitanja za razmišljanje o nastavnoj cjelini 8

Iskustvo dječijih prava	Upoznavanje dječijih prava	Primjenjivanje dječijih prava
Učitelj		
Na koji se način načela dječijih prava razumijevaju u razredu i školskoj zajednici?	Koliko djeca sada znaju o dječijim pravima?	Učiti kako djelovati izvan škole: Šta su učenici naučili za svoj budući život?
Učenici shvataju učionice ali i školu kao podsticajno okruženje za učenje. Dnevne novine koriste se kao materijal za rad. Na taj način škola postaje mjesto gdje učenici mogu analizirati svoj svakodnevni život.	Učenici shvataju učionice ali i školu kao podsticajno okruženje za učenje. Dnevne novine koriste se kao materijal za rad. Na taj način škola postaje mjesto gdje učenici mogu analizirati svoj svakodnevni život.	Učeći kako prezentirati proizvod (ovdje je to plakat), učenici postaju sposobni posmatrati i prezentirati važna pitanja izvan škole.
Učenici		
Kako sam iskusio dječija prava u razredu?	Šta sam naučio o dječijim pravima?	Koju vrstu akcije sam sada sposoban poduzeti?
Iskusio sam kako su me moje kolege učenici i moj učitelj ohrabivali i podsticali. Oba načina interakcije pružaju mi podržavanje.	Postao sam svjestan kako su precizno formulisani članovi Konvencije o dječijim pravima i kako su mnogi aspekti skriveni u njima. Naučio sam ih analizirati i razmišljati o njima.	Spreman sam učestvovati u javnim raspravama o pitanjima koje razumijem. Spreman sam zagovarati svoje mišljenje o dječijim i ljudskim pravima, i isto sam spreman slušati mišljenja drugih ljudi.

Nastavni materijali

- Veliki listova papira (A2 za postere)
- Papiri u raznim bojama
- Flomasteri
- makaze
- ljepilo
- Stari časopisi i novine
- Slike i fotografije
- Tekst Konvencije o pravima djeteta
- Kartice o dječijim pravima
- Tekst Konvencije o pravima djeteta
- Kartice s pravima djeteta

D Procedura**Lekcija 1**

Učiteljica predstavlja cijeli plan četiri sljedeće lekcije učenicima. Razred je trebao shvatiti da se bave temom dječijih prava, provoditi istraživanja i napokon stvoriti plakate koji pokazuju prava djece, kako bi (možda) ušli u takmičenje. Moglo bi biti pametno započeti aktiviranje prethodnog znanja učenika o pravima djeteta.

Učiteljica uručuje učenicima kopije Konvencije o pravima djeteta iz 1989. godine (vidi dodatak) od 54 člana, s time da su član 41 i 42 - najznačajniji za učenike.

Zadatak: Pročitajte cijeli tekst (možda ga dovršite za domaću zadaću). Odaberite tri člana za koje smatrate da su posebno važni.

Na popisu koji je pripremila učiteljica s članovima pod brojevima, učenici označavaju članove za koje smatraju da su posebno važni. Rezultati se broje i popis se izrađuje i reda prema najčešće odabranim članovima.

Održava se rasprava u razredu (moderira je učiteljica). Pitanja za podsticaj:

- Kako su se pojavili ti prioriteti, koji su bili motivi za njihov odabir?

- Kako ovaj odabir prioriteta odražava stvarnu situaciju djece i adolescenata ovdje?
- Možete li identifikovati osnovno načelo?
- Koji su elementi izostavljeni?

Lekcije 2 i 3

Učenici bi trebali raditi u grupama od tri učenika. Učiteljica je mogla formirati te grupe:

- a) odabir slučajnim odabirom (npr. brojenjem 1 - 2 - 3);
- b) omogućavanje odabira učenika, iako treba uzeti u obzir razrednu dinamiku i uključenost;
- c) koristeći transparentne kriterije koje odredi učiteljica.

Učenici daju ime grupi i dijele tri zadatka. Svaka grupa treba menadžera vremena, menadžera materijala i koordinatora.

Zapisuju za šta je svaki član grupe odgovoran na vrhu A2 listova papira. Ovi se listovi za planiranje zatim okače u razredu.

Kasnije će ih grupe koristiti za dokumentiranje koraka koje su poduzeli kako bi dovršili svoj rad.

U međuvremenu, učiteljica je skinula listu s deset najčešće odabranih članaka i položila ih na sto s licem prema dolje. Grupa koordinatora sada će slučajno odabrati član iz Konvencije.

Sada dobijaju opis zadatka (vidi dolje):

Zadatak

Svaka grupa priprema plakat s pravom djeteta. Plakat će se sastojati od sljedećeg:

- naslov prava djeteta,
- tekst člana iz Konvencije o pravima djeteta,
- slika koja simbolizira pravo,
- tekst (članak, priča, izvještaj) pronađen i preuzet iz novina, časopisa ili interneta, koji se odnosi na ovo pravo. Tekst bi trebao biti primjer incidenta u kojem je povrijeđeno ili odbranjeno određeno pravo. Učiteljica može pomoći i dati vam savjete o tome kako pretražiti moguće izvore!

Nakon završetka plakata - i ako ima dovoljno vremena - grupa će odabrati drugi član od preostalih i izrađivati drugi plakat na isti način.

Grupe proučavaju svoj zadatak i odlučuju o tome ko je za šta odgovoran (prema prethodno zapisanim zaduženjima).

Za sada (lekcija 2) postavili su listu potrebnih materijala i zabilježili sva pitanja koja su se mogla pojaviti, odlučili o svom planu djelovanja i postavili vremenski raspored.

Važne stavke: Šta treba učiniti? Šta se mora prikupiti? Postoje li stvari koje članovi grupe mogu donijeti iz kuće? Gdje će se materijal pohraniti?

Važno je da učiteljica provjerava svaku grupu prema završetku lekcije kako bi vidjela jesu li posao i zadaće optimalno podijeljeni među članovima grupe.

Kratak dijalog o sljedećim pitanjima može biti koristan: Gdje smo u našem radu? Gdje nam treba pomoć? Je li u redu raspodjela zadataka unutar grupe? Je li svakome jasno što treba tražiti i / ili prikupljati kod kuće?

Zatim (kao zadaće između lekcija 2 i 3, kao i tokom lekcije 3) djeca rade osvrt na svoje istraživanje (slike i tekst) i pronalaze stvari koje predstavljaju glavne izazove za koje im je potrebna podrška učiteljice.

U lekciji 3, učenici donose sva istraživanja i stvari koje su prikupili u školu. Još jedna važna tačka u lekciji 3 je dizajn i izrada plakata, koji bi trebao biti napravljen da izgleda privlačno. Učiteljicu mogu pitati za savjete za ovaj zadatak.

Pojašnjenje logistike izložbe: gdje se treba održati i kada (možda u javnoj zgradi)? Tko će sudjelovati (samo naš razred, ili projekt predlažemo razredu partneru)? Tko će otvoriti svečanost? Tko će biti pozvan na svečanost otvaranja? Treba li biti dodjela nagrada za najbolji plakat? Tko će biti članovi žirija?

Lekcija 4

Prezentacija gotovih plakata u razredu, popraćena raspravom.

Pojašnjenje pitanja vezanih za izložbu (ako je planirano).

Pregled rada na ovom projektu (distribucija zadataka, problemi s istraživanjem i prikupljanjem informacija, šta je bilo korisno / korisno savjetovanje, dobra / loša iskustva, dinamika grupe itd.).

Zaključno razmatranje teme prava djece: Šta smo postigli kako bismo mogli poboljšati situaciju? Šta se još može učiniti? Koji konkretni koraci mogu biti poduzeti? Kada je potrebno učestvovanje vlasti?

Lekcija 9 (osnovna škola, 9 razred)**Zašto trebamo poštovati pravila?****A Plan nastavne cjeline**

	Ključna pitanja/teme lekcije	Glavne aktivnosti	Nastavni materijali
Priprema	Učenici prikupljaju informacije o slučaju u kojem je školsko pravilo bilo prekršeno i zatim ponovo uspostavljeno.	Individualni rad: prikupljanje informacija	Standardizovana tabela za podatke
Lekcija 1	Učenik u nevolji (studij slučaja)	Grupni rad: analiza slučaja	Radni list za studij slučaja
Lekcija 2	Zašto škola ima pravila?	Grupni rad: gledanje školskih pravila kroz prizmu dječijih prava. Domaća zadaća: koja pravila upravljaju našim svakodnevnim životom?	Flip chart tabla i radni list: "Zašto škole imaju pravila?" Primjeri školskih pravila Radni list: Kojih pravila bi se trebali držati tokom dana?
Lekcija 3	Gdje u našem životu trebamo pravila?	Grupni rad: Ko „donosi“ i ko provodi pravila?	
Lekcija 4	Ko treba donositi zakone? (Pravila za postavljanje zakona)	Grupni rad: Koja pravila osiguravaju da su zakoni poštteni?	
Dodatak	Naknadna rasprava s direktorom ili stručnim saradnikom		

B Polazne informacije i odgojno-obrazovni ciljevi

Važno načelo koje prolazi kroz sve nastavne jedinice s temom prava djeteta jeste "učenje iz iskustva - učenje kroz primjer". Ovo se također odnosi i na školska pravila i zakone općenito. Škola je život, i može se posmatrati kao mala slika društva. Školska pravila djeluju na sličan način kao i zakoni u političkoj zajednici, koja služe zajednici i štite ljudska prava.

Paralelno se ispituju sličnosti i razlike između pravila u školi i zakona u političkoj zajednici.

Paralele između školskih pravila i zakona na nivou političke zajednice:

- Ni jedna zajednica ne može preživjeti bez dogovora njenih članova da se pridržavaju pravila.
- Zakoni štite slabe. Zakoni su instrumenti za primjenjivanje ljudskih i dječijih prava.
- Zakoni se moraju sprovoditi, ako treba i prisilno, ali ovo bi trebalo biti izuzetno rijetko. Oni mogu funkcionirati jedino ako su jasni i općeprihvaćeni. Stoga zakoni trebaju biti pravedni.

Razlike između škole i političke zajednice:

- Izrada i provođenje zakona je vježba moći. Snaga mora biti podložna kontroli.
- Zakoni se stoga moraju pridržavati načela ljudskih prava, a moć da se zakoni donose i provode mora biti podijeljena i podložna kontroli u demokratskoj zajednici.
- U političkoj zajednici postoje egzaktna pravila o tome koje tijelo ima pravo donijeti zakon.

- U školskoj zajednici odgovornost za utvrđivanje školskih pravila i njihovo provođenje se temelji na direktoru škole i osoblju. Ipak (kao i zakoni u zajednici), školska pravila trebaju biti otvorena za raspravu u svjetlu prava djece, a učenici trebaju razumjeti i poštovati potrebu za školskim pravilima.

Pedagoški pristup: Lekcija slijedi spiralno uzlazni obrazac. U Lekciji 1 razmatra se određena povreda pravila u školi, nakon što se povreda dogodila. Lekcija 2 bavi se pitanjem namjene školskih pravila i nudi odgovor da škola služi određenim pravima djeteta, a školska pravila važan su alat za dobro funkcionisanje škole. Lekcija 3 kreće se izvan horizonta školskog iskustva i gleda pravila u drugim sferama života. Lekcija 4 napokon upoređuje liniju od pravila do zakona i pita ko bi trebao imati moć donošenja zakona koje svi mi trebamo provoditi.

C Ključna pitanja za razmišljanje o lekciji 9

Iskustvo dječjih prava	Upoznavanje dječjih prava	Primjenjivanje dječjih prava
Učitelj		
Na koji se način načela dječjih prava razumiju u razredu i školskoj zajednici?	Koliko djeca znaju o dječjim pravima?	Učiti kako djelovati izvan škole: šta su učenici naučili za svoj život u budućnosti?
Učenici se uče kako se suočiti s iskustvom nejednake distribucije moći. Uče se služiti svojim pravima ali ujedno spoznaju da postoje granice u tome koliko mogu postići.	Dječija prava su dio državnog zakonodavstva i kao takva trebaju biti obavezujuća za svakoga. Uprkos tome nisu svugdje u svijetu u potpunosti primijenjena.	Za učenike je iskustvo važno, jer će im pomoći kada budu odrasli građani u civiliziranom društvu da se nose s teškoćama u pregovorima i političkim porazima.
Učenici		
Kako sam iskusio dječija prava u razredu?	Šta sam naučio o dječjim pravima?	Koje sam aktivnosti sposoban poduzeti?
Naučio sam proći kroz težak proces pregovaranja o pravima i dužnostima. Naučio sam kako se nositi s frustracijama i porazima.	Znam da su prava i dužnosti neophodni za zajednički suživot. Isto tako znam da su dječija prava dio tog okvira.	Mogu raspravljati o pravima i dužnostima, koristeći pritom svoje znanje. Sad mogu pregovarati i raspravljati s predstavnicima vlasti. Istovremeno mogu s njima raspravljati i slušati ih.

D Procedura

Priprema za Lekciju 1

Otprilike sedam dana prije prve lekcije, učitelj dodjeljuje sljedeći zadatak: učenici trebaju pribaviti informacije o slučaju kada su zadnji put u školi kršena pravila te je učenik bio ukoren ili kažnjen. Trebaju napraviti bilješke, vođeni kratkim setom standardiziranih pitanja. Srećom, primjeri kažnjavanja učenika su uglavnom rijetki, stoga bi

se učenici trebali usaglasiti na koji slučaj će se usmjeriti.

Lekcija 1: Učenik u nevolji (studij slučaja)

Uvod (učenici sjede za stolovima koji su organizirani za grupni rad): Neki učenici izvještavaju o svojim istraživanjima o predmetu. Razred bi trebao odlučiti o slučaju koji bi željeli proučiti dublje (ako je moguće, slučaj iz neposredne društvene okoline, tako da učenici već razumiju kontekst i ne moraju učiti o tome).

Kršenje školskih pravila: ključna pitanja

1. Šta se dogodilo?
2. Ko je uključen?
3. Je li bila određena kazna i koja kazna je bila dodijeljena?

Rasprava: Sada razred treba pokušati utvrditi problem koji je osnova istraživanog slučaja. Slučaj se neophodno povezuje sa školskim pravilima i interpretira se. Pretpostavimo, za potrebe demonstracije, slučaj je o učeniku koji je učestalo ujutro kasnio u školu, a nakon što su učitelji nekoliko puta s njim razgovarali, sad mu je dodijeljena dopunska nastava.

Učiteljica poziva učenike da iznesu svoje komentare (eventualno nakon prvog pisanja bilješki). Zavisno od slučaja, njihova se gledišta mogu razlikovati, ili se mogu složiti (na primjer, "bilo je sasvim ispravno učiniti nešto", ili "mislim da je ta kazna prilično nepravedna / previše teška").

Konačno, učitelj traži od učenika da sumiraju komentare.

Sažeta poruka učitelja: ako se suočimo s takvim slučajem, vrlo često se pojave zahtjevna i kompleksna pitanja, koja trebaju biti detaljno ispitana kako bi se razumio slučaj u svim aspektima.

Učitelj daje svakom učeniku radni list koji uključuje pitanja o kojima su učenici već raspravljali i neka nova koja se fokusiraju na glavni problem i ulogu školskog pravila. Radi se u grupama od četiri učenika

Studij slučaja: učenik u nevolji u našoj školi	
1. Šta se dogodilo?	
2. Ko je otkrio ili prijavio slučaj?	
3. Ko je bio uključen?	
4. U čemu je problem? (Je li bilo potrebno da se zaštititi rad i život u školi?)	
5. Koje školsko pravilo se primjenjuje?	
6. Koja se kazna, ako jeste ijedna, izrekla?	
7. Koji je učinak kazne bio na krivca i ostale učenike?	
8. ...	

Naravno, radni list može biti promijenjen ili dopunjen na skupnoj raspravi, ako je potrebno.

Grupe biraju glasnogovornika i eventualno daljnje uloge (mjerač vremena itd.). Zatim članovi grupe razgovaraju o slučaju i bilježe sve svoje ideje na listu papira. Konkretno, oni raspravljaju o pitanjima 4 i 7, jer se bave glavnim pitanjem o problemu.

U preostalom vremenu: Svaka grupa odlučuje o obliku i sadržaju njihovih odgovora na pitanja 4 i 7 kako bi izabrali glasnogovornik to predstavio razredu tokom naredne lekcije.

Lekcija 2: Zašto škola ima pravila? (trajanje: lekcija i po)

Prezentacije, zatim rasprava o zadnjem zadatku lekcije: glasnogovornik svake grupe predstavlja odgovore na pitanja 4 i 7. Nakon toga održava se rasprava.

Podsticaj:

- U čemu se grupe slažu? U čemu se mišljenja razlikuju?
- Šta mi se sviđa? S čim sam suglasan? Što me nije smetalo? Šta smatram neprihvatljivim? Zašto?

Općenito, nalaz učenika (uz podršku nastavnika) trebao bi biti: Svi uživamo osnovna ljudska i

građanska prava koja se također moraju poštovati u školi. Da bi se školi omogućilo poštovanje tih prava, moraju se stvoriti određeni uslovi.

Učitelj ili učenik bi mogao sumirati ovu ideju kako slijedi: škola je mjesto gdje se mnogi ljudi, mladi i stari, upoznaju i rade zajedno. To mora biti organizirano, što zahtijeva pravila, kojih se svi u razredu trebaju pridržavati, uključujući i učitelja; na primjer, da lekcija treba započeti i završiti na vrijeme.

Uz to, škola je direktno odgovorna za neke od najznačajnijih prava djece: prije svega, pravo na obrazovanje.

Polazište i rasprava usmjerena na pravo na obrazovanje: Gdje je ovo pravo određeno?

Učitelj moderira raspravu dajući kratko obrazloženje o pravima djeteta i njihovoj važnosti za život škole. Može se koristiti sljedeći radni list, koji se također može povećati npr. na flipchartu ili na projektoru:

Zašto škola ima svoja pravila?	
Prava djece i adolescenata (Konvencija 1989)	Koja pravila u našoj školi štite ova prava?
Član 13: Sloboda izražavanja	
Član 14: Sloboda govora, savjesti i vjere	
Član 24: Zaštita zdravlja	
Član 28: Pravo na obrazovanje, uključujući pristup visokom obrazovanju i mjere da se osigura redovno pohađanje nastave	
Član 31: Pravo djeteta na odmor i slobodno vrijeme	
Član 33: Zaštita od opojnih droga	
Član 37: Zaštita od okrutnog postupanja	

Polazište i rasprava o temi "Praćenje školskih pravila iz perspektive dječijih prava: zašto škola ima pravila?"

Učiteljica piše ovu temu na tabli: "Zašto škola ima pravila?" Učitelj distribuira kopiju školskih ili razrednih pravila, olovku, komad papira za *flip chart*- tablu. Učiteljica zatim objašnjava zadatak:

- Formiraju se grupe od četiri učenika. Isprva, svaki učenik radi samostalno. Pročitajte školska pravila. Pokušajte, gdje god je to moguće, uspostaviti veze između školskih pravila i prava djece.
- Potom radite kao tim. Razmijenite svoje ideje i pokušajte odlučiti o tome koja se pravila škole

podudaraju s pravima djece. Zapišite svoje rezultate.

- Uzmite obrazac "Zašto škola ima pravila?" i povežite članove Konvencije o dječijim pravima s pravilima vaše škole ili vašeg razreda.
- Izaberite dva glasnogovornika da prezentiraju vaše rezultate u razredu.

Učenici predstavljaju svoje rezultate u razredu. Učitelj insistira na jasnom rasuđivanju, kako u prezentaciji tako u bilo kojoj raspravi koja se može pojaviti.

U zadnjih pet minuta lekcije, učitelj usmjerava pažnju razreda na temu lekcije i pitanje na tabli: Zašto škola ima pravila? (Očekuje se da će učenici

sumirati rezultat lekcije u odgovoru kao što su: "Škola služi pravu svakog djeteta i adolescenta da se obrazuje" ili: "Postoje školska pravila koja osiguravaju da škola glatko i učinkovito ispuni svoju svrhu" itd.)

Kao zaključak ove lekcije mogu se dati zadaci:
Napišite sažetak onoga što ste naučili u nekoliko rečenica

- a) na temu "(Škola) bez pravila ..." i
- b) na pitanje "Zašto škola ima pravila? "

Zadatak 2 (domaća zadaća, koju treba kopirati kao radni list zasebno ili na poleđini prethodnog radnog lista):

Pravila kroz cijeli dan

Odaberite jedan dan u sedmici. Na ovaj dan napišite dnevnik i zabilježite sva pravila koja ste morali slijediti (čak i sva nepisana pravila).

Pogledajte sva pravila koja vam govore kako se morate ponašati ili šta morate činiti, npr.

- kad ste kod kuće sa svojom porodicom;
- kad se susretnete s prijateljima;
- kad kupite nešto u trgovini;
- kad prolazite kroz grad;
- itd.

Razmislite o pravilima koja su zapisana kao formalna pravila i koja pravila postoje kao nepisana, neformalna pravila. Na primjer, školska pravila su formalna. Pravila koja nam govore kako se ponašati za stolom ili kad smo zajedno s našom porodicom ili prijateljima su neformalna.

Vrijeme	Pravilo	formalno/neformalno
...		
07.00		
08.00		
09.00		
10.00		
11.00		
12.00		
13.00		
14.00		
15.00		
16.00		
17.00		
18.00		
19.00		
20.00		
21.00		
22.00		
...		

Lekcija 3: Ko stvara pravila u životu?

Učiteljica traži od učenika da kao stručnjaci pročitaju primjere iz njihove zadaće (vidi gore), uključujući primjere formalnih i neformalnih pravila.

Učitelj tada bira dva primjera i piše ih na tabli popunjavanjem tabele koja je pripremljena, npr.

Vrsta pravila	Sadržaj	Doneseno od ...	Provodi ga...
Formalno pravilo (na primjer, zakon):	Ne smiješ preći cestu kad je na semaforu crveno.		
Neformalno pravilo	Ne smiješ podrignuti za stolom.		

Učitelji poziva učenike da iznesu svoje razmišljanje u dvije prazne kolone, kao i sankcije za koje smatraju da su potrebne u slučaju da se pravilo prekrši.

(Pravilo za saobraćaj - zapravo zakon - bit će prilično jednostavno: postavlja ga je Ministarstvo saobraćaja (nacrt) i Parlament (zakonodavstvo), čije sprovođenje kontroliše policija i, ako je potrebno, sudovi (npr. novčanim kaznama).

Teža, ali možda i zanimljivija zbog rasprave, su nepisana pravila npr. *Ne podrignuj za stolom*; Sankcije u vezi toga su specifične s obzirom na porodicu i kulturu.

Učitelj bi trebao dati učenicima priliku da postupaju kao stručnjaci tražeći mnoge učenike da učestvuju u plenarnoj raspravi. Zaključna informacija se potom upisuje u tabelu.

Učenici formiraju grupe od četiri ili pet učenika. Zadatak:

Razmijenite primjere neformalnih pravila na svojim radnim listovima; saznajte kako se ova pravila primjenjuju i kako se sankcionira kršenja ovih pravila. Osim toga: Postoje li pravila, norme ili čak zakoni koji su specifični za spol?

Rezultati se sumiraju u plenarnoj raspravi. Moguće tačke za fokusiranje tokom rasprave:

Upišite i rangirajte nepisana pravila koja vrijede među vršnjacima (uz primjere)

- Ko definiše ili modificira nepisana pravila i sankcije u slučaju da se pravilo prekrši?
- nepisana pravila za spol
- Koje mogućnosti moramo definisati ili modificirati pravila?
- Kada i gdje to možemo reći?

Lekcija 4

Kome treba biti dopušteno da donosi zakone?
(Pravila za donošenje zakona)

U uvodnom dijelu lekcije započinje se pregledom utvrđenih zaključaka i spoznaja u posljednjim lekcijama, u kojima su učenici razmatrali neformalna pravila i zakone. U ovoj lekciji približavamo se uvidu na to kako treba donijeti zakone.

Podsticaj: Učitelj daje sljedeći "primjer" zakona (pisan ili projiciran na tabli):

1 Svi muškarci rođeni aprilu ne moraju plaćati poreze.

Rasprava: učenici mogu slobodno komunicirati, po potrebi ih se podstiče s nekoliko otvorenih pitanja. Njihove se ideje mogu usredotočiti na tačke kao što su:

- Ovaj zakon je nepravedan, jer krši načelo nediskriminacije.
- Diskriminira različite grupe (sve žene, ne samo žene rođene u aprilu).
- služi interesima male grupe ljudi, naime muškaraca rođenih u aprilu.
- Zakoni trebaju služiti za dobrobit svih. Zakoni koji ne služe dobrobiti svih trebaju biti spriječeni.
- Nepravedni zakoni uzrokuju sukob u zajednici i možda čak i uništavaju zajednicu.

Učenici formiraju grupe od četiri ili pet učenika. Zadatak: Učenici trebaju raspraviti koja su pravila i načela nužna za zaštitu od nepoštenog zakonodavstva. Trebaju se usaglasiti oko najviše tri ključna elementa za naknadnu prezentaciju.

Slijedi prezentacija, rasprava, upoređivanje i zaključci.

Ko zapravo donosi zakone u našoj zemlji? Prikupljanje prethodnih znanja učenika; sažeti unos / kratki prikaz učitelja.

Glavna pitanja: Ustav obuhvata ljudska prava, uključujući načela jednakosti i lične slobode. Sadrži i dio koji definiše ko može donositi zakone; u većini država to je tijelo predstavnika naroda (npr.,

narodnih zastupnika u državnom Parlamentu) koji donose zakone većinom glasova.

Ti predstavnici moraju se kandidovati na izborima i stoga su podložni kontroli od strane građana. Zakoni se donose direktnim glasanjem većine zastupnika.

Možda zaključna rasprava s pregledom onoga što je naučeno u ovoj nastavnoj cjelini s pogledom na budućnost života mladih osoba u društvu oblikovanom normama i zakonima.

2: Polazne informacije

1. Često postavljana pitanja o Konvenciji o pravima djeteta

O čemu je riječ?

Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta međunarodni je ugovor o ljudskim pravima koji uređuje prava mladih. Usvojila ga je Opća skupština Ujedinjenih naroda 1989. godine. Konvencija se sastoji od 41 člana o pravima mladih, jedan član o javnoj osviještenosti i obrazovanju te 12 članova o tome kako kontrolisati, ratificirati i primjenjivati Konvenciju. Konvenciju o pravima djeteta usvojilo je više zemalja nego bilo koji drugi međunarodni ugovor o ljudskim pravima. Do decembra 2008. Konvenciju su potpisale i ratificirale 193 zemlje.

Šta je dijete prema Konvenciji o pravima djeteta?

Prema UN-u pojam „dijete“, odnosi se na sve mlade ljude ispod 18 godina, osim ako se punoljetnost (tj. dob kad je osoba pravno priznata kao odrasla osoba) ne stekne ranije. Ovo je navedeno u prvom članu Konvencije.

Kako djeluje Konvencija?

Iako Konvencija nije proizašla iz nacionalnog prava, načela Konvencije moraju se odražavati u nacionalnom zakonodavstvu, politikama i programima zemalja koje su je potpisale i ratificirale. Vlade također moraju podnositi redovne izvještaje Ujedinjenim narodima o njihovom napretku u primjeni Konvencije. Sistem izvještavanja pritišće vlade da poštuju prava mladih ljudi.

Utiče li Konvencija na naše živote?

Ratificirajući konvenciju, Vlade su se obavezale poštovati prava osoba mlađih od 18. godina da učestvuju u odlukama koje se odnose na njih, da prežive i da ih se štiti od zla. Član 4 kaže, kad Vlade usvoje Konvenciju, one će poduzeti „prikladne mjere“ da je provode. Isto tako kaže da će glede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, države stranke preduzeti takve mjere u što širem opsegu svojih raspoloživih sredstava. Jednom kad znamo šta Konvencija preporučuje, možemo djelovati tako da osiguramo da ta prava postanu pravila koja će odrediti kako se odnosi prema mladim ljudima.

2. Dječja prava - dio procesa ljudskih prava

Konvencija o pravima djeteta je historijski instrument ljudskih prava koje je naišao na najveće prihvatanje širom svijeta. To su ratificirale sve zemlje (osim dvije), i time postavili djecu i njihova prava u centar nastojanja da se uspostavi univerzalna sprovedba ljudskih prava. S ratifikacijom ovog instrumenta, nacionalne Vlade su se obavezale na zaštitu i osiguravanje prava djece. U isto vrijeme, one su izrazile želju da se drže same odgovornima prema sebi i prema međunarodnoj zajednici.

Konvencija o pravima djeteta zasniva se na različitim kulturnim tradicijama i pravnim sistemima.

To je univerzalno priznat skup standarda i obaveza o kojima se ne može pregovarati. To određuje - bez ikakvog oblika diskriminacije - osnovna ljudska prava za svu djecu širom svijeta.

- pravo na život
- pravo na razvoj nečijeg punog potencijala
- pravo na zaštitu od štetnih uticaja, zlostavljanja i eksploataciju
- pravo da u potpunosti učestvuju u porodičnom, kulturnom i društvenom životu

Svako pravo koje je zapisano u Konvenciji nerazdvojivo je od ljudskog dostojanstva i skladnog razvoja svakog djeteta. Konvencija štiti dječja prava postavljajući standarde u

zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju te pravnim, društvenim i socijalnim uslugama. Ti standardi su mjerilo na temelju kojih se može ocijeniti napredak. Države koje su članice ove Konvencije su obavezne razviti i poduzeti sve akcije i politike u svjetlu najboljeg interesa djeteta.

Konvencija o pravima djeteta je prvi pravno obavezujući međunarodni instrument koji je inkorporirao cijeli opseg ljudskih prava – građanska i politička prava kao i ekonomska, socijalna i kulturna prava. Dva dodatna protokola, o učestvovanju djece u oružanim sukobima i o prodaji djece, dječijoj prostituciji i pornografiji, usvojena su kako bi osnažila odredbe Konvencije u tim područjima. Stupili su na snagu 12. februara i 18. januara 2002. godine.

Razvoj modernih društava ukazuje na jedno drugo pitanje: pravo slobode podržava razvoj pluralističkih društava podstičući visoki stepen sekularizacije i individualizacije životnog stila. Na koji način će ta društva održati minimalni konsenzus osnovnih vrijednosti obavezujući za sve građane ?

Ljudska prava i dječija prava uveliko su doprinijela tome da se svijet čini sigurnijim i humanijim mjestom za život te su modernizirali političke, ekonomske i kulturne sisteme širom svijeta. Međutim, nikad se ne smiju uzimati zdravo za gotovo, i svaka generacija mora doprinijeti njihovom razvoju, nanovo pregovarajući i boreći se za njih kako bi ispunila očuvanje ljudskih i dječijih prava u budućnosti.

Ljudska prava, na kojima se temelje dječija prava, imaju dugu tradiciju, s mnogo prethodnika i paralelama u velikim svjetskim religijama i filozofijama. Suvremena ljudska prava su deklarirana u doba prosvjetiteljstva te su inspirisali američku i francusku revoluciju. Danas su ona unutar država.

Dječija prava – prirodna prava

Ljudska prava su opća. To je njihov zavjet pod kojim postoje ili propadaju. Ona su nevidljiva i ne mogu se mijenjati, niti ograničiti statusom pukog političkog folklor zapadnog svijeta.

Dječija prava su prirodna prava. Ona su neotuđiva. Stoga niti jedno državno tijelo nema moć dodijeliti ili oduzeti ljudska prava, već ih mora prepoznati i štiti. Ljudska prava impliciraju da država služi čovjeku, a ne obrnuto. Ona se primjenjuju na svakog čovjeka, nezavisno o dobi, spolu, etničkom porijeklu, nacionalnosti i tako dalje.

Međutim, ljudska prava sadrže i odgovornosti. Na primjer, pravo pojedinca na slobodu treba biti balansirano s pravima drugih ljudi: moja sfera sloboda ne smije se širiti na štetu drugih. Na primjer, sloboda izražavanja ne uključuje pravo da vrijeđamo druge ljude. U nekim zemljama, sloboda vlasništva, s obzirom na vlasništvo fabrika i sredstava proizvodnje, ograničena je zakonom kako bi se kontrolisale menadžerske odluke koje se tiču sigurnosti zaposlenja radnika. Pitanje balansiranja i ograničavanja ljudskih prava je trajan izvor problema i tužbi koje se trebaju riješiti bilo kroz političke odluke ili u nadležnosti ustavnog suda.

Navedeno također objašnjava zašto su različite „vrste“ ljudskih prava, kao što je rečeno, proizašle iz demokratija širom svijeta.

3. Kako su nastala dječija prava

1945.

Nakon drugog svjetskog rata, mnoge države u svijetu formirale su zajednicu – osnovala su UN, to jest Ujedinjene nacije

Htjeli su zajedno podržati mir i slobodu u svijetu.

10. decembar 1948.

Na ovaj dan Ujedinjene nacije usvojili su Opću deklaraciju o ljudskim pravima.

Osnovna prava svih ljudskih bića također se primjenjuju i na djecu.

Uskoro je utvrđeno da su djeca nešto posebno i da trebaju posebnu zaštitu.

1950.

Napisana je prva verzija dječijih prava. Kroz nekoliko godina predstavnici država članica raspravljali su o tome u Ujedinjenim nacijama.

20. novembar 1959.

Na ovaj dan, Ujedinjene nacije usvojili su Deklaraciju o dječijim pravima.

Takva deklaracija nije obavezujuća za sve države, ali je njena prednost da je sve države smatraju preporukom za njene buduće politike.

1979.

U cijelom svijetu se ova godina slavi kao godina djeteta.

O pravima djeteta se razmišljalo i raspravljalo svugdje. Zbog dobrobiti djeteta sve više i više ljudi željelo je da se ta prava detaljno razrade i, što je puno važnije, postanu pravno obavezujuća.

20. novembar 1989.

Na ovaj dan, Opća skupština Ujedinjenih nacija jednoglasno je usvojila Konvenciju o pravima djeteta, ili kako mi to kažemo, Ugovor o dječijim pravima.

Nakon toga, vlade gotovo svih naroda potpisale su ovu konvenciju o dječijim pravima.

Napravivši tako, obećale su širiti informacije o pravima djeteta u svojim državama, primijeniti ih te dati posebnu pažnju zaštiti djece.

Ali još uvijek, u nekim dijelovima svijeta, djeca trpe veliku nepravdu.

Svako od nas je odgovoran i mora nešto poduzeti kako bi sva djeca uživala svoja prava.

4. Prava djeteta: sticanje iskustva, upoznavanje i njihovo primjenjivanje

Djeca ne bi trebala samo znati koja prava imaju, već i naučiti kako ih poštovati i koristiti. Da bi se to postiglo, škola mora ponuditi okvir koji učenicima omogućava širok raspon iskustva učenja o pravima djeteta. U odnosu na tri glavne kategorije obrazovanja za demokratsko građanstvo, one se mogu sažeti kako slijedi:

Sticanje iskustva dječijih prava (učenje kroz dječija prava): Učenici stiču iskustvo prava djeteta kroz načela kojima se upravlja razredom i školskom zajednicom, što ima direktan uticaj na njih. Ova kategorija ima veze s razvojem stavova, vrijednosti i vještina.

Upoznavanje dječijih prava (učenje o dječijim pravima): Učenici znaju i razumiju koja prava imaju. Ključno je za taj proces, u kojem je znanje i razumijevanje u centru, planiranje i priprema učitelja u ciljanom i promišljenom vođenju učenika ka sažimanju i izvođenju zaključaka.

Primjena prava djece (učenje za dječija prava): Djecu se potiče da poštuju i iskoriste svoja prava u razredu i školi. Na taj su način obučeni za njihovu buduću ulogu formiranih i aktivnih građanima u demokratskoj zajednici (to ima veze sa sudjelovanjem, kako u školi, tako kasnije u životu odraslih građana).

Učenje u duhu dječijih i ljudskih prava ("kroz") i učenje kako učestvovati u demokratskoj zajednici ("za") zadaća je cijele školske zajednice. Svi učitelji i direktori moraju igrati svoju ulogu, kao i učenici i njihovi roditelji.

Te tri dimenzije učenja za demokratsko građanstvo međusobno se podržavaju i nadopunjuju. Prilike za pokretanje i sprovođenje odgovarajućih procesa učenja opisane su i prikazane u ovom priručniku. Konkretno, pojava "doživljavanje prava djece" podrazumijeva pažljiv odabir metoda podučavanja i učenja koje omogućavaju učenicima da iskuse školu kao mikro-zajednicu u skladu sa načelima ljudskih prava i dječijih prava.

Da bi se to postiglo, od vitalne je važnosti da djeca doživljavaju osjećaj poštovanja prema sebi kao prema osobama i da se njihovo mišljenje čuje u diskusijama ili donošenju odluka. Iskustva djece i mladih trebaju se poštovati i trebaju se odraziti na to, jer upravo ta tačka povezuje njihovo stvarno iskustvo sa njihovim znanjem i razumijevanjem ljudskih i dječijih prava.

Da bi učenici doživjeli, upoznali i primijenili dječija i ljudska prava – da bi zaista učestvovali u demokratskoj zajednici - u primjerenom okviru škole, to je bez sumnje izazovna zadaća za cijelu školsku zajednicu. Ne samo da nastavnici i školski menadžment već i djeca i njihovi roditelji moraju odraditi svoj dio, kako bi to uspješno postigli. Bitna komponenta u ovom procesu je načelo učestvovanja. Na taj način, mnogi oblici učestvovanja koji se već praktikuju u razrednim prostorijama i školskim zajednicama postaju dio obrazovanja za djecu.

Različiti oblici učestvovanja

Učestvovanje može imati mnoge oblike. Učestvovanje može započeti u razrednoj ili školskoj zajednici i proširiti se na šire društvo izvan škole:

1. Informisati se o aktuelnim pitanjima i vodstvu
2. Pisati o aktuelnim pitanjima i vodstvu
3. Razgovarati o aktuelnim pitanjima
4. Podržati određena kretanja unutar zajednice
5. Osnivanje grupe za zagovaranje (ili političke stranke) ili pridruživanje osnovnoj organizaciji
6. Učestvovanje i u sastancima grupe za zagovaranje
7. Voditi nevladinu organizaciju
8. Glasati na izborima
9. Podržati kandidate u izbornim kampanjama
10. Kandidovati se na izborima i nakon izbora preuzeti dužnost
11. Platiti poreze
12. Uključiti se u lobiranje
13. Odslužiti vojni rok
14. Korištenje pravnih puteva, npr. kontaktiranje vladinih službenika, rješavanje predmeta na sudu itd.

5. Pedagoški pristup: učenje iz primjera

Ovaj priručnik primjenjuje razredni induktivni pristup podučavanja i učenja kroz konkretne primjere. Proučavanjem ili doživljavanjem jednog ili više primjera učenici mogu shvatiti opće, apstraktno načelo ili uvid. Ovaj priručnik prikazuje tri koraka koje nastavnici trebaju poduzeti prilikom podučavanja primjerima:

1. Pažljiv izbor jednog ili više odgovarajućih primjera; odlučivanje o najboljem mediju i metode za predstavljanje primjera.
2. Stvaranje pažljivo moderiranih faza rasprave i razmišljanja tokom kojih učenici - koristeći primijenjeni primjer - razvijaju svoje opće poznavanje teme i ključnih pojmova. U fazama rasprave i razmišljanja, učenici razvijaju svoje opće razumijevanje i dolaze do razumijevanja ključnih pojmova koje je primjer pokazao.
3. Stvaranje prikladnih mogućnosti za korištenje novostečenog znanja i kategorija primjenom na nove kontekste (prijenos znanja).

Radi podrške učitelju u izvođenju koraka 2, ista matrica se koristi u svim nastavnim jedinicama. Ta matrica objašnjava tri dimenzije koje se odnose na obrazovanje za demokratsko građanstvo i obrazovanje za dječija prava koja su važna za opisanu jedinicu.

Predložena su ključna pitanja koja će usmjeriti razmišljanje učenika u razredu. Ovaj napor razmišljanja od strane učenika je važan, jer ciljevi učenja ne bi smjeli ostati izvan misli učitelja ili učenika, već ih učenici trebaju izraziti svojim riječima, kao nešto što su razumjeli, iskusili, u čemu su obučeni, ili to žele raditi u budućnosti. Razmijenivši svoje uvide u razredu, učenici će imati koristi jedni od drugih, kao i razredna zajednica u cjelini.

Procesi učenja postat će najmoćniji i najučinkovitiji onda kad učenici znaju zašto uče određene dijelove informacija, pojmova i kategorija, vještina ili načina i načela ponašanja u demokratskim zajednicama. Faze razmišljanja i rasprave stoga ne bi trebale izvući samo opće zaključke iz konkretnih primjera, već obuhvatiti cijeli proces učenja.

Što se tiče konstruktivističkog učenja, učenici će postati svjesni vlastitog ličnog pristupa učenju općenito, saznat će koja su vrsta učenika i kakve specifične prednosti i potrebe učenja imaju. Podučavanje u duhu ljudskih prava ("kroz") podstiče učitelje da učenikima daju prostor i vrijeme da uče prema svojim potrebama. Možda će na taj način spoznati o tome koji smo profil učenika postati dio našeg identiteta.

Gledano iz perspektive demokratskog izvođenja nastave, učitelj ne bi trebao zadržati ciljeve učenja

izvan svog uma, već ih razmijeniti s učenicima, što će samo po sebi pretvoriti planiranu lekciju u vježbu u demokratskom odlučivanju.

Konačno, ovaj oblik meta-učenja u razredima dječijih prava daje model kako podučiti učenike da organizuju vlastite procese učenja. U savremenim društvima procesi promjene – na primjer, tehnologija, ekonomija, globalizacija ili okoliš - postaju dinamičniji i složeniji.

To stvara nove izazove budućim generacijama: da bi uspjeli u svojim poslovima i učestvovali u donošenju odluka, trebat će učestvovati u cjeloživotnom procesu učenja, te u rješavanju problema koje niko u školi ne može predvidjeti. Naši učenici stoga trebaju postati stručnjaci u saradničkom učenju, projektnom radu, procjeni procesa i rješavanju problema. U ovom priručniku predložili smo male korake za djecu na početku njihovog života kao učenika.

6. Učenje bazirano na zadacima: podržavajuće učenje

Nastavne cjeline su zamišljene kao mali projekti u kojima se učenici suočavaju sa problemima koji su tipični za projektni rad - usmjereni na predmet/temu istraživanja, organizaciju posla, komunikaciju, pažljivo planiranje i pridržavanje vremena itd. U procesu pronalaženje načina kako identificirati i riješiti probleme, učenici razvijaju širok spektar kompetencija (učenje bazirano na zadacima).

U nastavnoj cjelini 1, djeci se daje zadatak stvaranja cvijeta koji nosi njihovo ime i njihovu fotografiju.

Njima je prepušteno to kako će dizajnirati svoj cvijet, gdje će dobiti materijale, kako će pronaći fotografiju, kako će planirati svoje vrijeme. Na taj način djeca će puno naučiti "na poslu", ali učitelj treba pažljivo razmišljati o moderiranju zadatka, odlučujući o sljedećim pitanjima: Koliko vremena će djeca imati? Koji materijal trebam osigurati? Trebam li nabaviti neke gotove dijelove za cvjetice? (vidi varijacije za projekat opisan u nastavnoj cjelini1)

Ovaj primjer pokazuje da se u vrlo ranoj dobi djeca podstiču da preuzmu odgovornost za svoj rad u razredu, zapravo dijele odgovornost s učiteljem. Ova vrsta iskustva učenja je važna ako učenici trebaju samostalno planirati svoj rad na naprednijem stepenu.

U obrazovanju o dječijim pravima, kao grani obrazovanja za demokratsko građanstvo, učitelj će djelovati u širem spektru uloga i aktivnosti. Podučavanje "o" pravima djeteta odgovara ulozi učitelja - putem predavanja, čitanja, videoisječka itd. Podučavanje "kroz" i "za" prava djece, s druge strane, zahtijeva od učitelja da svoju ulogu promišlja kao model ili uzor za ponašanje učenika.

Djeca će uočiti da je poruka odrasle osobe vjerodostojna ako njegovo ili njeno ponašanje podržava, na primjer, glasom i nivoom

razumijevanja, tolerancije, pravednosti ili ohrabrenja. Kao što pokazuju sve nastavne jedinice u ovoj knjizi, metode podučavanja i učenja usko su povezane s predmetom/temom podučavanja. Pristup učenja baziranog na zadatku zahtijeva pažljivo planiranje i pripremu od strane učitelja, koji u razredu ima više ulogu posmatrača i moderatora. Stoga, dok učenici rade, učitelj bi ih trebao pažljivo posmatrati jer on treba identificirati i učinkovito odgovoriti na kompetencije i potrebe učenika za učenjem u smislu znanja i razumijevanja, te razvoja vještina i vrijednosti.

7. Podučavanje prava djece: ključna pitanja koja će voditi izboru nastavnih metoda

U ovom priručniku opisali smo niz malih projekata za obrazovanje za dječija prava na takav način da promoviramo osnovni pristup učenju baziranom na zadatku, fokusira se na rješavanje problema, na interaktivno učenje usmjereno na učenike i školu kao model društva u malom koje se orijentira prema načelima ljudskih i dječijih prava.

Učitelj može prenijeti ovaj pristup učenju u druge zadatke i teme. Metode podučavanja u ovom pristupu predstavljaju važan dio poruke. Sposobnost odabira metoda koje podržavaju sadržaj i učenje trebaju biti vidljive kroz ovu knjigu. Slijedeća ključna pitanja mogu poslužiti kao smjernice pri planiranju daljnjih projekata ove vrste:

Ključna pitanja	Upućivanje na module ove knjige
Jesu li teme i metode prikladne za nivo znanja, stavove i očekivanja učenika?	O tome učitelj mora sam odlučiti kao i o tome koju vrstu usmjeravanja trebaju učenici.
Struktura učenika (na primjer, spol, etnička pripadnost, potrebe za učenjem) određuju uslove učenja u razredu. Je li učitelj/učiteljica uzela u obzir te posebne uslove u svom izboru metode?	Samo učitelj može odgovoriti na ovo pitanje. Možda specifični uslovi učenja ili sastav pojedinog razreda zahtijevaju da se nastavna jedinica izmijeni kako bi se bavila određenim pitanjima ili zadovoljila specifične potrebe učenika.
Podstiču li, i podržavaju odabrane metode interes učenika i volju za učenjem?	Pristup učenju baziranom na zadacima u tim modulima osigurava aktivno učestvovanje učenika u lekcijama.
Omogućavaju li odabrane metode učenicima priliku da lično preuzmu inicijativu i dopuštaju im organiziranje i usmjeravanje vlastitog učenja?	Svi nastavni moduli oblikovani su kao projekti. Učenici su odgovorni za svoj rad, uključujući upravljanje vremenom. Rizik neuspjeha odgovara rizicima koji se nalaze u stvarnim životnim situacijama - i ako se reflektiraju s empatijom, nude važnu priliku za učenje.
Omogućavaju li ove metode učenicima da razmisle o svojim ličnim iskustvima i radnjama?	Svi moduli uključuju fazu objašnjenja, a u nekim od njih od učenika se traži da razmisle o svom iskustvu učenja.
Podstiču li ove metode učenike da gledaju na probleme i pitanja iz različitih perspektiva?	Npr. u nastavnoj cjelini 1 <i>Imam ime</i> , djeca postaju svjesna i shvaćaju dok se međusobno percipiraju da je svaki pojedinac jedinstvena ličnost. Npr. u nastavnoj cjelini 8: odabrano pravo djeteta se analizira s različitih gledišta.
Podržavaju li metode kritičko razmišljanje i diskusiju u razredu?	Svi moduli uključuju raspravu i kritičko razmišljanje.
Omogućavaju li ove metode učenje "umom, srcem i rukama"?	Stvaranje umjetničkog djela, stvaranje kutije s blagom, djelovanje kao mađioničar.
Omogućavaju li ove metode učenicima da iskuse svoje sposobnosti?	Učenje se odvija u različitim kontekstima (individualni rad, saradničko učenje, razredne rasprave). Projekti vode do vidljivih rezultata. Razmišljanje o vlastitom učenju pomaže učenicima da postanu svjesni koliko su napredovali i koje su ciljeve postigli.
Omogućavaju li metode različitim vrstama učenika da uče na različite načine (konstruktivističko učenje)?	Pojedinačne postavke učenja i širok spektar aktivnosti omogućavaju različitim vrstama učenika da rade i razvijaju se prema svojim potrebama.
Osposobljavaju li metode učenike da razviju osnovne vještine (npr. prikupljanje informacija, prezentacija, planiranje projekta, rad u timu)?	Projektni rad je idealan način razvijanja osnovnih vještina, uključujući prikupljanje informacija, prezentiranje, planiranje projekta, rad u timu.

8. "Ali to znači da imam pravo na odmor, zar ne?" Prava djeteta u razredu

Učiteljica Sandra Siverić iz Bosne i Hercegovine, pažljivo je pripremila razred. Djeca sjede u grupama. Njihove su klupe složene u grupni sto, a na svakom se nalazi velika koverta.

Za jednim su stolom zečevi, za drugim su medvjedi, a tigrovi sjede oko trećeg stola.

Uzbuđenje je veliko, zec otvara kovertu na svom stolu. Učiteljica traži od 8-godišnjaka da pročita načela dopuštena u razredu.

Zec čita: "Djeca imaju pravo na najviši nivo dostupnih zdravstvenih i medicinskih usluga", i ponovno sjeda.

Pod kojim se brojem nalazi ovo pravilo", pita učiteljica. "Ne radimo aritmetiku, ali broj je važan!" Poslušno, zec ponovno stane na zadnje noge i čita, "Član 24". Učiteljica je zadovoljna. Zec može doći na tablu pred razred. Član 24 je prikazan na komadiću papira u obliku balona. Dječak može pričvrstiti ovaj balon na tablu.

Na tabli postoji prostor za mnoge balone. Zajedno, baloni će nositi korpu na kojoj piše "Dječija prava". Učiteljica je jednako sretna kao i mali zec: "Ovo je jedno od prava koja imate", objašnjava djeci. Ona nastavlja: "U svim vašim kovertama postoji mnogo više prava. U svakoj je koverti ispisano jedno pravo i balon. "Djeca su razumjela. Sada su mnoge ruke u zraku. Svi su spremni otvoriti kovertu, ustati, pročitati pravo upisano na balonu i pričvrstiti ga na tablu.

Ova se aktivnost nastavlja sljedećih četrdeset minuta. Sada je red na medvjedima. Tačnije, na mladoj medvjedici. Ona je izvukla Član 30. Čita ga: "Djeca pripadnici manjine imaju pravo uživati u vlastitoj kulturi, prakticirati vlastitu religiju i koristiti svoj vlastiti jezik." Za sljedećim stolom je tigar koji dodaje: "Djeca imaju pravo na odmor i slobodno vrijeme, učestvovanje u igri i učestvovanje u kulturnom životu i umjetnosti - Član 31. "

Učenici trećeg razreda su veseli, oduševljeni i aktivni. Mnogo je pokreta i šaputanja, a svi žele da ih se čuje.

Je li ovo dobro podučavanje? Je li ovo dobra lekcija o pravima djeteta? Koliko je relevantna ova lekcija za prisutne učenike? Kako se razvijaju njihove kompetencije?

Pogledajmo još jedan detalj iz ove lekcije. Neposredno prije kraja časa, učiteljica pita učenike trećeg razreda šta su naučili. Pametna djevojčica za stolom zečeva, podigla je ruku i primjećuje: "Sada znam da postoji ovaj Član 31 koji kaže da imam pravo na odmor i slobodno vrijeme. To znači da sada imam pravo na odmor, zar ne?"

Jer, sada sam umorna i trebam pauzu! "Cijeli razred se počinje smijati. Učiteljica se najprije pridružuje smijehu, a zatim zamišljeno gleda u razred.

Šta se dogodilo? Koji je rezultat lekcije? Učiteljica se suočila s poteškoćom. Učenica nije samo naučila nešto u ovoj lekciji, već je također napravila zanimljiv pokušaj da se primijeni na svakodnevnu situaciju.

S obzirom na situaciju u kojoj se je učiteljica našla, opravdano je postaviti pitanje je li Konvencija, koja je zamišljena kao pravni instrument, namijenjen tome da se koristi na taj način?

Treba li biti moguće - budući da se slijedi konstruktivistička paradigma - da svaka osoba mora biti u stanju konstruirati/izgraditi vlastito tumačenje prava? Šta se događa u razredu, ako bude dopušteno da se to dogodi?

U ovom trenutku Sandra Siverić, učiteljica trećeg razreda, nije imala vremena razmišljati o složenim pravosudnim ili društvenim pitanjima.

Ona je unijela novi koncept u razred i sada je znala da je postignut odlučujući trenutak, jer je unijela prekretnicu u svoj razred. Sada će odlučiti hoće li prava djece ostati sretni baloni iz lekcije - bez direktnog uticaja na svakodnevno razmišljanje, ili će to biti stvarno propitivanje i primjena Konvencije o pravima djeteta!

Sandra Siverić reagovala je na sljedeći način: pogledala je razred, a zatim se okrenula djevojčici i rekla: "Da, u pravu si. Da, Član 31. postoji i garantuje vama i drugoj djeci pravo na odmor i oporavak.

To znači da moram pažljivo razmišljati o tome koliko domaćih zadataka vam zadajem. Moram razmišljati o tome je li fer za učenike koji završavaju svoj posao tokom lekcije da nemaju ništa za domaću zadaću i hoće li oni koji polako i možda pažljivije rade tokom lekcije morati raditi više za domaću zadaću i stoga imati manje vremena za odmor i oporavak.

Da, moram razmišljati o takvim stvarima, jer znam što kaže Član 31. Uostalom, nastavlja učiteljica Siverić, „moram Vam reći nešto drugo. Vi također znate za Član 28. Ovaj vam član garantuje pravo na obrazovanje. Za vas i za vaše prijatelje to znači da je vrijeme do odmora vrijeme za obrazovanje!

Razred je bio tih. Učenici nisu baš bili oduševljeni tim odgovorom. Pa šta se dogodilo? Osmogodišnja djevojčica pokušala je shvatiti međunarodno

važeću Konvenciju koju je ratificirala njena Zemlja i prihvatila je kao zakon Države.

No, više od toga, pokušala je povezati Konvenciju o pravima djeteta sa svojim svakodnevnim iskustvom, pa čak je i primijeniti.

Pokušala ju je protumačiti i primijeniti na pravom mjestu svoga života - jer je škola upravo mjesto gdje se dijete može direktno obratiti svojoj državi. Ovo je mjesto gdje se odlučuje o tome kako država susreće dijete i kako dijete susreće državu.

A učiteljica? Ova je učiteljica izašla u susret svojoj učenicima na istom nivou. Dopustila je ono što nazivamo "osnaživanje", dok istovremeno pokušavamo pravilno reagovati.

Sandra Siverić je počela utirati novi put zajedno sa svojim učenicima. Ona je - na više ili manje razumljiv način osmogodišnjaku - pokazala da unutar Konvencije o pravima djeteta, ima međuzavisnih Članova.

To su Članovi koji, iako ne negiraju jedni druge, moraju se shvatiti kao međusobno zavisni. U svakom slučaju, u ovom razredu, ovog jutra, Konvencija o pravima djeteta bila je primijenjena kao instrument - ne samo onaj koji treba poznavati, već onaj koji bi trebao postati primjenjiv vrijednosni sistem koji može pomoći pojedincima da procjenjuju vlastito djelovanje u okviru šireg konteksta.

Dio 3: Dokumenti i nastavni materijali

Na sljedećim stranicama nalaze se važni dokumenti o temi prava djece za upotrebu u nastavnim lekcijama i smjernice o tome kako ih koristiti.

To su: verzija Konvencije o pravima djeteta (1), Grupiranje prava djece u četiri dimenzije (2), Konvencija UN-a o pravima djeteta od 20.

novembra 1989. (3), Kartice o dječjim pravima koja se mogu kopirati i koristiti u lekcijama (4).

Definicije korištene u verziji za djecu u okviru Konvencije o pravima djeteta odgovaraju onima korištenim u kratkim tekstovima na karticama dječjih prava. Mnoštvo daljnjih materijala za upotrebu u lekcijama može se naći na internetu.

1. Dječija verzija Konvencije o pravima djeteta

Zašto dječija verzija Konvencije?

Verzija Konvencije o pravima djeteta, koju je donijela Opća skupština Ujedinjenih nacija, a usvojila i ratificirala većina država širom svijeta, pravni je dokument pisan vrlo složenim, pravnim jezikom.

Ako hoćemo da mladi ljudi razumiju svoja prava, tada moramo početi iskazivati dokumente kao što je Konvencija o pravima djeteta na prihvatljivom jeziku.

Pored toga, Član 42. Konvencije navodi da je dužnost vlasti da mlade informišu o njihovim pravima na različite načine. Bez sumnje, ova verzija Konvencije UN-a o pravima djeteta razlikuje se od izvornog teksta i omogućava mladim ljudima aktivan pristup njihovim pravima. Na taj način više ljudi može biti svjesno svojih prava.

Nakon ovog razgovora o pravima, koje su naše odgovornosti?

Prava i odgovornosti ne mogu se posmatrati nezavisno jedni od drugih.

Konvencija UN-a o pravima djeteta opisuje prava koja su njihove vlade jamčile mladima.

U svim međuljudskim odnosima, bili oni među prijateljima, u porodici, školi, sportskim klubovima ili u različitim zemljama, moramo biti svjesni da imamo odgovornosti prema drugim ljudima i da oni imaju odgovornosti prema nama.

Dvije od tih osnovnih odgovornosti prema drugima su poštovanje i tolerancija. Konvencija UN-a o pravima djeteta opisuje ove osnovne odgovornosti vlada prema osobama mlađim od 18 godina.

Dječija verzija Konvencije o pravima djeteta

Član	Kratak naziv	Kratak opis
1	Određenje dobne granice za dijete	Dijete je osoba do 18. godine starosti
2	Nediskriminacija	Niti jedno dijete ne smije biti diskriminisano zbog boje kože, spola, jezika, vjere, mišljenja, zemlje porijekla, siromaštva ili bogatstva, invalidnosti ili pripadnosti etničkoj manjini.
3	Dobrobit djeteta je najvažnija	U svim zakonima i sudskim odlukama, dobrobit djeteta je na prvom mjestu
4	Provedba prava	Svaka država treba osigurati, na najbolji način koji može, da se prava djece provode.

5	Poštovanje roditeljskih prava	Svaka je država odgovorna za to da se dužnosti, prava i odgovornosti roditelja provode na takav način da osiguraju djeci slobodno ostvarivanje njihovih prava. (Vlade moraju poštovati prava i dužnosti roditelja, članova porodice i / ili staratelja uz informisanje i savjetovanje djece o njihovim pravima).
6	Opstanak i razvoj djeteta	Svako dijete ima pravo na život i opstanak. Država mora osigurati da se djeca i mladi ljudi mogu dobro razvijati.
7	Ime i državljanstvo	Svako dijete od rođenja nadalje, ima pravo na ime, na državljanstvo i brigu od strane njegovih roditelja.
8	Zaštita identiteta	Svako dijete ima pravo zadržati ili vratiti svoje ime, državljanstvo i porodične odnose.
9	Odvajanje od roditelja	Svako dijete ima pravo na život sa svojim roditeljima, osim kad moraju biti zaštićeni od svojih roditelja. Ako dijete mora biti odvojeno od jednog ili oba roditelja, ima pravo kontaktirati s njima. Ukoliko se dijete odvoji od jednog ili oba roditelja, imaju pravo znati gdje su oni.
10	Spajanje porodica	Svako dijete ima pravo napustiti svaku državu i putovanje u vlastitoj zemlji, kako bi se ponovno ujedinili sa svojom porodicom.
11	Zaštita od oduzimanja i otmica	Svaka država mora se boriti protiv oduzimanja i otmica u drugu zemlju te zadržavanja djece od strane jednog roditelja ili druge osobe.
12	Sloboda djeteta na mišljenje	Svako dijete ima pravo da izrazi svoje mišljenje i da se čuje njegovo mišljenje o svim pitanjima koja se odnose na njegov život. To posebno vrijedi u pravnim ili upravnim postupcima. Što je dijete starije, to se više treba slušati njegovo mišljenje.
13	Sloboda izražavanja	Svako dijete ima pravo slobodno izraziti svoje mišljenje te dobiti i poslati informacije putem medija. Svako dijete ima odgovornost izraziti svoje mišljenje na takav način da poštuje prava drugih.
14	Sloboda misli, savjesti i vjere	Svako dijete ima pravo slobodno prakticirati svoju vjeru i slobodno ostvarivati svoje misli i savjest. Država mora poštovati prava i odgovornosti roditelja u provedbi tih prava djeteta.
15	Pravo na mirno javno okupljanje	Svako dijete ima pravo na okupljanje zajedno sa ostalom djecom, da se pridruži ili osnuje društvo ili udruženje, sve dok dok nisu povrijeđena prava u tom procesu.

16	Zaštita privatnosti	Svako dijete ima pravo da niko ne ometa njegov privatni život, porodicu, stan ili pisane razmjene. Osim toga, svako dijete ima pravo da mu niko ne povrijedi njegovu čast.
17	Pristup odgovarajućim informacijama	Svaka država mora osigurati da djeca imaju pristup informacijama putem raznih oblika medija te da mogu steći znanja koja su važna za njihovu dobrobit. Država ima dužnost štiti djecu od štetnih informacija.
18	Odgovornost roditelja	Roditelji ili staratelji zajednički su odgovorni za odgoj djeteta. Država ima odgovornost da ih podrži u tome i, na primjer, osigurati im da imaju na raspolaganju brigu o djeci ukoliko moraju raditi.
19	Zaštita od zlostavljanja	Država je odgovorna za zaštitu djeteta od zlostavljanja od strane roditelja ili drugih osoba. Svako dijete ima pravo naučiti kako izbjeći ili nositi se sa svakim oblikom zlostavljanja.
20	Mladi bez porodice	Svako dijete koje ne živi sa svojom porodicom, ima pravo na posebnu zaštitu i podršku. Oni tada imaju pravo na udomiteljsku porodicu ili zaštitu u odgovarajućoj ustanovi koja je obzirna prema njihovom vjerskom, kulturnom ili jezičnom porijeklu.
21	Usvajanje	Dijete se može usvojiti ako je usvajanje ovlašteno, priznato i odobreno od strane države, te ako ono služi dobrobiti djeteta.
22	Djeca izbjeglice	Svako dijete koje je prisiljeno napustiti svoju zemlju, koje je izbjeglica i traži azil, ima pravo na posebnu zaštitu države.
23	Djeca sa teškoćama u razvoju	Svako dijete s teškoćom ima pravo na posebnu zaštitu i obrazovanje. Treba im pomoći da budu nezavisna i da aktivno učestvuju u svojim društvenim zajednicama.
24	Zdravlje i zdravstvena zaštita	Svako dijete ima pravo na najbolju moguću zdravstvenu zaštitu. Država ima dužnost u borbi protiv smrtnosti djece, osigurati zdravstvenu zaštitu za mlade ljude, štiti od loše prehrane i bolesti, garantovati zdravstvenu zaštitu za trudnice i mlade majke, učiniti dostupnom zdravstvenu edukaciju, kako bi se razvila prevencija u sektoru javnog zdravstva i prevladali običaji koji štete djeci.
25	Postupak liječenja ili zaštite	Svako dijete koje je primljeno u ustanovu radi njegove zaštite, njege ili liječenja ima pravo na primjeren postupak i zdravstvenu zaštitu.
26	Socijalna zaštita	Svako dijete ima pravo na socijalnu zaštitu, kao što je socijalno osiguranje. Država garantuje novčane isplate za dijete pri čemu uzima u obzir finansijsko stanje porodice i ili staratelja

27	Životni standard	Svako dijete ima pravo na životni standard koji je primjeren njegovom tjelesnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Roditelji ili staratelji su prije svega odgovorni da to osiguraju. Država ima dužnost da ih podrži u tome.
28	Obrazovanje	Svako dijete ima pravo na obrazovanje i na školovanje. Država ima dužnost da osigura besplatno i obavezno osnovno obrazovanje te na sličan način učini dostupnim srednjoškolsko obrazovanje svoj djeci i mladima. Država ima dužnost osigurati da se djeca i mladi ljudi tretiraju na odgovarajući način u školi i da se ne krše njihova ljudska prava.
29	Obrazovni ciljevi	Školsko obrazovanje treba omogućiti razvoj ličnosti i talenata svakog djeteta, pripremiti svako dijete za život odraslih i podsticati djecu da poštuju ljudska prava te vrijednosti svoje kulture i drugih kultura.
30	Djeca manjina	Svako dijete koje pripada manjini ima pravo učiti o tome i prakticirati svoju kulturu, religiju i jezik.
31	Odmor, igra i slobodno vrijeme	Svako dijete ima pravo na odmor i slobodno vrijeme u kojem se mogu igrati i učestvovati slobodno u kulturnom i umjetničkom životu.
32	Dječiji rad	Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od svakog oblika izrabljivanja i rada koji bi mogao naštetiti njegovom školovanju ili razvoju. Država ima dužnost određivanja minimalne dobi za dozvolu za rad, iznos radnih sati dnevno i radnih uslova.
33	Postupak za zaštitu od opojnih droga	Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od proizvodnje i prometa opojnih droga.
34	Postupak za zaštitu od seksualnog iskorištavanja	Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja te od prostitucije i pornografije.
35	Zaštita od prodaje i trgovanja	Država mora preduzeti sve što je u njenoj moći kako bi osigurala da djeca i mladi ne postanu žrtve otmica ili trgovanja.
36	Zaštita od svih drugih oblika iskorištavanja	Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od svih drugih oblika iskorištavanja (npr prosjačenja).

37	Mučenje i zatvaranje	Svako dijete ima pravo na zaštitu od mučenja, okrutnog postupanja ili kažnjavanja, nezakonitog hapšenja ili bilo kojih oblika prijetnje njihovoj ličnoj slobodi. Država ima dužnost zabraniti smrtnu kaznu i doživotni zatvor za mlade. Ako je dijete u zatvoru, ono ima pravo na human i uljudan tretman. Ako je dijete ili mlada osoba uhapšena ne smije se držati u zarobljeništvu s odraslima, biti u mogućnosti održavati kontakt sa svojim porodicama, te imaju pravo na pravnu pomoć.
38	Rat i oružani sukob	Djeca i mladi do 15 godina starosti imaju pravo ne učestvovati u ratu i oružanim sukobima. Država ima dužnost davanja posebne zaštite djece koja su pogođena ratom.
39	Rehabilitacija i integracija	Svako dijete koje je žrtva oružanog sukoba, mučenja, zanemarivanja ili iskorištavanja ima pravo na odgovarajuću njegu koja će mu omogućiti da postane psihički i fizički zdravo i da se integriše u zajednicu.
40	Maloljetničko pravosuđe	Svako dijete optuženo da je počinilo kazneno djelo ima pravo biti tretirano dostojanstveno na sudu. Ono je nevino dok mu se ne dokaže krivica. Svako dijete ima pravo na pravedno suđenje, prevodioca (ako je potrebno), na zaštitu njegove privatnosti i imati provjerenu sudsku odluku. Država ima dužnost postaviti minimalnu dob ispod koje djeca ne mogu biti krivično odgovorna. Država ima dužnost osigurati alternativne oblike zatvora za osuđenu djecu i mlade ljude.
41	Viši nacionalni standardi imaju prioritet	Ako neka zemlja ima zakone koji štite djecu i mlade bolje od konvencije o pravima djeteta, tada se primjenjuju ti zakoni.
42	Promovisanje prava djece	Svaka država ima odgovornost da sa dječijim pravima upozna odrasle i djecu na razumljiv način.

2. Grupiranje dječijih prava u četiri dimenzije

Konvencija o pravima djeteta može biti podijeljena u četiri kategorije prava. Te kategorije mogu biti upotrijebljene u lekcijama na način da se dopusti učenicima da ih sami grupiraju u te četiri kategorije. To se može učiniti pojedinačno ili u grupama za svaki odjeljak.

I. Učestvovati – znači biti u mogućnosti učestvovati u procesima donošenja odluka, slobodu formiranja grupa, slobode misli i slobode pristupa informacijama iz različitih izvora.

II. Razviti svoj potencijal – znači da moraju biti ispunjeni posebni uslovi kako bi se održao optimalni lični razvoj. U ovu grupu prava uključeni su: obrazovanje, porodica, kultura i identitet kao važan dio našeg života.

III. Dobar život – znači pravo na opstanak i obuhvata naše osnovne potrebe. To uključuje hranu i zaštitu, životni standard i zdravlje.

IV. Život bez opasnosti – znači da mladi imaju pravo na zaštitu od zlostavljanja, zanemarivanja, ekonomske eksploatacije, mučenja, otmice i prostitucije.

U narednoj listi dječija prava su organizirana u četiri navedene kategorije:

Grupa	Član	Skraćeni naziv
I. Učestvovati: naše pravo na učestvovanje	3	Dobrobit djeteta je najvažnija
	12	Djetetova sloboda mišljenja
	13	Sloboda izražavanja
	14	Sloboda misli, savjesti i vjere
	15	Pravo na mirno javno okupljanje
	16	Zaštita privatnosti
	17	Pristup odgovarajućim informacijama
II. Razviti svoj potencijal: pravo na razvoj svojih sposobnosti do punog potencijala	5	Poštovanje prava roditelja
	7	Pravo na ime i državljanstvo
	8	Zaštita identiteta
	10	Povezivanje porodice
	21	Usvajanje
	23	Djeca sa poteškoćama u razvoju
	28	Obrazovanje
	29	Obrazovni ciljevi
	30	Djeca manjina

III. Dobar život: pravo na život dostojan čovjeka	6	Preživljavanje i razvoj djeteta
	9	Razdvajanje roditelja
	18	Odgovornost roditelja
	24	Zdravstvene i medicinske usluge
	26	Socijalna sigurnost
	27	Životni standard
	31	Odmor, igra i slobodno vrijeme
IV. Život bez opasnosti: naše pravo na zaštitu	2	Nediskriminacija
	11	Zaštita od otmice i otmica
	19	Zaštita od zlostavljanja
	20	Mladi ljudi bez porodice
	22	Djeca izbjeglice
	25	Kontrola tretmana ili njege
	32	Dječiji rad
	33	Zaštita od opojnih droga
	34	Zaštita od seksualnog iskorištavanja
	35	Zaštita od prodaje i trgovanja
	36	Zaštita od svih ostalih oblika eksploatacije
	37	Mučenje i zatvaranje
	38	Rat i oružani sukobi
	39	Rehabilitacija i integracija
	40	Maloljetničko pravosuđe

U gornjoj tabeli nedostaju četiri prava. Ne može ih se razvrstati ni u jednu od četiri kategorije, budući da se uglavnom fokusiraju na odgovornost u nadležnosti države. To su:

1	Određenje dobne granice djeteta
4	Provedba prava
41	Viši nacionalni standardi imaju prioritet
42	Unapređenje prava djece

3. KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA* (20. novembar 1989. godine)

Usvojena na 44. zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih nacija, 20. novembra 1989. godine (rezolucija br. 44/25). Stupila na snagu 2. septembra 1990. godine u skladu s Članom 49.

Preambula

Države strane ove Konvencije,

smatrajući da je u skladu s načelima proklamiranim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznanje prirodnog dostojanstva te jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice temelj slobode, pravde i mira u svijetu, imajući na umu da su narodi u Povelji Ujedinjenih naroda ponovno potvrdili vjeru u osnovna ljudska prava, kao i u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe te odlučili pridonijeti društvenom napretku i podizanju uslova života u većoj slobodi, svjesne činjenice da su Ujedinjene nacije u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim paktovima o ljudskim pravima proglasile i složile se da svakoj osobi pripadaju sva prava i slobode u njima sadržane, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, imovinu, rođenje ili neku drugu okolnost,

podsjecajući da su Ujedinjene nacije u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima proglasile da djetinjstvu pripada posebna zaštita i pomoć,

uvjerene da porodici, kao osnovnoj društvenoj grupi i prirodnoj sredini za razvoj i dobrobit svih njenih članova, posebno djece, treba pružiti prijeko potrebnu zaštitu i pomoć kako bi ona u potpunosti mogla preuzeti odgovornost u zajednici, svjesne činjenice da dijete, radi potpunog i skladnog razvoja svoje ličnosti, treba rasti u porodičnoj sredini, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja, smatrajući da dijete treba u potpunosti biti pripremljeno za samostalan život u društvu i odgojeno u duhu ideala koji su proglašeni u Povelji Ujedinjenih nacija, posebno u duhu mira, dostojanstva, snošljivosti, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti,

imajući na umu da je potreba za osiguranjem posebne zaštite za dijete istaknuta u Ženevskoj deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. godine i u Deklaraciji o pravima djeteta što su je Ujedinjene nacije usvojile 20. novembra 1959. godine te da je priznata u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (posebno u članu 23. i 24.),

Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (posebno u članu 10.) te u statutima i odgovarajućim instrumentima specijalizovanih ustanova i međunarodnih organizacija koje su posvećene zaštiti djece,

imajući na umu da su, kako je naznačeno u Deklaraciji o pravima djeteta, 'djetetu, zbog njegove tjelesne i duhovne nezrelosti, potrebni posebna zaštita i njega, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i poslije rođenja',

podsjecajući na odredbe Deklaracije o društvenim i pravnim načelima zaštite i dobrobiti djece s osobitim osvrtnom na starateljstvo i usvojenje na državnom i međunarodnom nivou, Pravila Ujedinjenih nacija o standardnom minimumu u maloljetničkom pravosuđu (Pekinška pravila) i Deklaracije o zaštiti žena i djece u vanrednim okolnostima i oružanom sukobu,

svjesne činjenice da u svakoj zemlji svijeta postoje djeca koja žive u izuzetno teškim okolnostima i da njima treba posvetiti posebnu pažnju,

uzimajući u obzir važnost tradicije i kulturnih vrednota svakog naroda u zaštiti i skladnom razvoju djeteta, svjesne važnosti međunarodne saradnje za poboljšanje uslova života djece u svim zemljama, posebno u zemljama u razvoju,

saglasne su kako slijedi:

DIO I.**Član 1.**

U smislu ove Konvencije, dijete je svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se prema zakonu primjenjivom na dijete punoljetnost ne stiče ranije.

Član 2.

1. Države stranke će poštovati i osigurati svakom djetetu na području pod svojom jurisdikcijom prava utvrđena u ovoj Konvenciji bez ikakve diskriminacije prema djetetu, njegovim roditeljima ili zakonskim starateljima glede njihove rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog, etničkog ili socijalnog porijekla, imovine, teškoća u razvoju, porodičnog porijekla ili neke druge okolnosti.

2. Države stranke će poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja na temelju statusa, djelatnosti, iskazanih uvjerenja ili vjerovanja njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili članova porodice.

Član 3.

1. U svim akcijama koje se odnose na djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne zaštite, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, najbolji interes djeteta mora imati prednost.

2. Države stranke se obavezuju da će odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama osigurati takvu zaštitu i negu djeteta kakva mu je prijeko potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih osoba koje su za njega pravno odgovorne.

3. Države stranke će osigurati da ustanove, službe i tijela odgovorna za negu ili zaštitu djece budu pod stručnom kontrolom i da djeluju u skladu sa standardima uspostavljenim od strane nadležnih tijela, posebno u području sigurnosti, zdravlja te broja i stručnosti osoblja.

Član 4.

Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u ovoj Konvenciji. Glede ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, države stranke poduzet će takve mjere u što širem opsegu

svojih raspoloživih sredstava i, kad je potrebno, u sklopu međunarodne saradnje.

Član 5.

Države stranke će poštovati odgovornosti, prava i dužnosti roditelja ili, kad je potrebno, članova proširene porodice ili zajednice kad to nalažu mjesni običaji, zakonskih staratelja ili drugih osoba koje su zakonski odgovorne za dijete, da djetetu osiguraju, u skladu s njegovim razvojnim sposobnostima, odgovarajuće usmjeravanje i vođenje u ostvarivanju prava priznatih ovom Konvencijom.

Član 6.

1. Države stranke priznaju da svako dijete ima prirodno pravo na život.

2. Države stranke će u najvećoj mogućoj mjeri osigurati opstanak i razvoj djeteta.

Član 7.

1. Dijete mora biti upisano u matične knjige odmah nakon rođenja i od rođenja ima pravo na ime, pravo na sticanje državljanstva i, koliko god je moguće, pravo da zna svoje roditelje i uživa njihovu zaštitu.

2. Države stranke će osigurati primjenu ovih prava u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom i obavezama koje proizlaze iz odgovarajućih međunarodnih instrumenata u ovom području, posebno ako bi dijete drugačije ostalo bez državljanstva.

Član 8.

1. Države stranke se obavezuju da će poštovati pravo djeteta na očuvanje svog identiteta, uključujući nacionalnost, ime i porodične odnose priznate zakonom, u što se neće nezakonito miješati.

2. Kada su djetetu nezakonito uskraćene neke ili sve sastavnice identiteta, države stranke će osigurati odgovarajuću pomoć i zaštitu kako bi ono brzo uspostavilo ili obnovilo svoj identitet.

Član 9.

1. Države stranke će osigurati da se dijete ne odvaja od svojih roditelja protiv njihove volje, osim u slučajevima kad nadležne vlasti pod sudskom kontrolom odluče, u skladu s važećim zakonima i postupcima, da je takvo odvajanje prijeko potrebno u najboljem interesu djeteta. Takva odluka mogla bi biti krajnje potrebna u posebnom slučaju, kao što je zloupotreba ili zanemarivanje djeteta od strane roditelja, ili kad roditelji žive odvojeno, a mora se donijeti odluka o mjestu djetetova prebivališta.

2. U svakom postupku koji se vodi u skladu sa stavkom 1. ovoga člana, svim zainteresiranim strankama se mora omogućiti učestvovanje i izjašnjavanje.

3. Države stranke će poštovati pravo djeteta koje je odvojeno od jednoga ili oba roditelja da redovno održava lične odnose i neposredne kontakte s oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti s njegovim najboljim interesom.

4. Kad je takvo odvajanje posljedica postupka pokrenutog od strane neke države stranke, na primjer pritvora, zatvora, progona, izručenja ili smrti jednog ili oba roditelja (uključujući i smrt koja je iz bilo kojeg razloga uslijedila dok je osoba bila pod zaštitom države), ili djeteta, država stranka će na zahtjev pružiti roditeljima, djetetu ili, ako je potrebno, drugom članu porodice, bitne informacije o boravištu odsutnog(ih) člana(ova) porodice, osim ako bi pružanje takve informacije moglo štetiti dobrobiti djeteta. Države stranke će nadalje osigurati da podnošenje takvog zahtjeva samo po sebi nema štetne posljedice za zainteresovane osobu ili osobe.

Član 10.

1. U skladu s obvezama država stranaka prema članu 9., stav 1., zahtjev djeteta ili njegovih roditelja za ulaskom u državu stranku ili odlaskom iz države stranke radi porodičnog spajanja, mora se razmatrati pozitivno, humano i hitno. Države stranke će nadalje osigurati da podnošenje takvog zahtjeva nema štetne posljedice za podnosiocje zahtjeva i za članove njihove porodice

2. Dijete čiji roditelji borave u različitim državama mora, osim u posebnim okolnostima, imati pravo na redovno održavanje ličnih odnosa i neposrednih kontakata s oba roditelja. U tom cilju i u skladu s obvezama država stranaka iz člana 9., stava 2., države stranke će poštovati pravo djeteta i njegovih roditelja na napuštanje bilo koje zemlje, uključujući vlastitu, i na ulazak u svoju zemlju. Pravo na napuštanje bilo koje zemlje bit će podvrgnuto samo onim ograničenjima koja su zakonski propisana i koja su prijeko potrebna radi zaštite državne sigurnosti, javnog reda (*ordre*

public), zdravlja ili morala, ili prava i sloboda drugih, i koja su u skladu s ostalim pravima priznatim u ovoj Konvenciji.

Član 11.

1. Države stranke će poduzeti mjere za sprječavanje nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inostranstvu.

2. U tom cilju, države stranke će promovisati sklapanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.

Član 12.

1. Države stranke će osigurati djetetu koje je sposobno oblikovati svoje lično mišljenje, pravo na slobodno izražavanje svog mišljenja o svim pitanjima koja se na njega odnose, i uvažavati to mišljenje u skladu s dobi i zrelošću djeteta.

2. U tu svrhu, djetetu se posebno mora osigurati da bude, direktno ili preko posrednika, odnosno odgovarajuće službe, saslušano u svakom sudskom i upravnom postupku koji se na njega odnosi na način koji je u skladu s postupovnim pravilima domaćeg prava.

Član 13.

1. Dijete ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo mora uključivati slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja svake vrste, usmeno, pismeno ili printano, umjetničkim oblikom ili kojim drugim sredstvom prema izboru djeteta i bez obzira na granice.

2. Ostvarivanje ovoga prava može biti podvrgnuto samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su prijeko potrebna radi:

- a) poštivanja prava i ugleda drugih, ili
- b) zaštite državne sigurnosti, javnog reda (*ordre public*), zdravlja ili morala.

Član 14.

1. Države stranke će poštovati pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i vjere.

2. Države stranke će poštovati prava i dužnosti roditelja i, gdje postoji takav slučaj, zakonskih staratelja da dijete usmjeravaju u ostvarivanju njegovih prava na način koji je u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta.

3. Sloboda izražavanja vjere ili uvjerenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su zakonom određena i koja su prijeko potrebna radi

zaštite javne sigurnosti, zdravlja ili morala, ili osnovnih prava i sloboda drugih.

Član 15.

1. Države stranke priznaju djetetu prava na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja. 2. Nikakva ograničenja ne smiju se postavljati u ostvarenju ovih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu prijeko potrebna radi interesa državne ili javne sigurnosti, javnog reda (*ordre public*), zaštite javnog zdravlja ili morala, ili zaštite prava i sloboda drugih.

Član 16.

1. Niti jedno dijete ne smije biti podvrgnuto samovoljnom ili nezakonitom miješanju u njegov privatni život, porodicu, dom ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled.

2. Dijete ima pravo na pravnu zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.

Član 17.

Države stranke priznaju važnu ulogu koju imaju sredstva javnog priopćavanja te će osigurati djetetu pristup informacijama i materijalima iz raznovrsnih domaćih i međunarodnih izvora, posebno onih kojima je cilj promovisanje socijalne, duhovne i moralne dobrobiti djeteta, kao i njegovog tjelesnog i duševnog zdravlja. U tom cilju, države stranke će:

- a) podsticati sredstva javnog informisanja na širenje informacija i materijala koji za dijete imaju društvenu i kulturnu vrijednost, u duhu člana 29.;
- b) podsticati međunarodnu saradnju u proizvodnji, razmjeni i širenju takvih informacija i materijala iz raznovrsnih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora;
- c) podsticati proizvodnju i širenje knjiga za djecu;
- d) podsticati sredstva javnog informisanja na posvećivanje posebne pažnje jezičkim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj ili starosjedilačkoj grupi;
- e) podsticati razvoj odgovarajućih smjernica za zaštitu djeteta od informacija i materijala koji ugrožavaju njegovu dobrobit, uzimajući u obzir odredbe članova 13. i 18.,

Član 18.

1. Države stranke će učiniti sve što je u njihovoj moći kako bi osigurali priznanje načela o zajedničkoj odgovornosti oba roditelja za odgoj i razvoj djeteta. Roditelji ili, gdje postoji takav slučaj, zakonski staratelji odgovorni su prije svih za odgoj

i razvoj djeteta. Najbolji interes djeteta mora biti njihova temeljna briga.

2. U svrhu garancije i promocije prava utvrđenih u ovoj Konvenciji, države stranke će pružiti odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim starateljima u ispunjavanju njihovih odgovornosti prema djetetu, i osigurati razvoj ustanova, olakšica i službi za njegu djece.

3. Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi djeca zaposlenih roditelja imala pravo koristiti ustanove i službe za njegu djece koje im stoje na raspolaganju.

Član 19.

1. Države stranke će poduzeti sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zloupotreba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine(u) roditelj(i), zakonski staratelj (i) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je povjerena zaštita o djetetu.

2. Takve mjere zaštite trebaju, kad je to primjereno, obuhvatiti djelotvorne postupke za uvođenje socijalnih programa kojima se pruža potrebna pomoć djetetu i onima koji o njemu brinu, kao i za druge oblike sprječavanja i utvrđivanja, izvještavanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja gore opisanih slučajeva zlostavljanja djeteta i, kad je potrebno, za uključivanje suda.

Član 20.

1. Dijete koje je privremeno ili trajno lišeno porodične okoline, ili kojem se zbog njegovog najboljeg interesa ne može dopustiti da u njoj ostane, ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć od strane države.

2. Države stranke će takvom djetetu osigurati zamjensku zaštitu u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom.

3. Takva zaštita može, *inter alia*, uključivati smještaj kod hranitelja, *kafalu* po islamskom pravu, posvojenje ili, kad je to prijeko potrebno, smještaj u odgovarajuće ustanove za zaštitu djece. Pri razmatranju rješenja, posebna pažnja se mora posvetiti osiguranju kontinuiteta u djetetovom odgoju, kao i njegovom etničkom, vjerskom, kulturnom ili jezičnom porijeklu.

Član 21.

Države stranke koje priznaju i/ili dopuštaju usvojenja, osigurat će da se pri tome u najvećoj

mjeri vodi računa o najboljem interesu djeteta te će:

a) osigurati da usvojenje odobravaju samo nadležna tijela vlasti, u skladu s odgovarajućim propisima i postupcima, kao i svim bitnim pouzdanim informacijama te odlučiti da li se usvojenje dopušta glede okolnosti u kojima se dijete nalazi u odnosu na roditelje, srodnike i zakonske staratelje i, ako je potrebno, utvrditi jesu li zainteresirane strane dale obaviješteni pristanak za usvojenje nakon što su dobile odgovarajući savjet, kad je on potreban;

b) priznati međudržavno usvojenje kao zamjenski oblik brige za dijete, ako njegov smještaj u hraniteljskoj porodici ili kod usvojitelja nije moguće osigurati, ili se ni na koji odgovarajući način o njemu ne može brinuti u zemlji porijekla;

c) osigurati da dijete koje je predmet međudržavnog usvojenja uživa zaštitu i uslove jednake onima koji postoje u slučaju unutardržavnog usvojenja;

d) poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da međudržavno usvojenje ne dovede do sticanja nedopuštene materijalne koristi onih koji su u njega uključeni;

e) promovisati kad je to potrebno, ciljeve sadržane u ovom članu sklapanjem bilateralnih ili multilateralnih dogovora ili sporazuma i, u tom okviru, osigurati da postupak smještaja djeteta u drugu zemlju vode nadležne vlasti ili tijela.

Član 22.

1. Države stranke će poduzeti odgovarajuće mjere kako bi osigurale da dijete koje traži izbjeglički status ili koje se, prema važećem međunarodnom i domaćem zakonodavstvu i postupcima, smatra izbjeglicom, bilo da je bez pratnje ili je u pratnji roditelja ili neke druge osobe, dobilo odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u skladu s odgovarajućim pravima utvrđenim u ovoj Konvenciji i drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava kao i humanitarnim instrumentima kojih su spomenute države stranke.

2. U tu svrhu, države stranke će, koliko to smatraju prihvatljivim, osigurati učestvovanje u svim naporima Ujedinjenih nacija i drugih nadležnih međudržavnih ili nevladinih organizacija koje sarađuju s Ujedinjenim nacijama, radi zaštite i pomoći takvom djetetu i radi pronalaženja roditelja ili drugih članova porodice i svakog djeteta izbjeglice, kako bi se prikupile informacije potrebne za njegovo spajanje sa porodicom. Ako se njegovi roditelji ili članovi porodice ne mogu pronaći, djetetu će se osigurati ista zaštita kao i svoj drugoj djeci koja su iz bilo kojeg razloga privremeno ili

trajno lišena svoje porodične okoline, kako je utvrđeno u ovoj Konvenciji.

Član 23.

1. Države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba uživati potpun i dostojan život u uslovima koji potvrđuju njegovo dostojanstvo, promovišu samopouzdanje i olakšavaju aktivno učestvovanje u zajednici.

2. Države stranke priznaju djetetu s teškoćama u razvoju pravo na posebnu njegu te će, u zavisnosti od raspoloživih sredstava, podsticati i osiguravati svakom takvom djetetu kao i onima koji su odgovorni za njegovu njegu, pomoć koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta i okolnostima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji brinu za njega.

3. Priznajući da dijete s teškoćama u razvoju ima posebne potrebe, pružanje pomoći prema stavu 2. ovoga člana bit će besplatno kad god je to moguće, uz uvažavanje materijalnih mogućnosti djetetovih roditelja ili drugih osoba koje o njemu brinu, te će biti osmišljeno tako da djetetu s teškoćama u razvoju osigura djelotvoran pristup obrazovanju, stručnom usavršavanju, zdravstvenim i rehabilitacijskim uslugama, pripremi za zapošljavanje i mogućnostima razonode, na način koji mu omogućava puno uključivanje u zajednicu i lični razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni napredak.

4. Države stranke će u duhu međunarodne saradnje promovisati razmjenu odgovarajućih informacija iz područja preventivne zdravstvene zaštite te medicinskih, psiholoških i funkcionalnih postupaka s djecom koja imaju teškoće u razvoju, uključujući širenje i pristup informacijama o metodama rehabilitacije, obrazovanju i izboru zanimanja, kako bi države stranke razvile njihove sposobnosti i vještine te proširile svoja iskustva u tim područjima. U vezi s tim, posebna pažnja posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

Član 24.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na uživanje najvišeg mogućeg nivoa zdravlja i na korištenje olakšica za ozdravljenje i oporavak. Države stranke će nastojati osigurati da nijednom djetetu ne bude uskraćeno njegovo pravo na korištenje zdravstvenih usluga.

2. Države stranke će promovisati puno ostvarenje tog prava i posebno poduzimati odgovarajuće mjere radi:

a) smanjenja stope smrtnosti novorođenčadi i djece;

b) osiguranja potrebne medicinske pomoći i zdravstvene zaštite svoj djeci, s naglaskom na razvoj primarne zdravstvene zaštite;

c) sprječavanja bolesti i neishranjenosti, uključujući, u okvirima primarne zdravstvene zaštite, *inter alia*, primjenu lako dostupne tehnologije, osiguranje odgovarajuće prehrane i pitke vode te vodeći računa o opasnostima i rizicima od onečišćenog okoliša;

d) osiguranja odgovarajuće zdravstvene zaštite majki prije i poslije poroda;

e) osiguranja da svi dijelovi društva, posebno roditelji i djeca, budu informisani, imaju pristup obrazovanju i podršku u primjeni osnovnih znanja o dječijem zdravlju i prehrani, prednostima dojenja, higijeni i čistoći okoliša te sprječavanju nezgoda,

f) razvoja preventivne zdravstvene zaštite, savjetovališta za roditelje te obrazovanja i službi za planiranje porodice.

3. Države stranke će poduzeti sve djelotvorne i odgovarajuće mjere za otklanjanje tradicionalnih postupaka koji štete zdravlju djece.

4. Države stranke se obavezuju da će promovisati i podsticati međunarodnu saradnju u cilju postepenog punog ostvarenja prava priznatih u ovom članu. U vezi s tim, posebna pažnja će se posvetiti zemljama u razvoju.

Član 25.

Države stranke priznaju djetetu koga su nadležne vlasti zbrinule zbog njege, zaštite ili poboljšanja njegovog tjelesnog ili duševnog zdravlja, pravo na periodičnu provjeru postupaka koji mu se pružaju i svih drugih okolnosti zbog kojih je zbrinuto.

Član 26.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na korištenje povlastica socijalne sigurnosti, uključujući socijalno osiguranje, te će preduzeti prijeko potrebne mjere za puno ostvarenje ovoga prava u skladu s domaćim zakonodavstvom.

2. Te povlastice treba odobriti gdje god je to moguće, uzimajući u obzir sredstva i okolnosti u kojima se nalazi dijete i osobe koje su odgovorne za njega, kao i svaku drugu okolnost koja je značajna za podnošenje zahtjeva za povlasticama od strane djeteta ili nekoga u njegovo ime.

Član 27.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na životni standard koji odgovara njegovom tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i socijalnom razvoju.

2. Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete, imaju prije svih odgovornost da, zavisno o svojim sposobnostima i materijalnim mogućnostima, osiguraju životne uslove koji su prijeko potrebni za djetetov razvoj.

3. Države stranke će, u skladu sa svojim prilikama i svojim mogućnostima, preduzeti odgovarajuće mjere pomoći roditeljima i drugim osobama odgovornim za dijete u ostvarivanju ovog prava i, ako je potrebno, osigurati materijalnu pomoć i programe podrške, posebno u pogledu prehrane, oblačenja i stanovanja.

4. Države stranke će poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurale da dijete dobije sredstva za uzdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje su za njega materijalno odgovorne, kako u granicama države stranke tako i iz inostranstva. Posebno će, u slučajevima kad osoba koja je materijalno odgovorna za dijete živi u drugoj zemlji od one u kojoj dijete živi, države stranke nastojati pristupiti ili sklopiti međunarodne sporazume te pronalaziti druga odgovarajuća rješenja.

Član 28.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na odgoj i obrazovanje i u svrhu ostvarenja tog prava, one će postepeno i na temelju jednakih mogućnosti, posebno:

a) odrediti da je osnovno obrazovanje obavezno i besplatno za sve;

b) podsticati razvoj različitih oblika srednjeg obrazovanja, uključujući opće i stručno obrazovanje, učiniti ih raspoloživim i dostupnim svakom djetetu te poduzeti odgovarajuće mjere, na primjer uvesti besplatno obrazovanje i, prema potrebi, osigurati materijalnu podršku;

c) učiniti svim dostupnim sredstvima da više i visoko obrazovanje bude dostupno svima na temelju sposobnosti;

d) učiniti da obrazovno i profesionalno informisanje i usmjeravanje bude raspoloživo i dostupno svoj djeci;

e) poduzeti mjere za podsticanje redovnog pohađanja nastave i smanjenje stope nezavršenog školovanja.

2. Države stranke će poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da se školska disciplina provodi na način kojim se potvrđuje ljudsko dostojanstvo djeteta i koji je u skladu s ovom Konvencijom.

3. Države stranke će promovisati i podsticati međunarodnu saradnju u području odgoja i obrazovanja, posebno radi suzbijanja neznanja i nepismenosti širom svijeta te olakšavanja pristupa naučnom i tehničkom znanju i savremenim metodama podučavanja. U vezi s tim, posebna pažnja posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

Član 29.

1. Države stranke su saglasne da odgoj i obrazovanje djeteta treba usmjeriti prema:

a) razvoju ličnosti, talenata i najviših potencijala duševnih i tjelesnih sposobnosti djeteta;

b) razvoju poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, i načela sadržanih u Povelji Ujedinjenih nacija;

c) razvoju poštivanja djetetovih roditelja, njegovog kulturnog identiteta, jezika i vrijednosti, nacionalnih vrednota zemlje u kojoj živi i zemlje iz koje potiče i civilizacija drugačijih od njegove;

d) pripremi djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu u duhu razumijevanja, mira, snošljivosti, jednakosti/ravnopravnosti među spolovima i prijateljstva među svim narodima, etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama te osobama starosjediškog porijekla;

e) razvoju poštivanja zaštite prirodnog okoliša.

2. Ništa se u ovom članu ili u članu 28. ne smije tumačiti tako da ograničava slobodu pojedinaca i pravnih osoba u osnivanju i vođenju odgojno-obrazovnih ustanova, uz uslov da poštuju načela iz stava 1. ovog člana i da obrazovanje u

takvim ustanovama udovoljava minimalnim standardima kako ih propisuje država.

Član 30.

U onim državama strankama u kojima postoje etničke, vjerske ili jezičke manjine ili osobe starosjediškog porijekla, djetetu koje pripada takvoj manjini ili koje je starosjediškog porijekla ne smije se uskratiti njegovo pravo, da u zajednici s drugim pripadnicima njegove grupe, uživa svoju kulturu, ispovijeda svoju vjeru i obavlja vjerske obrede ili se služi svojim jezikom.

Član 31.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na odmor i slobodno vrijeme, na igru i razonodu primjerenu njegovoj dobi, kao i na slobodno učestvovanje u kulturnom životu i umjetnostima.

2. Države stranke će poštovati i promovisati pravo djeteta na puno učestvovanje u kulturnom i umjetničkom životu te podsticati stvaranje odgovarajućih i jednakih uslova za provođenje kulturnih, umjetničkih, rekreativnih i aktivnosti slobodnog vremena.

Članak 32.

1. Države stranke priznaju djetetu pravo na zaštitu od ekonomskog iskorištavanja i obavljanja svakog rada koji bi za njega bio poguban ili ometao njegovo obrazovanje, ili bio štetan za njegovo zdravlje ili njegov tjelesni, duševni, duhovni, moralni ili socijalni razvoj.

2. Države stranke će poduzeti zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere kako bi osigurale primjenu ovoga člana. U tom cilju i uzimajući u obzir odgovarajuće odredbe drugih međunarodnih instrumenata, države stranke će posebno:

a) odrediti minimalnu dob ili minimalne dobi za zapošljavanje;

b) predvidjeti odgovarajuće propisivanje radnog vremena i uslova zapošljavanja;

c) predvidjeti odgovarajuće kazne i druge mjere kako bi osigurale djelotvornu primjenu ovog člana.

Član 33.

Države stranke će poduzeti odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne, kako bi djecu zaštitile od nezakonite upotrebe opojnih droga i psihotropnih tvari koje su opisane u odgovarajućim međunarodnim ugovorima, i spriječile upotrebu djece u nezakonitoj proizvodnji i trgovini takvim tvarima.

Član 34.

Države stranke se obavezuju da će zaštititi dijete od svakog oblika spolnog iskorištavanja i spolnog zlostavljanja. U tu će svrhu države stranke posebno poduzeti sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi spriječile:

- a) navođenje ili prisilu djeteta na bavljenje bilo kojom nezakonitom spolnom djelatnošću;
- b) iskorištavanje djeteta u prostituciji ili kakvoj drugoj nezakonitoj spolnoj djelatnosti;
- c) iskorištavanje djeteta u pornografskim predstavama i materijalima.

Član 35.

Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere kako bi spriječile otmicu, prodaju i trgovinu djecom u bilo koju svrhu i u bilo kojem obliku.

Član 36.

Države stranke će zaštititi dijete od svih drugih oblika iskorištavanja koji na bilo koji način štete dobrobiti djeteta.

Član 37.

Države stranke će osigurati da:

- a) niti jedno dijete ne bude podvrgnuto mučenju ili nekom drugom okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni. Ni smrtna kazna ni kazna doživotnog zatvora bez mogućnosti puštanja na slobodu ne smiju se određivati za prijestupe koje počinu osobe mlađe od 18 godina;
- b) niti jedno dijete ne bude nezakonito i samovoljno lišeno slobode. Hapšenje, pritvaranje ili zatvaranje djeteta obavljat će se u skladu sa zakonom, kao krajnja mjera i na najkraće moguće vrijeme;
- c) se sa svakim djetetom kojem je oduzeta sloboda postupa čovječno i s poštovanjem prirodnog dostojanstva ljudske osobe, uzimajući u obzir potrebe osoba te dobi. Posebno će se svako dijete kojem je oduzeta sloboda držati odvojeno od odraslih, osim kad bi to bilo suprotno njegovom najboljem interesu te će ono, osim u izuzetnim okolnostima, imati pravo održavati kontakte sa svojom porodicom dopisivanjem i posjetama;
- d) svako dijete koje je lišeno slobode ima pravo na neodgodivu pravnu i drugu odgovarajuću pomoć, kao i pravo na preispitivanje zakonitosti oduzimanja njegove slobode pred sudom ili nekim drugim odgovarajućim nezavisnim i nepristranim nadležnim tijelom te pravo na neodgodivo donošenje odluke o svakom takvom pitanju.

Član 38.

- 1. Države stranke se obavezuju da će poštovati i osigurati poštivanje pravila međunarodnog humanitarnog prava koje se primjenjuje u oružanim sukobima, a odnosi se na dijete.
- 2. Države stranke će poduzeti sve ostvarive mjere kako bi osigurale da osobe mlađe od 15 godina nisu direktno uključene u neprijateljstva.
- 3. Države stranke će se suzdržati od regrutovanja osoba mlađih od 15 godina u svoje oružane jedinice. Pri regrutovanju osoba koje su navršile 15 godina, ali su mlađe od 18., države stranke će nastojati dati prednost najstarijima.
- 4. U skladu s obavezama koje proizilaze iz međunarodnog humanitarnog prava glede zaštite civilnog stanovništva u oružanim sukobima, države stranke će poduzeti sve ostvarive mjere kako bi osigurale zaštitu i brigu za djecu pogođenu oružanim sukobom.

Član 39.

Države stranke će poduzeti sve odgovarajuće mjere za promovisanje tjelesnog i duševnog oporavka i povratka u zajednicu djeteta koje je bilo žrtva bilo kog oblika zanemarivanja, iskorištavanja ili zlostavljanja, mučenja ili nekog drugog oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne, ili oružanog sukoba. Takav oporavak i povratak u zajednicu treba biti u sredini koja podstiče zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo djeteta.

Član 40.

- 1. Države stranke priznaju svakom djetetu koje je osumnjičeno ili optuženo, ili za koje je utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, pravo da se s njim postupa na način kojim se promoviše njegov osjećaj ličnog dostojanstva i vrijednosti, jača njegovo poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda drugih te uzima u obzir njegova dob, poželjnost njegova povratka u zajednicu i preuzimanja aktivne uloge u toj zajednici.
- 2. U tom cilju, a uzevši u obzir odgovarajuće odredbe međunarodnih instrumenata, države stranke će posebno osigurati da:
 - a) niti jedno dijete ne bude osumnjičeno, optuženo ili utvrđeno da je prekršilo kazneni zakon za djela ili propuste koji, prema međunarodnom ili domaćem pravu, nisu bili zabranjeni u vrijeme kad su počinjeni;
 - b) svako dijete koje je osumnjičeno ili optuženo za povredu krivičnog zakona ima najmanje sljedeće garancije:

- i) da se smatra nevinim sve dok mu se krivica ne dokaže u skladu sa zakonom;
- ii) da bude neodgodivo i direktno obaviješten o optužbama protiv njega i, kad je to primjereno, preko roditelja ili zakonskih staratelja, i da ima pravnu i drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i iznošenju svoje odbrane;
- iii) da njegov slučaj neodložno razmotri nadležno, nezavisno i nepristrasno tijelo vlasti ili sudsko tijelo u pravičnoj raspravi u skladu sa zakonom i u prisustvu branioca ili drugog savjetnika te njegovih roditelja ili zakonskih staratelja, ako to nije u suprotnosti s njegovim najboljim interesom, posebno uzimajući u obzir njegovu dob i stanje;
- iv) da se ne prisiljava na davanje izjave ili priznanje krivice; da može ispitati ili dati ispitati svjedoke optužbe i pod istim uslovima osigurati prisustvo i ispitivanje svjedoka odbrane;
- v) ako se smatra da je prekršilo krivični zakon, da u skladu sa zakonom ima pravo na provjeru te odluke i mjera koje iz nje proizlaze pred višim nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim tijelima vlasti ili sudskom tijelu;
- vi) da ima pravo na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije jezik koji se u postupku koristi;
- vii) da se poštuje njegova privatnost na svim nivoima postupka.

3. Države stranke će nastojati promovisati donošenje zakona i uspostavu postupaka, upravnih tijela i ustanova posebno namijenjenih djeci koja su osumnjičena ili optužena, ili se utvrdilo da su prekršila krivični zakon, posebno:

- a) odrediti najnižu dob ispod koje se neće smatrati da su djeca sposobna za odgovornost prema krivičnom zakonu;
- b) kad god je to primjereno i poželjno, odrediti mjere postupanja s takvom djecom bez pribjegavanja sudskim postupcima, uz uslov da se u potpunosti poštuju ljudska prava i pravna zaštita.

4. Djeci moraju biti dostupne različite mogućnosti, kao što su zaštita, usmjeravanje i kontrola; savjetovanje i uslovno kažnjavanje, zbrinjavanje kod hranitelja, obrazovanje i programi stručnog obrazovanja te druge zamjenske mogućnosti institucionalne zaštite, kako bi se osiguralo da se s njima postupa primjereno njihovoj dobrobiti te u skladu i s okolnostima u kojima se nalazi i s počinjenim prekršajem.

Član 41.

Ništa iz ove Konvencije ne smije uticati na bilo koje druge odredbe koje više pridonose ostvarenju prava djeteta, a koje mogu biti sadržane u:

- a) zakonima države stranke, ili
- b) međunarodnom pravu koje se primjenjuje u toj državi.

DIO II.**Član 42.**

Države stranke se obavezuju da će s načelima i odredbama ove Konvencije što šire upoznati i odrasle i djecu putem odgovarajućih i aktivnih sredstava.

Član 43.

1. U svrhu razmatranja ostvarenog napretka koje države stranke postignu u ispunjavanju obaveza preuzetih ovom Konvencijom, osnovat će se Odbor za prava djeteta, koji će obavljati niže navedene poslove.

2. Odbor će biti sastavljen od deset stručnjaka visokog moralnog ugleda i osvjedočene stručnosti iz područja obuhvaćenog ovom Konvencijom. Članove Odbora države stranke biraju iz redova svojih državljana i oni djeluju u svom ličnom svojstvu, pri čemu se vodi računa o pravednoj geografskoj zastupljenosti i zastupljenosti glavnih pravnih sistema.

3. Članovi Odbora biraju se tajnim glasanjem s liste osoba koje predlože države stranke. Svaka država stranka ima pravo predložiti jednog svog državljanina.

4. Prvi izbori za Odbor održat će se najkasnije šest mjeseci od datuma stupanja na snagu ove Konvencije, a nakon toga svake dvije godine. Najmanje četiri mjeseca prije svakog novog izbora, glavni sekretar Ujedinjenih nacija uputit će poziv državama strankama da u roku dva mjeseca dostave imena svojih kandidata. Potom glavni sekretar sastavlja listu svih tako predloženih osoba abecednim redom s naznakom država stranaka koje ih predlažu i dostavlja ga državama strankama ove Konvencije.

5. Izbori se sprovode na sastancima država stranaka koje saziva glavni sekretar Ujedinjenih nacija u sjedištu Ujedinjenih nacija. Na tim sastancima, na kojima dvije trećine država stranaka čine kvorum, u Odbor će biti izabrane one osobe koje dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika država stranaka koji su prisutni i koji glasuju.

6. Članovi Odbora biraju se na razdoblje od četiri godine. Oni mogu biti ponovo birani ako ih se ponovno predloži. Mandat petorice članova Odbora izabranih na prvom izboru prestaje nakon dvije godine. Neposredno nakon prvog izbora predsjedavajući sjednice žrijebom određuje imena te petorice članova.

7. Ako član Odbora umre ili podnese ostavku, ili pak izjavi da zbog nekog drugog razloga više nije u stanju ispunjavati svoje dužnosti u Odboru, država

stranka koja ga je predložila će na njegovo mjesto za preostali dio mandata postaviti drugog stručnjaka iz redova svojih državljana, pod uslovom da ga Odbor odobri.

8. Odbor donosi svoj poslovnik.

9. Odbor bira svoje članove na razdoblje od dvije godine

10. Sjednice Odbora redovno se održavaju u sjedištu Ujedinjenih nacija ili na drugom odgovarajućem mjestu koje Odbor odredi. Odbor se redovno sastaje jednom godišnje. Trajanje sjednica Odbora određuje se i po potrebi mijenja na sastancima država stranaka ove Konvencije, u zavisnosti od odobrenja Opće skupštine Ujedinjenih nacija.

11. Glavni sekretar Ujedinjenih nacija osigurat će potrebno osoblje i uslove za rad kako bi Odbor mogao djelotvorno ostvarivati svoju ulogu u skladu s ovom Konvencijom.

12. Uz odobrenje Opće skupštine, članovi Odbora ustanovljenog prema ovoj Konvenciji, primat će plaću iz sredstava Ujedinjenih nacija prema uslovina koje odredi Opća skupština Ujedinjenih nacija.

Član 44.

1. Države stranke se obavezuju da će posredstvom glavnog sekretara Ujedinjenih nacija podnositi Odboru izvještaje o mjerama koje su poduzele i kojima ostvaruju ovdje priznata prava, kao i o napretku koji je postignut u uživanju tih prava:

a) u roku dvije godine od dana stupanja na snagu ove Konvencije u određenoj državi stranci;

b) nakon toga, svakih pet godina.

2. U izvještajima koja se podnose na osnovu ovoga člana treba naznačiti faktore i, po potrebi, teškoće koji utiču na stepen ispunjenja obaveza iz ove Konvencije. Izvještaj će također sadržavati dovoljno informacija kako bi Odbor mogao imati cjelovit uvid u primjenu Konvencije u određenoj zemlji.

3. Država stranka koja je Odboru podnijela kompletan prvi izvještaj, ne mora u svojim sljedećim izvještajima koje podnosi u skladu sa stavom 1.b) ovoga člana ponavljati ranije dostavljene osnovne informacije.

4. Odbor može zatražiti od država stranaka dodatne informacije u vezi s primjenom ove Konvencije.

5. Odbor svake dvije godine posredstvom Ekonomskog i socijalnog vijeća podnosi izvještaj o svojim djelatnostima Općoj skupštini Ujedinjenih nacija.

6. Države stranke će svoje izvještaje učiniti dostupnim širokoj javnosti na svom području.

Član 45.

U cilju unaprjeđenja djelotvorne primjene Konvencije i podsticanja međunarodne saradnje u području obuhvaćenom Konvencijom:

a) specijalizirane ustanove, Fond Ujedinjenih nacija za djecu (UNICEF) i ostala tijela Ujedinjenih nacija, imaju pravo na svoje predstavnike kad se raspravlja o primjeni onih odredaba ove Konvencije koje spadaju u područje njihove djelatnosti. Odbor po svom izboru može pozvati specijalizirane ustanove, UNICEF i druga odgovarajuća nadležna tijela, kako bi dobio stručne savjete o primjeni Konvencije u područjima njihove djelatnosti. Odbor može pozvati specijalizirane ustanove, UNICEF i druga tijela Ujedinjenih nacija da podnesu izvještaj o primjeni Konvencije u područjima njihove djelatnosti;

b) Ako to smatra potrebnim, Odbor će specijaliziranim ustanovama, UNICEF-u i ostalim nadležnim tijelima dostaviti svako izvještaj država stranaka koje sadrži zahtjev ili ukazuje na potrebu za tehničkim savjetom ili pomoći, zajedno s mogućim primjedbama i prijedlozima u vezi s tim zahtjevima ili naznakama;

c) Odbor može preporučiti Općoj skupštini da od glavnog sekretara zatraži da u njeno ime pokrene istraživanja pojedinih pitanja koja se odnose na prava djeteta;

DIO III.

Član 46.

Ova Konvencija otvorena je za potpisivanje svim državama.

Član 47.

Ova Konvencija podliježe ratifikaciji. Isprave o ratifikaciji polažu se kod glavnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 48.

Ova Konvencija je otvorena za pristup svakoj državi. Isprave o pristupu polažu se kod glavnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 49.

1. Ova Konvencija stupa na snagu trideseti dan nakon datuma polaganja dvadesete po redu isprave o ratifikaciji ili pristupu kod glavnog sekretara

2. Za svaku državu koja ratificira ili pristupi ovoj Konvenciji nakon polaganja dvadesete po redu isprave o ratifikaciji ili pristupu, ova Konvencija postaje pravno važeća trideseti dan nakon što ona položi svoju ispravu o ratifikaciji ili pristupu.

Član 50.

1. Svaka država stranka može predložiti izmjenu ili dopunu i tekst dostaviti glavnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Nakon toga glavni sekretar državama strankama dostavlja sve prijedloge izmjena ili dopuna, uz zahtjev da se izjasne jesu li za sazivanje sastanka država stranaka u svrhu razmatranja i glasanja o tim prijedlozima. Ako se u roku četiri mjeseca od upućivanja tog zahtjeva najmanje jedna trećina država stranaka izjasni u prilog sazivanja sastanka, glavni sekretar saziva sastanak pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaka izmjena ili dopuna koja se usvoji većinom glasova država stranaka koje učestvuju na sastanku i koje glasaju, podnosi se Općoj skupštini na usvajanje.

2. Izmjene ili dopune usvojene u skladu sa stavom 1. ovoga člana stupaju na snagu kad ih odobri Opća skupština Ujedinjenih nacija i prihvati dvotrećinska većina država stranaka.

3. Nakon što izmjene ili dopune stupe na snagu, one postaju obavezne za sve države stranke koje su ih prihvatile, dok su druge države stranke i nadalje obavezane odredbama ove Konvencije i svakom ranije prihvaćenom izmjenom ili dopunom.

Član 51.

1. Glavni sekretar Ujedinjenih nacija prima i dostavlja svim državama strankama tekstove rezervi koje su države stavile prilikom ratifikacije ili pristupanja.

2. Rezerva koja je nespojiva s ciljevima i svrhom ove Konvencije, nije dopuštena.

3. Rezerve se mogu povući u bilo koje doba pisanom izjavom glavnom sekretaru Ujedinjenih nacija koji o tome obavještava sve države stranke. Takva izjava stupa na snagu onog datuma kad je pristigla glavnom sekretaru.

Član 52.

Država stranka može otkazati ovu Konvenciju pisanom izjavom glavnom sekretaru Ujedinjenih

nacija. Otkaz stupa na snagu godinu dana od datuma kad glavni sekretar primi takvu izjavu.

Član 53.

Glavni sekretar Ujedinjenih nacija određen je za depozitara ove Konvencije.

Član 54.

Izvornik ove Konvencije, kojeg su arapski, kineski, engleski, francuski, ruski i španski tekstovi jednako vjerodostojni, bit će pohranjen kod glavnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Potvrđujući navedeno, doljepotpisani opunomoćenici, uredno ovlašteni od svojih vlada, potpisali su ovu Konvenciju.

4. Ilustrirana dječija prava (kartice za dječija prava)

U početku, prava djece bila su prije svega pravni instrument. U školskom tekstu, međutim, jasno je da svaki član treba razumjeti i tumačiti iz perspektive ciljane grupe. Kartice za dječija prava pomažu postizanju cilja razvoja razumijevanja i primjene tih prava. Kartice se mogu koristiti na različite načine. Evo nekoliko primjera:

- Ilustracija i tekst mogu se izrezati zajedno, presaviti i slijepiti kako bi se dobile obostrane kartice. Na taj način mogu se stvoriti *flash* kartice. Učenici mogu testirati sebe ili međusobno.
- Ilustracija i tekst mogu se izrezati kako bi napravili memorijske kartice. Na taj način učenici mogu naučiti prava djeteta dok se zabavljaju igrajući igru.
- Ilustracije se mogu izrezati i poredati prema različitim kriterijima:
 - Mogu se grupirati u četiri kriterija (učestvovanje: pravo učestvovanja, ispunjavanje našeg potencijala: pravo na lični razvoj, dobar život: pravo na opstanak, život bez opasnosti; zaštita od zlostavljanja).
 - Može ih se grupirati u kategorije ličnih vrijednosti: Šta je važno u mom životu? Koja su pitanja važna za moju školu, moju zajednicu, moju zemlju?
 - Za ilustraciju sličnih tema kao što su na Ilustranim karticama mogu se prikupljati izrezani članci i slike iz časopisa, novina, s interneta i td..
 - Učenici mogu dobiti inspiraciju iz ovih ilustracija i izraditi vlastite ilustracije za prava djece.
- Učenici mogu povećati i obojiti ilustracije (i možda ih uokviriti nakon toga). Ove kreacije mogu se koristiti za ukrašavanje razreda i školskih hodnika.
- Ilustracije se mogu kombinovati s kratkim opisima ličnog iskustva i uvezati u male brošure.

Član 1

Određenje dobne granice za dijete

Dijete je osoba ispod 18 godina starosti.

Član 2

Ne-diskriminacija

Ni jedno dijete ne smije trpjeti diskriminaciju s obzirom na boju kože, spol, jezik, vjeru, mišljenje, zemlju porijekla, siromaštvo ili bogatstvo, teškoćama u razvoju ili zbog pripadnosti nacionalnoj manjini.

Član 3

Dobrobit djeteta je najvažnija.

U svim zakonima i sudskim odlukama, dobrobit djeteta na prvom mjestu.

Član 4

Provedba prava

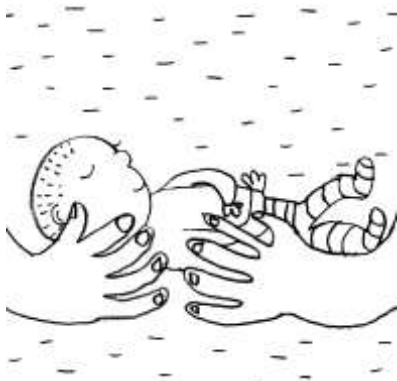
Svaka država treba osigurati, na najbolji način koji može, da se prava djece provode.

Član 5

Poštovanje roditeljskih prava

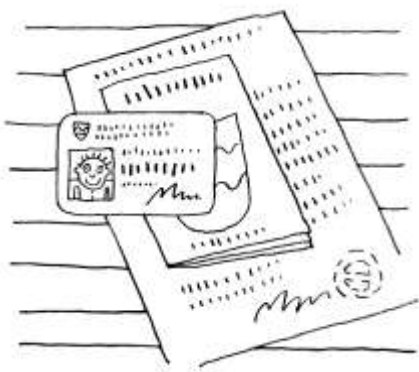
Svaka država je odgovorna za to da se dužnosti, prava i odgovornosti roditelja provode na takav način da osiguraju djeci slobodno ostvarivanje njihovih prava. (Vlade moraju poštovati prava i dužnosti roditelja, članova porodice / ili staratelja uz informisanje i savjetovanje djece o njihovim pravima).

Član 6

Opstanak i razvoj djeteta

Svako dijete ima pravo na život i opstanak. Država mora osigurati da se djeca i mladi ljudi mogu dobro razvijati.

Član 7

Ime i državljanstvo

Svako dijete od rođenja nadalje, ima pravo na ime, na državljanstvo i brigu od strane njegovih roditelja.

Član 8

Zaštita identiteta

Svako dijete ima pravo zadržati ili vratiti svoje ime, državljanstvo i porodične odnose.

Odvajanje od roditelja

Svako dijete ima pravo na život sa svojim roditeljima, osim kad moraju biti zaštićeni od svojih roditelja. Ako dijete mora biti odvojeno od jednog ili oba roditelja, ima pravo kontaktirati s njima. Ukoliko se dijete odvoji od jednog ili oba roditelja, ima pravo znati gdje su oni.

Član 9

Spajanje porodica

Svako dijete ima pravo napustiti svaku državu i putovanje u vlastitoj zemlji, kako bi se ponovno ujedinilo sa svojom porodicom.

Član 10

Zaštita od otmice i otmica

Svaka država mora se boriti protiv otmica i otmica u drugu zemlju te zadržavanja djece od strane jednog roditelja ili druge osobe.

Član 11

Sloboda djeteta na mišljenje

Svako dijete ima pravo da izrazi svoje mišljenje i da se čuje njegovo mišljenje o svim pitanjima koja se odnose na njegov život. To posebno vrijedi u pravnim ili upravnim postupcima. Što je dijete starije, to se više treba slušati njegovo mišljenje.

Član 12

Član 13

Sloboda izražavanja

Svako dijete ima pravo slobodno izraziti svoje mišljenje te dobiti i poslati informacije putem medija. Svako dijete ima odgovornost izraziti svoje mišljenje na takav način da poštuje prava drugih.

Član 14

Sloboda misli, savjesti i vjere

Svako dijete ima pravo slobodno prakticirati svoju vjeru i slobodno ostvarivati svoje misli i savjest. Država mora poštovati prava i odgovornosti roditelja u provedbi tih prava djeteta.

Član 15

Pravo na mirno javno okupljanje

Svako dijete ima pravo na okupljanje zajedno s ostalom djecom, da se pridruži ili osnuje društvo ili udruženje, sve dok nisu povrijeđena prava u tom procesu.

Član 16

Zaštita privatnosti

Svako dijete ima pravo da niko ne ometa njegov privatni život, porodicu, stan ili pisane razmjene. Osim toga, svako dijete ima pravo da mu niko ne povrijedi njegovu čast.

Član 17

Pristup odgovarajućim informacijama

Svaka država mora osigurati da djeca imaju pristup informacijama putem raznih oblika medija te da mogu steći znanja koja su važna za njihovu dobrobit. Država ima dužnost štiti djecu od štetnih informacija.

Član 18

Odgovornost roditelja

Roditelji ili staratelji zajednički su odgovorni za odgoj djeteta. Država ima odgovornost da ih podrži u tome i, na primjer, osigurati im da imaju na raspolaganju zaštitu djece ukoliko moraju raditi.

Član 19

Zaštita od zlostavljanja

Država je odgovorna za zaštitu djeteta od zlostavljanja od strane roditelja ili drugih osoba. Svako dijete ima pravo učiti kako izbjeći ili nositi se sa svakim oblikom zlostavljanja.

Član 20

Mladi bez porodice

Svako dijete koje ne živi sa svojom porodicom, ima pravo na posebnu zaštitu i podršku. Oni tada imaju pravo na udomiteljsku porodicu ili njegu u odgovarajućoj ustanovi koja je obzirna prema njihovom vjerskom, kulturnom ili jezičnom porijeklu.

Član 21

Usvajanje

Dijete se može usvojiti ako je usvajanje ovlašteno, priznato i odobreno od strane države, te ako ono služi dobrobiti djeteta.

Član 22

Djeca izbjeglice

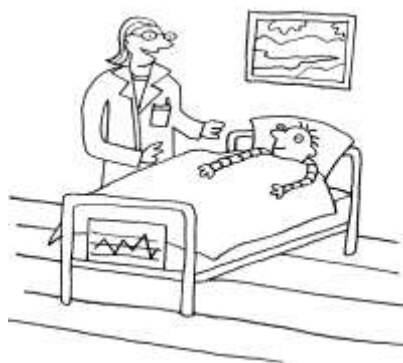
Svako dijete koje je prisiljeno napustiti svoju zemlju, koje je izbjeglica i traži azil, ima pravo na posebnu zaštitu države.

Član 23

Djeca s teškoćama u razvoju

Svako dijete s teškoćom ima pravo na posebnu njegu i obrazovanje. Treba im pomoći da budu nezavisna i da aktivno učestvuju u svojim društvenim zajednicama.

Član 24

Zdravlje i zdravstvena zaštita

Svako dijete ima pravo na najbolju moguću zdravstvenu zaštitu. Država ima dužnost u borbi protiv smrtnosti djece, osigurati zdravstvenu zaštitu za mlade ljude, štititi od loše prehrane i bolesti, garantovati zdravstvenu zaštitu za trudnice i mlade majke, učiniti dostupnom zdravstvenu edukaciju, kako bi se razvila prevencija u sektoru javnog zdravstva i prevladali običaji koji štete djeci.

Član 25

Postupak liječenja ili njege

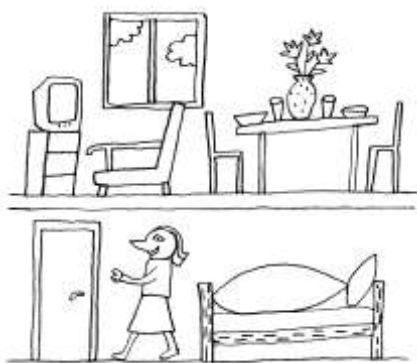
Svako dijete koje je primljeno u ustanovu radi njegove zaštite, njege ili liječenja ima pravo na primjeren postupak i zdravstvenu zaštitu.

Član 26

Socijalna zaštita

Svako dijete ima pravo na socijalnu zaštitu, kao što je socijalno osiguranje. Država garantuje novčane isplate za dijete pri čemu uzima u obzir finansijsko stanje porodice ili staratelja.

Član 27

Životni standard

Svako dijete ima pravo na životni standard koji je primjeren njegovom tjelesnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Roditelji ili staratelji su prije svega odgovorni da to osiguraju. Država ima dužnost da ih podrži u tome.

Članak 28

Obrazovanje

Svako dijete ima pravo na obrazovanje i na školovanje. Država ima dužnost da osigura besplatno i obavezno osnovno obrazovanje te na sličan način učini dostupnim srednjoškolsko obrazovanje svoj djeci i mladima. Država ima dužnost osigurati da se djeca i mladi ljudi tretiraju na odgovarajući način u školi i da se ne krše njihova ljudska prava.

Član 29

Obrazovni ciljevi

Školsko obrazovanje treba omogućiti razvoj ličnosti i talenata svakog djeteta, pripremiti svako dijete za život odraslih i podsticati djecu da poštuju ljudska prava te vrijednosti svoje kulture i drugih kultura.

Član 30

Djeca manjina

Svako dijete koje pripada manjini ima pravo učiti o tome i prakticirati svoju kulturu, religiju i jezik.

Član 31

Odmor, igra i slobodno vrijeme

Svako dijete ima pravo na odmor i slobodno vrijeme u kojem se mogu igrati i učestvovati slobodno u kulturnom i umjetničkom životu.

Član 32

Dječiji rad

Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od svakog oblika iskorištavanja i rada koji bi mogao naštetiti njegovom školovanju ili razvoju. Država ima dužnost određivanja minimalne dobi za dozvolu za rad, iznos radnih sati dnevno i radnih uslova.

Član 33

Postupak za zaštitu od opojnih droga

Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od proizvodnje i prometa opojnih droga.

Član 34

Postupak za zaštitu od seksualnog iskorištavanja

Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja te od prostitucije i pornografije.

Član 35

Zaštita od prodaje i trgovanja

Država mora poduzeti sve što je u njenoj moći kako bi osigurala da djeca i mladi ne postanu žrtve otmica ili trgovanja.

Član 36

Zaštita od svih drugih oblika iskorištavanja

Svako dijete ima pravo biti zaštićeno od svih drugih oblika iskorištavanja (npr prosjačenja).

Član 37

Mučenje i zatvaranje

Svako dijete ima pravo na zaštitu od mučenja, okrutnog postupanja ili kažnjavanja, nezakonitog hapšenja ili bilo kojih oblika prijetnje njihovoj ličnoj slobodi. Država ima dužnost zabraniti smrtnu kaznu i doživotni zatvor za mlade. Ako je dijete u zatvoru, ono ima pravo na human i uljudan tretman. Ako je dijete ili mlada osoba uhapšena, ne smije se držati u zarobljeništvu s odraslima, biti u mogućnosti održavati kontakt sa svojom porodicom, te imaju pravo na pravnu pomoć.

Član 38

Rat i oružani sukob

Djeca i mladi do 15 godina starosti imaju pravo ne učestvovati u ratu i oružanim sukobima. Država ima dužnost davanja posebne zaštite djece koja su pogođena ratom.

Član 39

Rehabilitacija i integracija

Svako dijete koje je žrtva oružanog sukoba, mučenja, zanemarivanja ili iskorištavanja ima pravo na odgovarajuću njegu koja će mu omogućiti da postane psihički i fizički zdravo i da se integriše u zajednicu.

Član 40

Maloljetničko pravosuđe

Svako dijete optuženo da je počinilo krivično djelo ima pravo biti tretirano dostojanstveno na sudu. Ono je nevino dok mu se ne dokaže krivica. Svako dijete ima pravo na pravedno suđenje, prevodioca (ako je potrebno), na zaštitu njegove privatnosti i imati provjerenu sudsku odluku. Država ima dužnost postaviti minimalnu dob ispod koje djeca ne mogu biti kazneno odgovorna. Država ima dužnost osigurati alternativne oblike zatvora za osuđene mlade ljude.

Djeca bi trebala znati koja imaju prava, ali trebaju također naučiti kako ih cijeniti i koristiti. Da bi to postigla, škole moraju omogućiti širok raspon iskustva učenja o pravima djeteta. Djeca shvaćaju i poštuju svoja prava, tako da ih primjenjuju, kako u školi tako i u svakodnevnom životu. Podsticati djecu da to učine, izazov je za učitelja da kreira okruženje u kojem vlada demokratija i ljudska prava.

Ovaj priručnik osmišljen je za nastavnike koji traže alate za podučavanje prava djece učenicima od 1. do 9. razreda obaveznog obrazovanja. Priručnik slijedi spiralni nastavni plan i program kako bi djeca mogla istraživati svoja prava iz godine u godinu.

Sastavnice ovog priručnika su:

- Kratak uvod s informacijama o konceptualnom okviru i učenju putem primjera.
- Devet malih projekata od četiri lekcije za učenike u prvih devet godina školovanja.
- Detaljan opisi i planove lekcija.
- Pristup baziran na zadacima.
- Dodatak s nizom resursa (uključujući Konvenciju o pravima djeteta, ilustriranom verzijom Konvencije) i polazne informacije o pravima djeteta.

Ovo je druga knjiga iz serije od šest knjiga odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava. To su knjige:

Knjiga I: *Obrazovanjem do demokratije.* Metodički priručnik za učitelje/nastavnike za odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava

Knjiga II: *Odrastanje u demokratiji.* Nastavni planovi za osnovnoškolsku razinu na temu demokratskog građanstva i ljudskih prava

Knjiga III: *Živjeti u demokratiji;* Izvedbeno planiranje i programiranje odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo i ljudska prava za niži srednjoškolski nivo

Knjiga IV: *Učestvovanje u demokratiji.* Nastavni planovi za viši srednjoškolski nivo na temu demokratskog građanstva i ljudskih prava

Knjiga V: *Istraživanje prava djece.* Devet kratkih projekata za osnovnoškolski nivo

Knjiga VI: *Podučavanje demokratije.* Zbirka modela za odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo i ljudska prava

www.coe.int

<http://book.coe.int>
Council of Europe Publishing

Vijeće Evrope ima 46 zemalja članica, time pokrivajući gotovo cjelokupni kontinent Evrope. Trudi se razviti zajedničke demokratske i pravne principe koji se baziraju na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i ostalim referentnim tekstovima o pravima pojedinca. Sve otkad je osnovano u 1949. godini, nakon završetka Drugog svjetskog rata, Vijeće Evrope simbolizira pomirenje.